

Forstudie

Kommunesammenslåing

Bjerkreim, Eigersund, Lund og Sokndal kommune

Rapport til Dalanerådet 10.desember 2009

Innhold:

Bakgrunn	5
Demografi	6
1.1: Aktuell situasjon	6
1.2: Framskrivning av folketallet	8
1.3: Oppsummering – demografi	11
1.4: Problemstillinger – demografi	11
Identitet	11
2.1: Aktuell forskning	12
2.2: Hva samler i dag?	13
2.3: Oppsummering – identitet	14
2.4: Problemstillinger – identitet	15
Geografiske forhold	15
3.1: Kommunesentra	16
3.2: Sentrale bedrifter	16
3.3: Pendling	17
3.4: Reisetid	19
3.5: Oppsummering – geografi	20
3.6: Problemstillinger – geografi	20
Kommunikasjoner	21
4.1: Veinett	21
4.2: Jernbane og buss	21
4.3: Bredbånd	22
4.4: Oppsummering – kommunikasjoner	22
4.5: Problemstillinger – kommunikasjoner	23
Økonomi – inntekter	23
5.1: Antall kommuner viktig	23

5.2: Eiendomsskatt	25
5.3: Distriktsstatus	26
5.4: Oppsummering – inntekter	27
5.5: Problemstillinger – inntekter	27
Økonomi – utgifter	28
6.1: Ressurskrevende brukere	29
6.2: Kjøp av tjenester	29
6.3: Planlegging, beredskap, tekniske sektor	30
6.4: Interkommunalt samarbeid	31
6.5: Landbruk og næringsutvikling	31
6.6: Sentraladministrasjon, og politisk styring	32
6.7: Gjeld og eiendeler/eiendom	34
6.8: Effektiviseringsgevinst	34
6.9: Oppsummering – utgifter	35
6.10: Problemstillinger – utgifter	36
Samhandlingsreformen	36
7.1: En endret kommunerolle	37
7.2: Todelt oppgave	38
7.3: Mange kommuner er for små	38
7.4: Oppsummering – samhandlingsreformen	39
7.5: Problemstillinger – samhandlingsreformen	39
Kompetanse	36
8.1: Spesialiserte tjenester	40
8.2: Rettsikkerhet	41
8.3: Oppsummering – kompetanse	42
8.4: Problemstillinger – kompetanse	42
Lokalisering	43
9.1: Tre rådhus til overs	44

9.2: Oppsummering – lokalisering	44
9.3: Problemstillinger – lokalisering	45
Demokrati – valgdeltakelse – offentlig debatt	45
10.1: Valgdeltakelse	45
10.2: Reduksjon i antall lokalpolitikere	46
10.3: Nominasjoner og deltakelse i politisk arbeid	46
10.4: Oppsummering – demokrati	47
10.5: Problemstillinger – demokrati	48
Samfunnsutvikling og gjennomslagskraft	48
11.1: Kommunen som samfunnsutvikler	49
11.2: Oppsummering – samfunnsutvikling	50
11.3: Problemstillinger – samfunnsutvikling	50
Konklusjon	51
Telemarksforskning – rapport om økonomi	54
Intervju med Rolv Lende	67
Intervju med Bjørn Erik Paulsen	72
Intervju med Karl Johan Olsen	76
Intervju med Inge Stangeland	81
Kildeliste	87

Bakgrunn:

Dalenerådet behandlet i sitt møte 25.mai 2009 sak 24/09 om et utvidet interkommunalt samarbeid. Det ble gjort følgende vedtak i saken:

- 1. Det gjennomføres en utredning om hva en kommunesammenslåing vil bety for en utvidet region.*
- 2. Det skal synliggjøres hva som er synergiene ved en større, felles kommune (fordeler og ulemper)*
- 3. Det sendes en søknad til Fylkesmannen om skjønnsmidler til utredningsarbeidet.*
- 4. Dalenerådet vil ha en gjennomgang av prosess og mandat før utredningsarbeidet starter.*
- 5. Dalenerådet registrerer at det er et utstrakt samarbeid på en rekke områder, og vil framheve Dalane DMS og Dalane DPS som viktige satsinger. Rådet ønsker at det jobbes videre med de innspillene som ble framsatt i møtet.*

Rådet fikk en noe grundigere forberedt sak - sak 33/09 om å utrede kommunesammenslåing den 22.06.2009 , og gjorde da følgende vedtak

- 1. Dalenerådet setter i gang en forstudie i forkant av en mer omfattende utredning av kommunesammenslåing. Ansvar for å gjennomføre forstudien: Næringssektorens kontor*
- 2. Det sendes en søknad til Rogaland Fylkeskommune om medfinansiering av forstudien.*
- 3. Forstudien legges fram for Dalenerådet i desembermøtet 2009.*
- 4. Dalenerådet oversender resultatene av forstudien til kommunene i regionen, og ber dem ta stilling til om det skal startes et større forprosjekt.*

Dette er bakgrunnen for denne forstudien. Det er ikke vært målsetningen å konkludere på hovedspørsmålet: bør kommunene slå seg sammen? Arbeidet har vært lagt opp rundt å identifisere de problemstillingene som må diskuteres i en større utredning. På en del områder er det funnet fram relevant statistikk og bakgrunnsmateriale.

Det vil være svært viktig å finne ut hva slags økonomisk handlingsfrihet en eventuell ny kommune i Dalane vil få. Telemarksforskning ble derfor engasjert til å gjøre noen foreløpige beregninger spesielt på tilskuddene fra staten til en ny kommune, sammenlignet med dagens situasjon. Forskningsrapporten er referert i forstudien, og er med som vedlegg til rapporten.

For å få fram ulike synspunkter og vurderinger av hvilke spørsmål som må diskuteres i en større utredning, er det gjort intervjuer med de fire rådmennene i regionen.

Disposisjonen av forstudien er hentet fra en mal for utredninger av kommunesammenslåing som er utarbeidet av Kommunal og regionaldepartementet. Under hvert hovedkapittel er det laget en oppsummering av det viktigste innholdet, og en opplisting av aktuelle problemstillinger å arbeide videre med i en større utredning.

Det er laget en kortversjon av forstudien.

1. Demografi

Befolkningsvekst og – sammensetning er viktige elementer når en skal vurdere hvilke kommunale tjenester det vil bli behov for i årene som kommer. Sammensetningen av befolkningen har også betydning når tilskuddene fra staten skal beregnes. I en utredning om kommunesammenslåing må en se på om bildet forandrer seg når en ser de fire kommunene sammen, eller om utfordringene blir de samme. Hvordan disse utfordringene eventuelt skal møtes, behandles senere i rapporten. I første omgang er det viktig å få et bilde av situasjonen.

1.1 Aktuell situasjon

Tallene det refereres til i dette kapitlet er hentet fra SSB sin kommunestatistikk. Denne er oppdatert pr. utgangen av 2008. I noen tilfeller har vi enda mer oppdaterte tall enn det som vil bli kommentert særskilt.

Pr. 1.januar 2009 bodde det 22906 personer i Dalane. 13969 av dem bodde i Eigersund, 3246 i Sokndal, 3111 i Lund og 2580 i Bjerkreim. Grovt beskrevet har veksten i befolkningen i Dalane de siste tiår kommet i Eigersund. Bjerkreim har hatt en svak vekst, Lund har omtrent ikke hatt endringer i folketallet, mens Sokndal har hatt en nedadgående tendens de siste årene. For å få et bilde av utviklingen i befolkningssammensetning, er det nødvendig å gå noe grundigere inn i tallene.

1.1.1: Fødselstall

Fødselstallene i regionen har gått ned i perioden 1999 til 2008. Unntaket her er Sokndal, som har hatt positive fødselstall, til tross for at tallene for befolkningen samlet sett har vært negative. Det er også en positiv tendens i Eigersund i 2009. De tallene SSB har pr. 31.12.08 viser at antallet 0-åringer utgjorde 1,4% av befolkningen i Eigersund i 1999, mens antallet sank til 1,2 i 2008. I Lund har nedgangen vært fra 1,6 til 1,3, og i Bjerkreim utgjør andelen 0-åringer i befolkningen i 2008 bare 1,1% mot hele 1,7 i 2009. Økningen i Sokndal har vært fra 1,1 til 1,5 i samme tidsrom. Tallene for alderen 1-5 og 6-15 er heller ikke spesielt oppmuntrende for noen av kommunene.

Strategisk næringsplan for Dalane har satt som mål å øke andelen ”unge voksne” i regionen. SSBs tall viser at aldersgruppa 19-24 år ligger ganske stabilt i regionen de siste ti år. En svak nedgang i Eigersund, og en liten økning i Bjerkreim og Lund i denne gruppa.

Andel 0-åringer – i prosent av befolkningen

	2003	2005	2007	2008
Eigersund	1,2	1,2	1,2	1,2
Sokndal	1,1	1,2	1,4	1,5
Lund	1,1	1,5	1,2	1,3
Bjerkreim	1,5	1,1	1,3	1,1

Kilde: SSB Tabell 04902 behovsprofil – nivå 2 (K) KOSTRA

Andelen 1-5-åringer – i prosent av befolkningen

	2003	2005	2007	2008
Eigersund	6,9	6,4	6,2	6,2
Sokndal	6,0	5,7	5,9	6,3
Lund	7,0	6,1	6,8	6,8
Bjerkreim	7,4	7,4	7,5	7,7

Kilde: SSB Tabell 04902 behovsprofil – nivå 2 (K) KOSTRA

1.1.2 De eldste eldre

Fødselstallene er viktige for barnehager og skoler, antallet eldre er viktig for kravene til pleie- og omsorgssektoren. I Dalane økte gruppe ”eldste eldre” – dvs. personer over 80 år i perioden 1999 – 2008. I Eigersund er det nå 4,3% av befolkningen som er 80 år eller eldre, mot 3,6% i 1999. Tallene for Sokndal er 6,8% mot 6,5%, Lund har økt til 5,5% fra 5,3%, mens Bjerkreim har en økning fra 4,8% til 5,3%.

1.1.3: Inn- og utflytting

Når det gjelder inn- og utflytting er det ikke et helt entydig bilde i Dalane de siste 10 årene. Eigersund hadde i 2007 og 2008 klart flere personer som flyttet inn enn som flyttet ut av kommunen. I 2003 og 2005 var situasjonen motsatt. Da var utflyttingen litt større enn innflyttingen. Sokndal har hatt en negativ tendens i flere år, men opplever en stabilisering i 2008. Da er antallet som flytter inn og ut like stort. I Bjerkreim kan det se ut som om

vendepunktet kom i 2005. Da var inn- og utflytting like stor, og så har det kommet flere til enn dem som har dratt ut i årene deretter. Lund hadde positivt tilflytting i 2003, mens det siden 2005 har vært flere som flytter ut enn inn. Lund er også den kommunen som har flest inn- og utflyttere relativt sett. I 2008 flyttet det 51,1 person pr. 1000 inn i kommunen, mens 56,3 flytter ut. Sokndal – som er den kommunen med færrest ”flyttere” hadde det tilsvarende år 25,9 pr. 1000 som flyttet inn, mens det samme antall flytter ut. Personmobiliteten er med andre ord størst i Lund.

Inn- og utflytting pr. 1000 innbyggere

	2003 (inn-ut)	2005 (inn-ut)	2007 (inn-ut)	2008 (inn-ut)
Eigersund	28.4 – 28.6	25.5 – 27.9	35.7 – 26.6	40.4 – 31.2
Sokndal	38.6 – 29.8	30.0 – 33.3	28.7 – 34.9	25.9 – 25.9
Lund	39.6 – 38.0	31.3 – 43.6	45.6 – 49.8	51.1 – 56.3
Bjerkreim	20.7 – 37.4	30.7 – 30.3	43.3 – 31.9	49.6 – 36.8

Kilde: SSB – Tabell 04902 behovsprofil 2 (K) Nøkkeltall KOSTRA

1.2: Framskrivning av folketallet

Statistisk sentralbyrå lager framskrivinger av folketallet – basert på statistikk fra årene som har gått. Det lages forskjellige scenarier der en legger inn ulik grad av inn- og utvandring, størrelsen på fødselstall osv. I denne sammenheng har utreder valgt å bruke den scenariet som legger seg på en middels vekst både i innflytting, utflytting, fødsels- og dødstall. Dette scenariet kalles MMM-alternativet.

Framskrivning av innbyggertallet i Dalane (MMM-alternativet)

	2009	2012	2020	2030
Eigersund	13 969	14 407	15 369	16 595
Sokndal	3 246	3 251	3 280	3 393
Lund	3 111	3 123	3 203	3 361
Bjerkreim	2 580	2 648	2 789	2 996
Dalane	22 906	23 429	24 641	26 342

Kilde: SSB – Framskrivning av folketallet 2009

MMM-alternativet for framskriving av folketallet i Dalane viser en region i stillstand. Hvis SSB har rett, vil Dalane både samlet sett – og kommunene i regionen hver for seg – vokse langsommere enn landsgjennomsnittet. Rogaland har som kjent hatt en veldig sterk vekst de siste årene, slik at en sammenligning med f.eks Nord-Jæren kanskje ikke er så realistisk. Det må uansett nevnes at Dalane vil utgjøre mindre enn 5% av befolkningen i Rogaland i 2030, mens vi i dag utgjør mer enn 7%, hvis scenariet for SSB blir en realitet.

1.2.1: Framskrivning – befolknings sammensetning

Hvis en skal forsøke å se inn i framtida, er det også interessant å se hvordan sammensetningen i befolkningen vil bli – både mht. spredning rent aldersmessig, og mht. fordeling på kjønn. Dette vil være helt avgjørende faktorer for hva slags tjenestetilbud kommunene – enten samlet eller hver for seg – må tilby sine innbyggere. Det får selvsagt også stor betydning for inntekstmulighetene i kommunen.

I sin framskriving har SSB sett både på alderssammensetning og kjønnsfordeling. Tallene for Eigersund antyder at fødselstallene ikke kommer til å være vesentlig høyere enn i dag. I 2010 mener en at det skal være 2508 menn mellom 0 og 24 år i kommunen. I 2030 mener sier SSB at det vil være 2584. For kvinner er tallene 2343 i 2010 og 2399 i 2030 – en liten økning med andre ord.

Der økningen derimot beregnes til å være stor i Eigersund, er for aldergruppa 70-79 år, og for den over 80. I alderen 70-79 forventer SSB en økning fra 366 til 775 menn, og fra 450 til 769 for kvinner. I alderen over 80 er det snakk om mer enn en dobling for menn: fra 212 til 441, mens de tilsvarende tallene for kvinner er 400 til 552. Forklaringen på kjønnsforskjellene er dessverre ikke at menn i Eigersund er i ferd med å utligne forspranget kvinner har når det gjelder å leve lenge. Forklaringen er nok å finne i det kvinneunderskuddet vi i dag ser i yngre årsklasser – i 2030 leses dette av på antallet "de eldste eldre".

Sokndal, Lund og Bjerkreim får ikke like store utslag som Eigersund på SSBs framskriving, men også her er tendensen den samme. Andelen eldre øker i forhold til den arbeidsføre delen av befolkningen. I Sokndal beregnes det å være 556 personer mellom 0 og 24 år i 2010, og dette blir det samme tjue år seinere – 553. Det positive her er at nedgangen ser ut til å ha stoppet opp. I alderen 70-79 vil det være 109 menn i 2010, og 181 i 2030. I 2010 skal det være 121 kvinner i denne aldersgruppa i kommunen, mot 183 i 2030. Antallet personer over 80 år blir i 2010 på 91 menn og 129 kvinner. I 2030 er dette økt til 105 menn og 132 kvinner. Ikke så stor endring i denne aldersgruppa i Sokndal med andre ord.

I Lund forventes det å være 569 menn mellom 0 og 24 år i 2010, og i 2030 er dette redusert til 542. For kvinner er tallene 540 redusert til 509, tendensen med kvinneunderskudd vil med andre ord fortsette. I alderen 70-79 er tallene for menn en økning fra 92 til 171, og for kvinner fra 104 til 166. Når det gjelder de eldste eldre, forventes det at det er 63 menn og 107 kvinner over 80 år i Lund i 2010. I 2030 er dette økt til 98 menn og 119 kvinner.

For Bjerkreims vedkommende er det en litt spesiell situasjon når det gjelder personer i alderen 0-24 år. Får SSB rett, vil antallet menn synke fra 511 i 2010 til 488 i 2030. For kvinner er tallene 464 og 450. Rådmann Inge Stangeland er optimistisk med tanke på fødselstallene i kommunen, og det kan hende SSB ikke treffer helt med sitt MMM-scenarie her.

Når det gjelder den eldste delen av befolkningen i Bjerkreim, sier SSB at det vil være 64 menn og 66 kvinner mellom 70 og 79 år i 2010. Dette endrer seg til 131 og 136 i 2030 – mer enn en dobling. For de eldste eldre er tallene 51 menn og 78 kvinner i 2010, som øker 71 menn , mens antallet kvinner holder seg på det samme: 78

FRAMSKRIVING AV FOLKETALL DALANE SETT UNDER ETT 2010 og 2030

2010	0-24 år	25-34 år	35-44 år	45 – 69 år	70-79 år	Over 80 år
Menn	4164	1364	1672	3498	629	417
Kvinner	3871	1257	1521	3261	741	714
SUM	8035	2621	3193	6759	1370	1131

2030						
Menn	4167	1463	1765	4286	1258	715
Kvinner	3931	1319	1507	3796	1254	881
SUM	8098	2782	3272	8082	2512	1596

Kilde: SSB – Tabell 07268, Framskrevet folkemengde etter kommune, kjønn, alder og tid

Tabellen viser tallene for en samlet dalanekommune – og tallene er summene av de fire kommunene. Eldrebølgen vil merkes godt i 2030, men kanskje enda mer noen år seinere. Antallet personer i Dalane mellom 70 og 79 år vil øke fra 1370 personer i 2010 til 2510 i 2030 – nesten en fordobling. Disse vil i stor grad være selvhjulpne, folks helse i høy alder bedres stadig. Det er likevel sannsynlig at disse tallene betyr et økt press på ulike hjemmebaserte tjenester. Antagelig vil det også bety at det blir et større marked for private tilbydere av praktisk hjelp i hjemmet.

Der kommuneorganisasjonen(e) virkelig kommer til å merke endringer, er for gruppa over 80 år. I 2030 vil det iflg. SSB være 465 flere personer i kategorien "eldste eldre" i Dalane enn det er i dag. For kommunen(e) tilsier dette store utfordringer for pleie- og omsorgssektoren, både når det gjelder kapasitet og kompetanse.

Alle fire rådmenn påpeker utfordringer ved at det blir flere eldre i kommunene. Lundrådmannen er i tillegg opptatt av de ekstra utfordringene en har i Lund ved at sammensetningen av befolkningen er så skjev. Lund har 85 kvinner pr. 100 menn mellom 10-29 år i dag, noe som antagelig er forklaringen på at fødselsboomen som registreres i Rogaland samlet sett, ikke er like tydelig i Lund. I tallene for en samlet kommune i 2030 er det et tydelig kvinneunderskudd i aldersgruppene mellom 25 og 44 år slik det er i dag. Det er denne gruppa en ønsker å nå gjennom flere av tiltakene i SNP for Dalane. SSB beregner også et underskudd av kvinner i alderen 44-69 år.

1.3: Oppsummering – demografi

- Det har vært lavere vekst i befolkningen i Dalane enn i Rogaland og landet for øvrig de siste ti årene.
- SSBs framskriving av folketallet (Alternativt middel på fødsler, død, inn- og utflytting) tilsier at befolkningsveksten vil fortsette å være lavere i Dalane sammenlignet med landsgjennomsnittet, og Rogaland som helhet. Dette stemmer f.eks. dårlig med de visjonene en har i Bjerkreim mht. vekst, og til målsetningene i strategisk næringsplan om en sunn befolkningsvekst på nivå med landsgjennomsnittet.
- Kvinneunderskuddet fortsetter
- Andelen eldre i befolkningen vil øke kraftig. I 2030 anslås det at det vil være 465 flere personer over 80 år i Dalane enn det er i dag.

1.4: Problemstillinger – demografi

- Gir en større felles kommune bedre – like – dårligere muligheter til å møte eldrebølgen?
- Kan en dalanekommune bedre – likt – dårligere være i stand til å ha en aktiv samfunnsutvikler-rolle, og møte de utfordringene som endringene i befolkningen vil gi?
- Vil en dalanekommune bedre – likt – dårligere kunne profilere seg overfor potensielle tilflyttere enn kommunene enkeltvis, eller kommunene i et samarbeid?

2. Identitet

”Identitet” er et begrep som ofte trekkes inn i diskusjonene om kommunesammenslåing. De som er imot sammenslåinger, hevder at kommunen er en viktig del av folks identitet, og at det derfor er skadelig å gjøre endringer på denne. Tilhengerne av sammenslåing mener at

identitet kan knyttes til flere ting enn selve kommunestrukturen, og legger mindre vekt på dette aspektet.

I Dalane har det vært hevdet at det er viktig å styrke den regionale identitet – ”dalanefølelsen”. Under åpningskonferansen for strategisk næringsplan for Dalane (høsten 2008) var det tre satsingsområder som ble satt opp som viktigere enn andre. Dette var infrastruktur, kompetanse og regional identitet. SNP-gruppa som arbeidet spesielt med profilering, understreket behovet for å etablere en sterkere ”dalane-identitet” bl.a ved å gjennomføre flere arrangementer der hele regionen var nedslagsfelt. Redaktøren i Dalane-Tidende har i en kommentarartikkel uttrykt at det burde satses sterkere på å bygge opp en sterkere dalane-identitet, og at avisa ønsker å bidra til det. Redaktøren knyttet en sterkere dalane-identitet til en eventuell prosess for å slå de fire kommunene sammen.

Dalane Tidende utdyper sitt standpunkt på lederplass 2. desember 2009: *Vår påstand er at den felles identiteten i Dalane også er for svak. Her må det bygges sterkere samhold og en sterkere fellesskapsfølelse. Dette bør ikke politikerne undervurdere. Felles referanse og felles identitet er første skritt mot samhandling.*

Redaktøren tror ikke det er et flertall for sammenslåing i Dalane akkurat nå, og uttrykker avisas egen holdning slik: *”På sikt støtter vi forslaget om å etablere Dalane kommune.”* Først må det bygges flere suksesshistorier som kan fortelle om fordelene ved en storkommune.

I en større utredning må det undersøkes nærmere om det er riktig at folk i Dalane føler at deres identitet er knyttet til kommunegrensene. Kanskje er identiteten mer knyttet til byen, grenda eller bygda de bor i? For det andre må en diskutere om den identiteten folk føler de har i dag, vil bli ødelagt eller skadelidende av at kommunene ble slått sammen.

2.1: Aktuell forskning

I forbindelse med andre utredninger om kommunesammenslåinger er det gjort undersøkelser av hvor viktig identitetsfølelsen knyttet til kommunen er for folk, og om det er forskjeller her på store og små kommuner. I en rapport fra Norsk Institutt for By og Regionforskning (NIBR) fra 2003, har en brukt data fra Makt- og demokratiutredningen for å finne noen svar på dette. I rapporten derfra sies det tallene ”lang på vei bidrar til å svekke antagelsen om at lokal identitet og følelse av lokal forankring er sterkere i små enn i store kommuner.” (side 40 i rapporten – og i denne sammenheng sitert fra masteroppgaven til Ruth Kari Ludvigsen NTNT 2005 – En samfunnsøkonomisk lønnsomhetsvurdering av å slå sammen kommunene Eigersund, Sokndal, Lund og Bjerkreim). Det sies videre i NIBR-rapporten at den sterkeste følelsen av tilknytning finnes i kommuner mellom 30 og 50 000 innbyggere.

En samling av kommunene i Dalane vil ikke gi en kommune som rent størrelsesmessig er problematisk – sett i lys av denne undersøkelsen. Det som undersøkelsen imidlertid ikke gir

noe svar på, er hva slags følelse av identitet som knytter seg til en ny kommune, som kommer som erstatning for den kommunen innbyggerne følte seg som en del av før. Det er det som er det mest interessante spørsmålet i vår region.

2.2: Hva samler i dag?

På en konferanse om kommunestruktur i regi KS og KRD for noen år siden, hevdet en av innlederne at det var fem områder det måtte være enighet om, hvis flere kommuner skulle ha mulighet til å lykkes med å slå seg sammen. Disse fem områdene var:

- En måtte bli enige om den nye kommunens navn.
- Det samme gjaldt kommunevåpen – det ble anbefalt å finne et helt nytt, framfor å velge et av de gamle.
- Ei avis med dekning i hele området var viktig
- Det samme gjaldt en felles videregående skole
- Et felles fotball-lag som skapte entusiasme ville bidra til å gjøre jobben lettere.

Skulle disse kriteriene gjelde for en sammenslått kommune i Dalane, ville de to første punktene antagelig gå ganske greit. Navnet "Dalane" vil sannsynligvis være akseptabelt og samle de fleste, selv om det nok vil være noen som vil benytte anledningen til å foreslå "Egersund" som navn på den nye kommunen. Kommunevåpenet kunne være Dalanerådets logo – varden med fire steiner forteller en viktig historie både om landskapet og en industri som har vært – og er – viktig i regionen..

Dalane Tidende og Dalane videregående skole har begge målsetning om å være dekkende i hele regionen. Langt på vei klarer de det, selv om avisa har konkurranse av Agder i Sokndal og Lund, og skolen til en viss grad "lekker" både nord- og sørover. Et felles fotball-lag skal denne utredningen vokte seg for å mene noe om. Sett utenfra kan det likevel virke som om det å samle flere fotball-lag er en vanskelig jobb, selv når kommunegrensene i og for seg ikke er et poeng.

2.2.1: Avis og skole viktige identitetsbyggere

Det mangler litt på at det er vitenskapelige metoder som ligger bak oppramsingen av de fem faktorene som angivelig må være på plass for å lykkes med en kommunesammenslåing, men det er ikke helt irrelevante problemstillinger heller. Kommuner som har hatt store uenigheter når det gjelder valg av navn og/eller kommunevåpen, kan skrive under på at dette er temaer som engasjerer sterkt. I Dalane vil en antagelig slippe store diskusjoner om dette. Dalane Tidende og Dalane videregående skole er viktige identitetsbyggere her, og det er viktig å se på hvor de henter henholdsvis lesere og elever. Rådmann Rolv Lende i Lund er krystallklar i sin oppfatning av at det ikke er Eigersund og de øvrige kommunene i Dalane

som bør være Lunds førstevalg hvis en skal slå seg sammen med andre. Han peker den andre veien, og mener Flekkefjord bør være den foretrukne samarbeidspartner for Lund sammen med Kvinesdal og Sirdal. Dette samsvarer bra med avisen Agders nedslagsfelt. Antallet elever fra Lund som reiser til Egersund for å gå på videregående skole har vært økende de siste årene, men tradisjonelt er det vel så vanlig at elevene fra Lund velger videregående utdanning i Flekkefjord.

Dalane videregående skole - Elevenes bostedskommune 3 siste skoleår

Kommune	Skoleår 09/10	Skoleår 08/09	Skoleår 07/08	SUM 3 siste år
Eigersund	413	413	413	1239
Sokndal	79	72	87	238
Bjerkreim	55	60	53	168
Hå	46	43	42	131
Lund	34	35	45	114
Sirdal	23	17	19	59
Stavanger	4	10	2	16

Kilde: Skolens egen database over elevenes bostedskommune (2009)

For ordens skyld: det er ikke skrivefeil at det er akkurat 413 elever fra Eigersund hvert år de siste tre skoleår. I 2009 går det til sammen 666 elever ved skolen, og i tillegg til de som er ført opp her, går det 3 fra Sandnes, 3 fra Time og 3 fra Klepp. Det er en elev fra kommunene Gjesdal, Karmøy og Farsund. Skolen har tidligere også hatt enkeltelever fra Randaberg, Strand, Kivesdal, Sola og Kristiansand.

2.2.2: Bedrifter og arrangementer

Flere bedrifter og arrangementer er også med på å bidra til en dalane-identitet i dag. Fremst står kanskje Dalane Energi, som alle de fire kommunene eier sammen. Dalane Breiband har bevisst brukt regionsnavnet i sin satsing, og regionmuseet Dalane Folkemuseum skal dokumentere og formidle hele områdets historie. Kulturfestivalen i Dalane er et arrangement som har som mål at befolkningen skal reise til hverandre for å oppleve kultur og engasjement. På motsatt side er alle de ulike arrangementene som er spesielt knyttet til en av kommunene, som er med på å bygge oppunder den lokale/kommunale identitet: Sokndalsdagene, Bjerkreimsmarken, Egersundsugå osv.

2.3: Oppsummering – identitet

- I Dalane er det viktige regionale "institusjoner" og aktiviteter/arrangementer som virker samlende og bidrar til å bygge en felles identitet. Dalane Tidende, Dalane videregående skole og Dalane Energi er tre viktige eksempler.
- Det er også en rekke viktige arrangementer som er med på å bygge en sterk lokal identitet knyttet til de kommunene arrangementene finner sted.
- Folk i regionen har i ulik grad sin identitet knyttet til kommunegrensen. I Egersund by har mange et sterkere forhold til byen enn til kommunen, mens dette er annerledes for en som definerer seg selv som lunddøl eller bjerkreimsbu.
- I en diskusjon om én kommune, ville det antagelig være ganske greit å bli enige om at navnet på den nye kommunen måtte bli "Dalane"

2.4: Problemstillinger - identitet

- Er dalane-identitet og -følelse godt nok forankret hos folk i regionen, eller må den modnes mer før en eventuelt skal foreslå å slå kommunene sammen?
- Vil en felles dalanekommune åpne for at det blir mer legitimt å knytte identitet til mindre geografiske områder (byen, bydelen, bygda, grenda der en bor) – i tillegg til at det kan skapes en felles dalane-identitet?
- Er identitet virkelig knyttet til forvaltningsgrener og -nivåer i dag, eller er det en litt kunstig identitet som trekkes fram bare når kommunestruktur diskuteres?
- Hvor store kultur – og identitetsforskjeller er det i Dalane? Er en i utgangspunktet så like at det å slå sammen fire kommuneorganisasjoner er overkommelig, eller er det å be om små og store konflikter i lang tid framover?
- Hva kan en lære av andre omstillings- og sammenslåingsprosesser her? Kan være aktuelt å både se til andre kommuner i Norge og Danmark, men også til omstillinger i næringslivet.

Disse problemstillingene, og også andre knyttet til identitet og dalanefølelse, vil måtte ha en plass i en eventuell større utredning. Det er likevel viktig å påpeke at det her kan bli mye "synsing" og vanskelige data å dokumentere. Prosessen for hvordan disse spørsmålene skal behandles, blir derfor viktig.

3. Geografiske forhold

I sin veileder for utredninger om kommunesammenslåinger, anbefaler KRD at en har en gjennomgang av de geografiske forholdene. Hvor er det folk bor, er det inn- eller utpendling, hvor ligger bedriftene og arbeidsplassene i dag – og er det planer om å bygge ut andre steder? I denne forstudien berøres disse problemstillingene relativt overfladisk, så får en gå grundigere inn i dette i en eventuell mer omfattende utredning.

3.1 Kommunesentra

Egersund by er kommunesenter i Eigersund, og regionsenter for hele Dalane. Viktige institusjoner er lokalisert her: politi, ligningskontor, distriktsmedisinsk senter, trafikkstasjon osv. Dalane videregående skole ligger her, det samme gjør Dalane Tidende, og Dalane Energi har sitt hovedkontor i byen. Egersund by vil være det naturlige kommunesenter i en sammenslått dalanekommune.

Øvrige sentre i regionen er Hauge i Dalane (Sokndal), Moi (Lund) og Vikeså (Bjerkreim). Her ligger de tre rådhusene i de respektive kommunene, NAV er lokalisert her. Det samme er banker, butikker og serviceinstitusjoner for øvrig.

I regionen er det mindre tettsteder på Hellvik og Helleland (Eigersund), Bjerkreim (Bjerkreim), Sogndalsstrand (Sokndal) og Hovsherad og Ualand (Lund).

3.2: Sentrale bedrifter

NorDan er en stor internasjonal virksomhet som har sitt hovedkontor på Moi. Bedriften sysselsetter ca 770 personer i Lund kommune, og har også en stor fabrikk i Eigersund kommune med ca 100 ansatte. Andre viktige virksomheter i Lund er MarLink i Hovsherad, Nord Dør/Gilje, AMS og Moi Hotell.

Titania er hjørnesteinsbedriften i Sokndal kommune med ca 250 ansatte. I kommunen er det en rekke bedrifter som er viktige underleverandører til Titania. Dette gjelder særlig entreprenør- og håndverksbedrifter. NCC har en viktig virksomhet i Rekefjord, i tillegg til at Kulturhotellet på Sogndalsstrand har blitt en sentral bedrift for reiselivsnæringen – både i Sokndal og hele Dalane.

Bjerkreim er den største landbrukskommunen i regionen, med melkeproduksjon og sauehold som viktige elementer. TINE meierer har en avdeling på Vikeså som har vært en viktig bedrift i kommunen i mange år, men som nå legges ned. Covent er Bjerkreims største private arbeidsgiver med ca 70 ansatte. I tilknytning til Covents nåværende produksjonsanlegg skal Rogaland Energisenter (RES) etableres. RES vil samle utviklingsavdelingene til en rekke bedrifter, og et felles fokuset skal være satsing på næringsutvikling innenfor feltet energiøkonomisering. Andre viktige bedrifter i Bjerkreim er Bjerkreim Trelast, Felleskjøpet og en rekke større og mindre håndverksbedrifter.

I Eigersund er det betydelig næringsvirksomhet på Eigerøy, med bl.a Aker Solutions (ca 500 ansatte) Eigersund Group (ca 100 ansatte). Haaland Electronics (ca 70 ansatte) og Jeppsen/C-Map (ca 40 ansatte). Det er også et viktig næringsområde på Tengs a 5 kilometer utenfor sentrum der Nortura (ca 120 ansatte) og NorDans avdeling i Eigersund (ca 100 ansatte) er lokalisert. I Eigersund by er det et handelssenter på Amfi Eikunda i tillegg til en rekke butikker og spisesteder i sentrum –midt i den gamle trehusbebyggelsen.

(Kilde for antall ansatte i bedriftene: www.purehelp.no – offisiell foretaksinformasjon)

3.2.1: Nye næringsområder

På Ualand i Lund er det høsten 09/våren 10 arbeid i gang med å tilrettelegge næringsarealer i umiddelbar nærhet til E39. Det vil bli etablert en godsterminal på området, i tillegg til at det etableres ny industrivirksomhet. Det gjenstår noe reguleringsarbeid før et enda større område på Ualand vil være ferdig regulert til industri/næringsformål. Dette næringsarealet ligger gunstig til ved stamveien E 39, men er også interessant med henblikk på å få mer av godset over på tog på litt sikt. Ualand stasjon ligger like ved, og det planlagte kryssingsporet vil gå i samme område. Det er med andre ord ikke mye fysisk arbeid som skal til for å kunne ta i bruk den nye godsterminalen og Ualand stasjon til frakt av gods. Forutsetningen er selvsagt at det er politisk vilje (hos sentrale myndigheter) til en slik satsing her.

På Eigestad i Eigersund kommune – og en ønsker å utvide området inn i Bjerkreim kommune – er det i gang planlegging av et stort industri/næringsområde. Eigersund Næringspark er etablert, og en har kommet et godt stykke på vei med tilretteleggingen. Det gjenstår å få på plass finansiering av planfritt kryss fra E39, og det er noen uavklarte spørsmål ifht. Fylkesmannens behandling av reguleringsplanen for området. Eigestad vil bli et sentralt knutepunkt i framtidig satsing på næringsutbygging i Dalane. Avstanden til Stavanger/Sandnes/Forus er ikke avskrekkende, og det vil være greit å pendle både fra Lund, Bjerkreim og Gjesdal i tillegg til fra Eigersund, til arbeidsplasser her. Antagelig er det også helt akseptabel pendleravstand til i hvert fall nedre del av Sirdal.

3.3: Pendling

Dalane har tradisjonelt vært en region med lavere inn- og utpendling enn det som har vært situasjonen på Jæren. Avstander og kommunikasjoner er den åpenbare forklaringen på dette, men det er også en viktig grunn at det har vært godt med interessante arbeidsplasser i Dalane, slik at folk ikke har trengt å pendle. Noen gjør likevel, og antallet er stigende.

Utpendling er det oppdatert statistikk på. (til og med 2008). Det er også tilgjengelige tall på netto innpendling – altså forholdet mellom inn- og utpendling. For å vite hvor pendlerne jobber, er det imidlertid verre å få gode data. Folketellingen for 2001 er siste skikkelige gjennomgang, og ting kan ha endret seg siden da. I en mer omfattende utredning er dette spørsmålsstillinger å gå grundigere inn i.

Andel av befolkningen 20-66 år som pendler ut av bostedskommunen

	2001	2003	2005	2007	2008
Eigersund	15,7	17,4	19,3	22,3	21,9
Sokndal	23,5	26,2	27,4	28,8	29,6
Lund	17,8	18,8	20,1	20,9	23,6
Bjerkreim	29,1	32,3	33,0	37,3	37,6

Kilde: SSB Tabell 04902 Nøkkeltall KOSTRA

SSB bruker begrepet "netto innpendling" på sine sider med kommunefakta. For Eigersund, Bjerkreim og Lund er denne innpendlingen negativ – det er altså flere som pendler ut enn inn. For Eigersund er tallet 949 personer, for Sokndal er det 420 og for Bjerkreim 355. I Lund er det ifølge SSB 1 –én – person mer som pendler inn enn som pendler ut av kommunen i 2007. Tilsammenligning kan det nevnes at Gjesdal har en utpendling på 54,9%, Hå har 36,6%, Time 50,8% og Klepp 55,5%. Alle disse fire kommunene har flere som pendler ut enn inn.

3.3.1: Folketellingen 2001

Folketellingen i 2001 ble foretatt i tidsrommet 29. oktober – 4. november 2001. Økonomisk region – i eget fylke – er her Dalane. Selv om folketellingen er snart ti år gammel, gir den et bilde som langt på vei gjelder fortsatt. Den viser at det er en del pendling fra Bjerkreim og Sokndal til Eigersund, men relativt lite den andre veien. Folk i Eigersund pendler ut av Dalane, og videre til Nord-Jæren; tallene stemmer med observasjonene som kan gjøres på Eigersund Jernbanestasjon hver morgen. Til og fra Lund pendles det over fylkesgrensa, mens det er relativt få personer fra andre deler av Rogaland som pendler inn til Dalane.

Utpendlere fra bostedskommunen til andre kommuner – i prosent av sysselsatte 16-74 år

	Utpendling i alt	Samme øk reg eget fylke	Annen øk reg eget fylke	Annet fylke
Eigersund	22.1	2.5	11.2	8.3
Sokndal	33.2	14.5	7.0	11.7
Lund	24.9	6.0	4.8	14.0
Bjerkreim	37.1	12.0	19.8	5.3

Innpendling til arbeidsstedskommune fra annen kommune – i prosent av sysselsatte 16-74 år

	Innpendling i alt	Samme øk.reg i eget fylke	Annen øk.reg i eget fylke	Annet fylke
Eigersund	13.8	6.9	5.1	1.8
Sokndal	9.4	5.5	1.0	3.0
Lund	18.8	3.1	1.4	14.3
Bjerkreim	18.0	11.4	5.1	1.5

Kilde: SSB Folketellingen 2001

3.4: Reisetid

Reisetid til kommunesenteret kommer til å endre seg for opp mot 40% av innbyggerne hvis kommunene i Dalane velger å slå seg sammen til en kommune. I en eventuell utredning av en felles kommune, er dette en oppgave å gå løs på. Reisetid er også et av kriteriene når tilskudd fra staten skal regnes ut, slik at det er ikke uten interesse hvilke kommuner som blir med en videre prosess. Det vil derfor være viktig å få dette avklart – også om en ønsker å ha flere enn de fire kommunene i Dalane med i en mer omfattende utredning.

Tallene for reisetid slik kommunene er delt inn i dag, forteller også en del om utviklingen som har vært.

Gjennomsnittlig reisetid til kommunesenter i minutter

	2001	2003	2005	2007	2008
Eigersund	4,4	4,8	4,9	5,4	5,3
Sokndal	4,0	3,8	4,1	3,8	3,8
Lund	5,7	5,9	5,9	5,8	5,8
Bjerkreim	6,3	6,0	5,9	5,8	5,7

Kilde: SSB Tabell 04902 – Nøkkeltall KOSTRA

Det er litt ulik tendens i de fire kommunene. I Lund og Sokndal er det svært stabile tall, mens det i Eigersund kan se ut som om bosettingen flytter seg noe bort fra sentrum – gjennomsnittlig reisetid har økt med nesten et minutt fra 2001 til 2008. Det stemmer ikke

helt med bildet av at befolkningen "samler seg" i sentrum av byen, men må bety at ikke all veksten har kommet sentralt i kommunen de siste årene. Boligbyggingen på Hestnes er kanskje en forklaring, en annen kan være at Helleland og Hellvik "holder stand" rent befolkningsmessig.

I Bjerkreim reduseres reisetida sakte men sikkert. Om årsaken til det er at det er flere som flytter til sentrale deler av kommunen (Vikeså), eller om det er et uttrykk for at utkantene fraflyttes, er det ikke mulig å vite bare ved å se på tallene.

3.5: Oppsummering - geografi

- Egersund by er regionsenter i Dalane, og vil være det naturlige kommunesenteret i en eventuell sammenslått kommune.
- Selv om det er en økning i antall pendlere både inn og ut av Dalane, og internt i regionen, er det usikkert om utvekslingen av arbeidskraft på tvers av kommunegrensene er så stor at det er riktig å kalle Dalane en reell "arbeidsregion".
- De planlagte/påbegynte etableringene av nye næringsarealer på Eigestad og Ualand vil ligge sentralt i en ny kommune, og kunne rekruttere bedriftsetableringer og arbeidskraft fra store deler av regionen.

3.6: Problemstillinger – geografi

- Hvordan er forholdet geografiske avstander – en felles arbeidsregion i Dalane? Er det realistisk å få en utveksling av arbeidskraft på tvers av de nåværende kommunegrensene i større grad enn i dag? Hva slags bedrifter må i så fall sysselsette de personene som skal interpendle?
- Hvordan vil utbyggingene på Eigestad og på Ualand slå ut for disse problemstillingene?
- Hvilken effekt vil en kunne få av å ha felles arealplanlegging for hele regionen? Hva med felles kommuneplanlegging – ville det være en fordel eller en ulempe? Er det nødvendig å slå kommunene sammen for å få det til?
- Hvor viktig er geografien når folk bestemmer seg for bosted og eventuell pendling? Er det andre forhold som spiller vel så mye inn? (Etterspørsel eller spesialkompetanse, lønn, arbeidsmiljø, omdømme osv.)

4. Kommunikasjoner

Kommunikasjoner og geografi henger nøye sammen. Det er noen utfordringer knyttet til kommunikasjon internt i Dalane, og disse vil bli enda tydeligere om det blir en kommune. Mange av disse utfordringene er det tatt godt tak i i Transportplanen for Dalane, der en har ønsket å etablere kommunikasjonslinjer slik at alle deler av regionen skal være greie å nå.

4.1: Veinettet

Stamveiegn E39 går gjennom tre av kommunene: Eigersund, Bjerkreim og Lund. Det er en prioritert oppgave å utbedre flaskehalsen langs E39, og det er arbeid i gang i Skjebadalen i disse dager. Ny jernbanebru på Helleland og ny løsning i Vikesåbakkene er også under arbeid/utredning. For øvrig har det vært mye fokus på tilkjøringsveiene til/fra E 39, ikke minst Rv 42 som går til Eigersund sentrum og havn. Den nye West-Link-traseen fra Krossmoen til Eigersund Havn vil knytte sammen det nye industriområdet på Eigestad med havna på en god måte.

RV 44 er hovedforbindelsen mellom Sokndal og Eigersund, og mellom Sokndal og Flekkefjord. Her er det lagt inn forslag om ny trase, bl.a for at tungtrafikk fra industrien i Sokndal skal slippe å kjøre gjennom Eigersund sentrum på vei opp på E39. Det er også behov for å utbedre veien mellom Lund og Sokndal hvis det skal være realistiske muligheter for arbeidspendling disse områdene imellom.

4.2: Jernbane og buss

Jærbanen har sin endestasjon i Eigersund (går fra Stavanger), og med utbygging av dobbeltspor mellom Stavanger og Sandnes, samt flere kryssingsmuligheter, vil en om relativt kort tid ha halvtimes-avganger til og fra Eigersund. Dobbeltspor hele veien til Eigersund er satt opp som et langsiktig mål i innspillene til Nasjonal Transportplan (NTP) fra fylkestinget i Rogaland. Økt frekvens og kortere kjøretid på Jærbanen vil kunne åpne for at flere kan bo i Eigersund/Dalane og pendle nordover, og at folk bosatt på Nord-Jren kan pendle til arbeid her. Hvis Jærbanen forlenges til Moi, vil det åpne seg helt nye muligheter for arbeidspendling til og fra Lund.

Ny trase gjennom Drangsdalen har vært det viktigste kravet til jernbaneutbygging i Dalane i en årrekke. Togets nåværende trasé går i et rasfarlig område, og toget må helt ned i 20 km/t gjennom deler av Drangsdalen. Lund kommune har vært pådriver for å få Drangsdalen inn i NTP, og har støtte både fra de andre kommunene i Dalane og Rogaland Fylkesting i dette kravet. I en diskusjon om kommunesammenslåing, kan det kanskje være et moment at det ville styrke argumentene for en ny trase gjennom Drangsdalen, hvis kommunesenteret for innbyggerne også på Moi lå i Eigersund. Da ville jernbanen bli en enda viktigere forbindelseslinje internt i den nye kommunen, og kanskje var det et argument som ville telle noe.

Bussrutene i regionen er i stor grad satt opp ut fra behovet til skoleelevene. Dette gjelder internt i den enkelte kommune, men også kommunene i mellom – og da hovedsakelig for å sikre at elevene kommer seg til Dalane videregående skole. Det går en ekspressbussrute fra Sokndal, via Eigersund og Bjerkreim til Sandnes og Stavanger, inkludert Universitetet på Ullandhaug og Stavanger Universitetssykehus. Denne bussruta er stadig utsatt for forslag om reduksjoner og nedleggelse, og politikerne i regionen har vært nødt til å protestere flere ganger. På samme måte som for jernbanen, kan det hende at det vil styrke argumentasjonen for å beholde og utvide ekspressbuss-tilbudet at det også var en forbindelseslinje fra utkantene av kommunen inn til kommunesenteret.

Det er nok riktig å si at det er privatbilen som er det viktigste kommunikasjonsmiddelet i Dalane i dag, og at det vil den også være i årene framover. Toget er et alternativ for noen, og en må i en eventuell utredning gå grundigere inn på mulighetene for å bygge ut et bedre kollektivtilbud i regionen. Det pågår nå et forsøk med bestillingsruter. Dette er et prosjekt støttet av Samferdselsdepartementet og Rogaland Fylkeskommune. Dette prosjektet blir evaluert i 2011.

4.3: Bredbånd

Det har vært gjennomført flere runder med bredbåndsutbygging i Dalane, og regionen er etter hvert ganske godt dekket på området. De fire kommunene har finansiert denne utbyggingen i et partnerskap med Rogaland Fylkeskommune, Kommunal og regionaldepartementet og Norges Forskningsråd gjennom HØYKOM-programmet. De fire rådhusene er knyttet sammen digitalt, og en har investert i et felles saksbehandlingssystem. I en eventuell ny kommune, vil det med andre ord være relativt greit å samordne seg på saksbehandlersiden. Dette er ellers et område andre som vurderer å slå seg sammen, må sette av betydelige midler til. Hoveddelen av denne kostnaden er allerede tatt i Dalane.

4.4: Oppsummering – kommunikasjon

- Transportplanen for Dalane har tilslutning i alle regionens fire kommuner, og trekker opp prioriteringene for utbygging av kommunikasjoner i regionen i årene framover.
- Det er behov for utbedring av veinettet og bedre kollektivtilbud for å kunne øke internt kommunikasjon i Dalane, f.eks for at det skal være reelt sett mulig å arbeidspendle mellom Sokndal og Lund.
- Ny jernbanetrasé i Drangsdalen vil knytte Lund/Moi tettere til Eigersund.
- Dalane har et godt utbygd mht. bredbånd, og det er allerede gjort viktige investeringer for å kunne samordne offentlig (kommunal/interkommunal) saksbehandling i regionen.

4.5: Problemstillinger – kommunikasjon

- Hvordan kan en få bygd ut/styrket kollektivtilbudet i Dalane? Ha spesielt fokus på områder med mange bedrifter, og særlig på planlagte nye næringsområder. (Eigestad, Ualand, Rogaland Energisenter, Tellnes)
- Hvilke kommunikasjonsmessige utfordringer må løses for å knytte regionen tettere sammen? Er dette problemstillinger det er realistisk å få løst, eller vil avstander bli et avgjørende hinder for å få en ny felles kommune til å fungere optimalt.

5. Økonomi - inntekter

Den største jobben i en utredning om å slå kommunene i Dalane sammen til en, er å forsøke å få et så fullstendig bilde som mulig av hva som blir det økonomiske handlingsrommet i den nye kommunen. Alle fire rådmenn understreker i intervjuene som er gjort med dem, at kommunene i dag har for liten økonomisk handlefrihet. Dette vektlegges litt ulikt av de fire, og en klarer i litt ulik grad fra år til år å legge fram budsjetter uten å bruke for mye av oppstarte fondsmidler. Gjennomgangstonen er likevel unison: kommunene har tøffe økonomiske rammer, og må sette viktige oppgaver på vent fordi en ikke har råd til å gjennomføre dem. Rådmennene er også enige om at det ikke er samsvar mellom forventinger fra staten om hvilke oppgaver kommunene settes til å løse, og størrelsen på overføringene en får for å løse side.

5.1: Antall kommuner viktig

Det er et møysommelig arbeid å beregne hva som vil bli inntektsnivået for en eventuell ny kommune i Dalane. Telemarksforskning har gjort noen beregninger i denne forstudien, men dette er et felt der en må bruke mer tid og ressurser i en eventuell større utredning. Et moment her er at de statlige rammebetingelsene stadig forandrer seg. Ruth Kari Ludvigsen skrev en masteroppgave ved NTNU høsten 2005 med tittelen " En samfunnsøkonomisk lønnsomhetsvurdering av å slå sammen kommunene Eigersund, Sokndal, Lund og Bjerkreim". Hun konkluderer med at det vil bli et høyere inntektsnivå for en samlet dalanekommune, enn for de fire kommunene samlet sett – både på lang sikt, og de første 15 årene. Den beregningen Telemarksforskning har gjort nå i november 2009, slutter seg til at en samlet kommune vil få høyere inntekter de første 15 årene, men at det vil være noe lavere inntekter til "dalanekommunen" etter 15 år enn om en beholdt dagens struktur.

I denne sammenheng er det viktig å understreke flere ting. Det ene er at Telemarksforskning har gjort en jobb på kort tid, og uten å kunne benytte seg fullt ut av en del av det materialet de pleier å få fra SSB. (se rapporten) . Disse utregningene vil det derfor være nødvendig å se

på på nytt i en eventuell større utredning. Det andre er at det er svært viktig å vite hvilke kommuner som skal være med i en eventuell ny kommune, når inntektsgrunnlaget skal regnes ut. Et viktig kriterium for beregning av overføringer fra staten, er hvor langt det er fra de ulike kretsene i kommunen inn til kommunesenteret. Det vil med andre ord være et annet resultat for en kommune som besto av de fire kommunene i Dalane, sammenlignet med en der f.eks Sirdal eller Gjesdal også var med. Omvendt vil det bety noe om ikke alle de fire kommunene i Dalane inngikk i en eventuell ny kommune.

Det tredje momentet som også virker inn her, er hvor kommunesenteret skal ligge. I bestillingen til Telemarksforskning er det satt som forutsetning at kommunesenteret i en eventuelt sammenslått kommune, ligger i Egersund. Skulle en velge å legge kommunesenteret på f.eks Helleland, vil situasjonen bli en helt annen. Da vil tilskuddet basert på reisetid antagelig stige betydelig, fordi hele Egersund bys befolkning nå fikk lengre reisetid til sitt kommunesenter. Næringssjefen i Dalane har valgt å ikke gjøre et sånt tanke- og regne-eksempel i denne omgang, ut fra en vurdering av at en slik løsning ville være dårlig samfunnsøkonomi, ikke minst med tanke på et klimaregnskap.

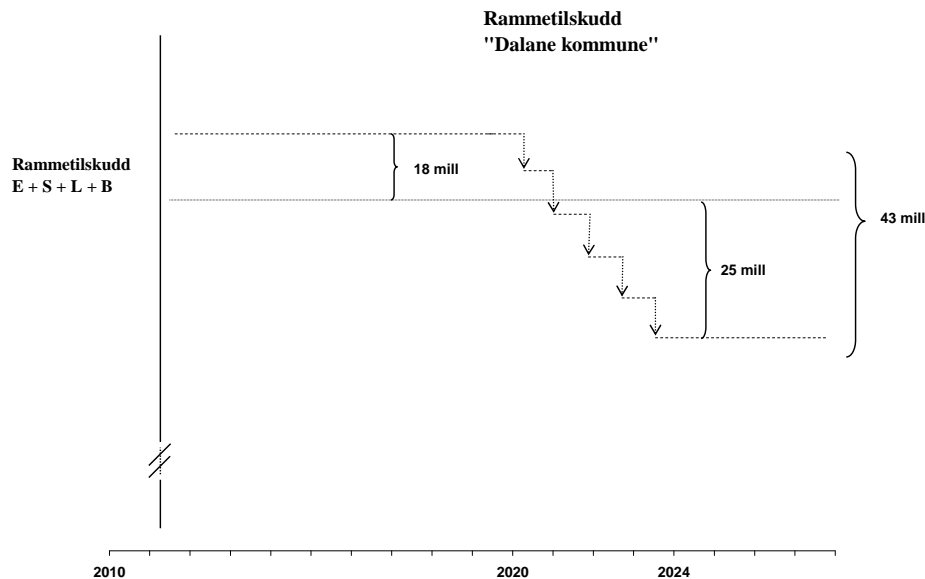
5.1.1: Telemarksforskningens konklusjoner

Hele rapporten fra Telemarksforskning ligger ved forstudien. De sier i sin beregning at forholdene "nabo" og "sone" er satt til null fordi de har manglet underlagsmateriale her. Dette mener de å ha godt belegg for, men understreker at det kan være at anslaget deres for tilskudd beregnet ut fra reiseavstander er noe - men ikke mye - for lavt. Skulle dette tilskuddet bli høyere, vil det få utslag både de første 15 år, og på permanent basis etter 15 år.

Telemarksforskning har altså kommet til noe andre resultater enn det Ruth Kari Ludvigsen kom til i sin masteroppgave. Årsakene til det kan være at det siden Ludvigsen skrev sin oppgave i 2005 er gjort endringer i overføringene til kommunene. Bl.a er det siden da innført et nytt "småkommune-tilskudd" som både Bjerkreim og Lund nå mottar, men som vil falle bort hvis en går inn i en større dalanekommune. Det er heller ikke samsvar i de to beregningene på hvor stort det s.k. "urbanitets-tilskuddet" ville bli.

Tabell 1 Frie inntekter pr år i millioner 2010-kr. "Dalane kommune"

	<i>Dalane</i>
<i>Sum frie inntekter pr år før sammenslåing (A)</i>	<i>821,6</i>
<i>Frie inntekter pr år i 10 år etter sammenslåing (B)</i>	<i>839,9</i>
<i>Frie inntekter pr år fra og med år 15 etter sammenslåing (C)</i>	<i>796,5</i>
<i>Årlig effekt de første 10 årene (B-A)</i>	<i>+ 18,3</i>

Figur 1

Rammetilskuddsutvikling med og uten sammenslåing. "Dalane kommune" (alt 1.)

Som tabellen og figuren viser, vil Dalane få økt sitt rammetilskudd med 18 mill kr hvert år de 10 første årene etter en sammenslåing. Inndelingstilskuddet for kommunen er stort – hele 43 mill kr. Årsaken til dette er at kommunen mister 4 basistilskudd og 3 regionaltilskudd. Når inndelingstilskuddet er ferdig trappet ned, vil kommunen være nede på et langsiktig tilskuddsnivå som ligger 25 mill kr pr år under det man mottok som enkeltkommuner. I perioden 2010-2021 vil den nye kommunen ha mottatt 193,5 mill kr¹ mer enn de selvstendige kommunene vil få i sum.

Beregningene til Telemarksforskning viser altså at det de første 15 årene vil Dalane få tilført 193,5 millioner kroner mer i inntekter fra staten enn om de fire kommunene består som i dag. Årsaken til denne store summen er at Stortinget har bestemt at kommuner som slår seg sammen, får beholde de tilskuddene en skulle hatt som egne kommuner i en ti-årsperiode, i tillegg til de tilskuddene som kommer til den nye kommunen. Dette "inndelingstilskuddet" trappes ned fra det 11. til det 15. året, og etter 15 år er en nede på det nivået som vil være normalnivået for den nye kommunen.

5.2: Eiendomsskatt

I sin rapport berører også Telemarksforskning temaet eiendomsskatt. De skriver: *Ifølge KOSTRA-opplysninger hadde alle Dalane-kommunene unntatt Lund eiendomsskatt i 2008. Eigersund*

¹ Beregnet som 10 år à 18,3 mill. kr, 1 år med en økning på 9,6 mill. og et år til (det 12. året etter en eventuell sammenslåing) med en økning på 0,9 mill. kr. Inndelingstilskuddet trappes altså ned med 8,7 mill. kr per år i en femårsperiode.

har utskrevet eiendomsskatt i hele kommunen, Sokndal har eiendomsskatt i områder utbygd på byvis og på verker og bruk, mens Bjerkreim har eiendomsskatt bare på verker og bruk. Blant de tre kommunene som har utskrevet eiendomsskatt, synes ellers skattesatsen å variere.

Begrensningen "utbygd på byvis" er som kjent fjernet i eiendomsskatteloven, slik at hele kommunen nå kan være virkeområde. Eiendomsskatt kan da skrives ut på i) fast eiendom i byområdet, eller bare på ii) verker og bruk (bedrifter) i hele kommunen, på iii) som vil være i)+ii), eller det kan som et alternativ skrives ut på iv) alle eiendommer (inkl. hytte- og fritidseiendommer) i hele kommunen.

En sammenslått kommune kan naturligvis ikke praktisere utskrivning av eiendomsskatt lik "summen av" de gamle kommunenes praksis. Vi synes derfor det vil være relevant å drøfte også dette sakskomplekset nærmere i en større utredning.

I tillegg til de momentene Telemarksforskning har tatt med her, kommer de planene som foreligger for utbygging av vindkraft i Dalane. Rådmannen i Bjerkreim legger i vedlagte intervju stor vekt på det inntektspotensialet som ligger i eiendomsskatten ved en større utbygging av vindmøller. I Bjerkreim har de grovt sett sagt at det vil bli ca 100 000 kroner pr. mølle i eiendomsskatt til kommunen. Får de bygget halvparten av de møllene de har søkt konsesjon om, vil det si 150 vindmøller, og 15 millioner i året i økte inntekter til kommunen. Under presentasjonen av havmølleprosjektet på Siragrunnen for Dalanrådet nylig, antydet prosjektleder Harald Dirdal at det fra disse møllene ville tilkomme Sokndal kommune i overkant av 20 millioner kroner i eiendomsskatt.

5.3: Distriktsstatus

I Dalane har idag kommunene Lund og Sokndal distriktsstatus ifht. virkemiddelapparatet. For kommunene betyr det at de hvert år får en påfylling av sine kommunale næringsfond. Dette er midler som bevilges til fylkeskommunene over kapittel 51 i Statsbudsjettet, for så å bli bevilget videre til de kommunene som er innenfor denne ordningen. I Rogaland er det til sammen 7 kommuner som nyter godt av dette. Rogaland Fylkeskommune valgte å ikke innvilge midler til Lund kommune for noen år siden, med begrunnelse om at en i Lund også har noen fondsinntekter fra Sira-Kvina. Etter bl.a protester fra Dalanrådet ble dette omgjort, og Lund har fått sitt næringsfond fylt på siden da. Beløpene dette dreier seg om er ikke spesielt store. For Lund fra 250 – 300 000 kroner, for Sokndal noe høyere: fra 350 – 400 000. I Statsbudsjettet for 2010 er det sagt at kommunale næringsfond skal styrkes, men det er i skrivende stund ikke klart hvordan tildelingene i Rogaland vil bli.

For nyetablerere og gründere betyr kommunenes distriktsstatus at Innovasjon Norge har enkelte ordninger som er noe bedre enn i sentrale strøk. Det skal tas noe større risiko fra Innovasjon Norge i disse kommunene, og det er og fra tid til annen satsinger som øremerkes disse. Også fra Kommunal – og regionaldepartementet er det program og satsinger som øremerkes distriktskommunene. Bevilgningene til det s.k. gruveprosjektet i Dalane ble gitt til hele regionen, men med en presisering om at det var ekstra viktig at det ble en prioritert satsing i Lund og Sokndal.

I en utredning av en eventuell kommunesammenslåing må det undersøkes hvordan KRD og Rogaland Fylkeskommune vil vurdere Dalane i forhold til disse virkemidlene. Det er en reell fare for at de kan falle bort, men det er ikke mye erfaringsmateriale å hente fra andre kommunesammenslåinger her, slik at det vil sikkert være muligheter for avgjørelser basert på skjønn, og etter forhandlinger.

5.4: Oppsummering – inntekter

- Telemarksforskning har regnet ut at en sammenslått dalanekommune vil få en økning på frie midler i form av tilskudd fra staten på kr. 193,5 millioner kroner de første 15 årene. En viktig forutsetning for dette er at kommunesenteret ligger i Egersund.
- Etter 15 år vil overføringene fra staten ligge omtrent 25 millioner kroner lavere enn de samlede tilskuddene med dagens kommunestruktur.
- Kommunene i Dalane har i dag ulike ordninger for inndrivelse av eiendomsskatt. De planlagte vindmøllene forventes å gi betydelige inntekter til kommunene hvis eiendomsskatten videreføres. (uavhengig av kommunestruktur).
- Det vil bli en forhandlingstema om en eventuell ny kommune i Dalane vil være innenfor eller utenfor den s.k. "distriktskommuneordningen". Denne ordningen gir kommunene tilførsel til kommunale næringsfond, og den betyr en del gunstige ordninger for nyetablerere og gründere.

5.5: Problemstillinger – inntekter

- Er tallene fra Telemarksforskning på frie midler korrekte? En utredning må ettergå tallene, og kvalitetssikre dem bl.a i forhold til reiseavstander, urbanitet og "sone og nabo" som kriterier i beregningene.
- Inntektene avhenger av hvilke kommuner som skal inngå i utredningen. Dette spørsmålet vil gå igjen under flere overskrifter, men må altså avklares før en kan få et fullgodt bilde av hva slags inntekstpotensiale en ny kommune vil få.
- Kommunenes ulike praksis mht. eiendomsskatt må utredes. Hva blir inntekstpotensialet ved de ulike modellene, og hva betyr det av bortfall av inntekter hvis et eventuelt nytt kommunestyre skulle velge å ikke ha eiendomsskatt i det hele tatt. Dette må spesielt vurderes for de planlagte vindkraftprosjektene i regionen.
- Vil en stor dalanekommune få distriktsstatus i virkemiddelapparatet? Hvis ikke, kan deler av den eventuelle nye kommunen få det? Hvem avgjør dette? (ESA, Stortinget, KRD, Rogaland fylkeskommune?)

6. Utgifter

I en utredning av en eventuell sammenslåing av kommunene i Dalane vil det være nødvendig å gå grundig inn på alle fagfelter og budsjettområder for å kartlegge utgiftsnivået, og se på mulige innsparingsmuligheter og stordriftsfordeler. I utredninger fra andre kommuner, er det et gjennomgående trekk at en ikke forventer å spare spesielt mye på skoler, barnehager og pleie og omsorg. Årsaken til det er at en på disse områdene har størst utgifter knyttet til antall brukere/ barnehagebarn/elever – og dette endrer seg ikke om en slår kommunene sammen. Skolene, barnehagene og sykehjemmene kommer til å ligge der de ligger, noe som også betyr at det ikke blir særlig ekstra utgifter til reising for de ansatte heller. Det kan være noe innsparing der folk selv velger å bruke en annen skole, eller der det er ledig kapasitet på et sykehjem som tildeles til en person som opprinnelig ikke bodde like i nærheten.

Det vil bli en viktig del av en utredning å vurdere hva slags nivå en skal legge de forskjellige tjenestene på. Dette vil bli særlig krevende der det er store forskjeller i kommunenes praksis i dag. Velger en å legge seg på minstenorm i alle forhold der det er mulig, gjør det selvsagt noe med utgiftssida. Velger en å legge seg høyere – f.eks å følge den kommunen som ligger høyest i dag, får det konsekvenser. Dette vil være viktige politiske valg, og en del av dem kan antageligvis ikke gjøres før en har valgt et nytt kommunestyre for den nye kommunen.

Det ville sprengt rammene for denne forstudien å gått dypt ned i disse problemstillingene. Det er likevel tatt med noen tabeller for å illustrere utgiftsnivåene i de fire kommunene. Det er flere måter å beregne utgifter på. Her er det gjort et valg om å sette opp brutto driftsutgifter. Det viser hva tjenestene faktisk koster, men har ikke med i hvor stor grad det er refusjonsordninger som reduserer det kommunene reelt sett betaler. Meningen med disse tabellene er ikke å vise kostnadsnivået for så vidt, men å antyde forskjeller eller likheter mellom kommunene. Det kan ikke settes et bastant likhetstegn mellom beløpet kommunene bruker på en tjeneste, og kvaliteten på den samme tjenesten, men det gis likevel en antydning.

Brutto driftsutgifter i kroner – pr. innbygger

	2004	2006	2008
Eigersund	40 912	47 496	57 198
Sokndal	41 258	49 324	59 170
Lund	45 108	51 033	62 403
Bjerkreim	41 735	47 619	56 962

Kilde: SSB Tabell 04901, Finansielle nøkkeltall og adm, styring og fellesutgifter (KOSTRA)

6.1: Ressurskrevende brukere

Samtlige rådmenn uttrykker bekymring over stadig økende utgifter til ressurskrevende brukere. Det påpekes at statens "rettighetslovgiving" ikke følges opp med tilstrekkelige bevilgninger til kommunene. For statsbudsjettet for 2010 er det dessuten lagt inn en svekkelse av de ordningene kommunene allerede har, noe som får negative utslag i samtlige kommuner i Dalane.

Brutto driftsutgifter til pleie og omsorg – regnet i % av totale brutto driftsutgifter

	2000	2004	2006	2008
Eigersund	31.9	31.3	31.9	30.3
Sokndal	-	30.3	32.7	33.1
Lund	28.0	26.3	25.7	25.2
Bjerkreim	-	26.8	26.3	26.1

Kilde: SSB Tabell 04901 – Finansielle nøkkeltall og adm, styring og fellesutgifter

Rådmannen i Eigersund Karl Johan Olsen sier at en nå må ta en grundig gjennomgang av måten en organiserer tilbudene til brukere som trenger spesielle tjenester på. Han antyder at det kan være aktuelt å i større grad enn i dag samle tilbudene, slik at det bygges relevante kompetansemiljøer, men der brukerne ikke nødvendigvis får disse i sitt aller nærmeste miljø. En slik tankegang kan selvsagt også overføres på en større kommune, og vil kunne bidra til innsparinger i forhold til dagens situasjon. Kommunene i Dalane har nylig åpnet IBO "Interkommunalt bofellesskap" for personer med psykiatriske lidelser som krever mye tilsyn. En slik modell kan en se for seg også for brukere med andre diagnoser.

6.2 Kjøp av tjenester

Samtlige kommuner kjøper tjenester fra andre i dag. Dette kan være tjenester de kjøper fra andre kommuner (noen ganger fra hverandre), eller tjenester de kjøper fra private. En hovedregel er at det kjøpes tjenester der en enten ikke vil eller kan bygge opp en egen kompetanse. Politisk er det uenighet om å kjøpe tjenester fra private, der noen partier mener at kommunene skal gjøre dette mer enn i dag, mens andre partier ikke ønsker å konkurransesette kommunale oppgaver. Det har tradisjonelt vært på tekniske områder en har kjøpt mye tjenester: feiing, brøyting osv, men det er etter hvert også kommet forslag om

å kjøpe inn tjenester fra private når det gjelder ulike helsetjenester – f.eks Eigersund kommunes avtale med Frelsesarmeen om Fyrlýssenteret som en del av rusomsorgen.

En utredning om kommunesammenslåing må se på kommunenes kjøp av tjenester, for å vurdere om det er innsparingspotensiale ved enten å gjøre oppgavene i egen regi, eller å kjøpe inn tjenestene til en større enhet som den nye kommunen ville bli.

6.2: Stordriftsfordeler ved innkjøp

Kommunene i Dalane deltar allerede i dag i et interkommunalt samarbeid om innkjøp. I en eventuell utredning om kommunesammenslåing må en forsøke å beregne "stordriftsfordelene" ved at kommuneorganisasjonen blir så mye større som den blir. Tradisjonell bedriftsøkonomisk tenkning skulle tilsi at det er innsparingsmuligheter her.

6.3: Planlegging, beredskap , teknisk sektor

Kommunene i Dalane deltar i samarbeid med andre om brann- og legeberedskap. "Etter boka" skal det være et innsparingspotensiale i å samle fire tekniske avdelinger, inkludert planavdelingene. Kommunene i Dalane har i ulik grad klart å være à jour med f.eks byggesaksbehandling. Det kan derfor hende at effektene av sammenslåing i en overgangsfase vil vise seg i at bunkene med ubehandlede saker reduseres. Noe som vil gi en betydelig samfunnsøkonomisk gevinst, selv om den kanskje ikke kan leses av i de kommunale regnskap på kort sikt.

Det utarbeides i dag fire kommuneplaner for Dalane. Dette er arbeid som både er arbeids- og kompetansekrevene. Det er grunn til å tro at det vil spares tid og penger på at dette samles i en plan. Dette gjelder også for de mange mindre planene som kommunene er pålagt å utarbeide. Her samarbeides det noe allerede, men det gjenstår mye. Det var antagelig ikke tilfeldig at akkurat en regional planavdeling var et av de konkrete forslagene som var oppe i valgkampen før forrige kommunevalg. Forslaget ble støttet av et bredt spekter av ordfører kandidater ved den anledning.

Brutto utgifter til vann, avløp, renovasjon/avfall i % av totale brutto driftsutgifter

	2002	2004	2006	2008
Eigersund	3.9	4.4	3.8	5.4
Sokndal	3.2	3.0	2.6	2.5
Lund	4.0	4.3	3.8	3.6
Bjerkreim	2.7	2.7	2.3	2.5

Kilde: SSB Tabell 04901 – Finansielle nøkkeltall og adm, styring og fellesutgifter

En mer omfattende utredning må gjøre beregninger av innsparingspotensialet ved å ha en felles plan- og teknisk avdeling for hele Dalane.

6.4: Interkommunalt samarbeid

Kommunene i Dalane deltar i en rekke interkommunale samarbeidskonstellasjoner i dag. I følge nettsiden "Kommunesamarbeid.no" som ble opprettet av KRD for noen få år siden, har kommunene i Dalane oppgitt antallet på sine interkommunale engasjementer slik:

- Eigersund 26
- Sokndal 25
- Lund 31
- Bjerkreim 23

I disse tallene er det både interkommunale samarbeidsprosjekter der bare de fire kommunene i Dalane deltar, men også en rekke samarbeidskonstellasjoner der andre, eller flere, kommuner deltar.

I en sammenslått kommune vil mange av disse interkommunale løsningene falle bort. De som sannsynligvis vil beholdes, er der det er et samarbeid eller eierskap som også inkluderer kommuner utenfor Dalane. Lyse Energi er kanskje den største av disse, men også interkommunale samarbeid på innkjøp, arkiv, revisjon og krisesenter vil en antagelig velge å videreføre.

De IK-samarbeidene der det bare er kommunene i Dalane som deltar, er det naturlig å legge ned eller omorganisere. Her vil det være mulig å spare inn ressurser – særlig i form av tid, men også direkte i kroner og øre. Oppdragsgiver for denne forstudien, Dalanerådet – er kanskje det første IK-samarbeidet som legges ned, og sakene rådet har arbeidet med, vil bli lagt fram for behandling i det nye kommunestyret. Innsparingene her vil være på saksbehandling i forkant av møter, gjennomføring av møter og oppfølging av vedtak.

En vil i tillegg spare på at rapportering og administrasjon på de interkommunale selskapene faller bort. Også der en velger å videreføre tjenesten som utføres, blir den enklere administrert når det gjøres med en eier i stedet for fire. Økonomifunksjoner. KOSTRA-rapportering osv. vil gå inn i den ordinære kommunale drift, og være både enklere og billigere.

I forstudien er det ikke gått detaljert til verks for å beregne innsparinger på at interkommunale samarbeidsordninger omgjøres til ordinære deler av en kommune. Dette må beregnes i en grundigere utredning.

6.5: Landbruk og næringsutvikling

Landbruksforvaltning og –utvikling er et fagfelt der det i andre utredninger pekes på et innsparingspotensiale. I Dalane er noe av effekten kanskje allerede tatt, ettersom det allerede er etablert et samarbeid mellom Sokndal og Eigersund når det gjelder landbruk, og mellom Bjerkreim og Eigersund når det gjelder skogbruk. En sammenslåing av de landbruksavdelingene en har i dag vil åpne for flere muligheter til spesialisering enn det den enkelte kommune kan i dag. Innsparinger vil en kunne se på saker som saksbehandles tre ganger i dag – i en kommune holder det med en. I den grad en bruker tid på å administrere et samarbeid – f.eks i forbindelse med bygdeutvikling – kan en velge enklere måter å organisere dette på.

Innenfor næringsutviklingsarbeidet vil en kunne få noe økonomisk gevinst av å slå sammen eksisterende organisasjoner til en, men den største effekten vil nok være at kompetansemiljøet blir større. Det er tilfeller av dobbelt arbeid i dag, og det brukes tid på å informere hverandre. En kan samordne kontakten mot det øvrige virkemiddelapparatet på en bedre måte, og få en mer effektiv drift. Som for landbruk vil det være mulig å ha mer spesialiserte tjenester i staben.

6.6 : Sentraladministrasjon og politisk organisering

- Det spares jo i hvert fall tre ordførere og tre rådmenn, er et av svarene som gies når spørsmålet er hva en vil tjene inn på å ha en i stedet for fire kommuner. Svaret burde også inneholde tre kommunestyre, tre formannskap og en lang rekke hoved- og underutvalg. I utredningen om sammenslåing av Lillehammer, Gausdal og Øyer ble det beregnet at hvert kommunestyremedlem kostet ca. 100 000 kroner pr. år. Da hadde en regnet inn møtegodtgjørelser, tapt arbeidsfortjeneste, frikjøp av utvalgsledere osv.

I Dalane er det i dag 94 kommunestyremedlemmer. Eigersund har 35, Lund og Sokndal 21 hver, mens Bjerkreim har 17 medlemmer i sitt kommunestyre. Det er 32 medlemmer i de fire formanskapene (13 – 7-5-7 medlemmer) I en eventuell ny dalanekommune kunne en velge å ha samme størrelse på kommunestyret som Eigersund har i dag, eller en kan utvide antallet noe. Den kommunen i Rogaland det er naturlig å sammenligne seg med, er Sola Kommune som pr. 01.01.09 hadde 22 076 innbyggere, altså ganske likt det en Dalane kommune ville ha. I Sola er det i dag 41 medlemmer av kommunestyret. De har 11 medlemmer i sitt formannskap, og har en organisasjonsstruktur med tre faste hovedutvalg som tilsvarer den administrative organiseringen.

Hvis en velger å la et nytt kommunestyre ha 41 representanter (jfr. Sola) vil det være en innsparing på 54 representanter. Er 2004-tallene fra Lillehammer omtrent korrekte også for Dalane, betyr det en innsparing på 5,4 millioner kroner. En ordfører og en rådmann i stedet for fire, kan anslås til ca 4,5 – 5 millioner, og så kommer endringer i de politiske sekretariatene, mindre behov for hustrykkerier og annonsering, samt en kraftig reduksjon i

antallet større og mindre møter. Samlet sett kan innsparingen på den politiske organiseringen anslås til et sted mellom 15 og 20 millioner pr. år.

6.6.1 Telemarksforskning – vurdering av mulige innsparinger innen administrasjon

Telemarksforskning ble i denne omgang egentlig ikke bedt om å gjøre beregninger på innsparingsmuligheter ved en eventuell sammenslåing av kommunene i Dalane. De har likevel laget en kort gjennomgang av innsparingsmulighetene innenfor administrasjon. De presiserer at det ofte er lett å få politisk tilslutning til å redusere administrative kostnader, ettersom dette er utgifter mange oppfatter som unødvendig byråkrati. Telemarksforskning passer derfor på å minne om at det bak disse tallene og beskrivelsene er kompetansearbeidsplasser som er viktige, kanskje særlig i distriktskommunene.

Dette er et standpunkt som også flere av rådmennene i Dalane er opptatt av. Både fra Bjerkreim og Lund understrekes det at det i en eventuell sammenslått kommune fortsatt må være interessante og utfordrende arbeidsplasser utenfor kommunesenteret. Rådmann Inge Stangeland har f.eks lagt vekt på den kompetansen han mener Bjerkreim kommune i dag har innenfor flere viktige områder på helsesektoren.

I sin rapport skriver Telemarksforskning følgende:

Dagens Eigersund kommune har lave utgifter til administrasjon. Kommunen ligger under gjennomsnittet for sin kommunestørrelse, og vi synes derfor at Eigersund er et godt sammenligningsgrunnlag for den sammenslåtte kommunen.

Tabellen under viser administrasjonsutgiftene i de fire kommunene og utgiftene i den nye kommunen dersom administrasjonsutgiftene pr innbygger legger seg på dagens nivå i Eigersund. Hvis den nye kommunen etter hvert klarer å operere med et så lavt nivå på administrasjonsutgiftene, vil gevinsten kunne bli i underkant av 23 millioner kroner årlig sammenlignet med summen for dagens fire kommuner.

Tabell 2 Administrasjonsutgifter Dalane kommunene

	<i>Innbyggere</i>	<i>Netto driftsutgifter pr innbygger 2008</i>	<i>Netto driftsutgifter i 1.000 2008-kroner</i>
<i>Eigersund</i>	<i>13 969</i>	<i>2 569</i>	<i>35 881</i>
<i>Sokndal</i>	<i>3 246</i>	<i>5 256</i>	<i>17 060</i>
<i>Lund</i>	<i>3 111</i>	<i>4 671</i>	<i>14 530</i>
<i>Bjerkreim</i>	<i>2 580</i>	<i>5 514</i>	<i>14 226</i>
<i>Dalane (sum fire kommuner)</i>	<i>22 906</i>	<i>3 567</i>	<i>81 697</i>

<i>Dalane (med adm.kostnader pr innb som Eigersund)</i>	22 906	2 569	58 846
<i>Gevinst ved adm.kost. pr innb som Eigersund</i>			22 851

6.7: Gjeld og eiendeler/eiendom

De fire kommunene har ikke like mye gjeld pr. innbygger, og det er heller ikke likt hvor mye – og hva – kommunen står som eier av. Det enkleste er selvsagt bare å samle alt, for så å handtere plikter og rettigheter felles i fortsettelsen. Det vil nok likevel bli en diskusjon i prosessen fram til sammenslåing hvordan en skal forholde seg til disse spørsmålene. Skal folk fra Bjerkreim, som er den kommunen med minst gjeld, være med på å betale for ”gammel moro” i de andre kommunene? Kan Sokndal forsvare å gå inn i en felles kommune og ta med seg sitt kraftfond – nå for hele kommunen? Hva med Eigersund som har relativt mye gjeld, men som også er den største eieren i Dalane Energi, Lyse osv. Skal avkastningen av ”arvesølvet” nå brukes i hele Dalane? Her kan det være ekstra viktig å innhente erfaringer fra andre sammenslåtte kommuner – både i Norge og Danmark.

Netto lånegjeld i kroner pr. innbygger

	2004	2006	2008
Eigersund	22 502	24 279	29 233
Sokndal	28 531	26 581	24 787
Lund	14 370	18 586	21 005
Bjerkreim	3 625	6 256	17 772

Kilde SSB Tabell 04901 – Finansielle nøkkeltall og adm.styring og fellesutgifter (KOSTRA)

6.8: Effektiviseringsgevinst

Rådmennene i Sokndal og Eigersund anbefaler at en effektiviseringsgevinst tas ut så fort som mulig etter at en eventuell ny kommune er etablert. Rådmannen i Bjerkreim antyder at det ikke må ta mer enn 3-5 år, mens rådmannen i Lund sier at det vil være naturlig å ta en eventuell gevinst ut ved naturlig avgang.

I en grundig utredning av kommunesammenslåing er dette viktige spørsmål som må behandles grundig, og i samråd med de ansattes organisasjoner. Det må klargjøres hvilke

alternativer som er aktuelle, og hva som blir konsekvensene av valgene en gjør. Helt fra starten av må en være klar over at når det er snakk om innsparing i offentlig sektor, så dreier det seg om å redusere antall ansatte og antall folkevalgte. Det er noe å hente på felles innkjøp, stordriftsfordeler osv., men bak de generelle betegnelsene som "effektiviseringsgevinst", "innsparingspotensiale" osv. glemmer det seg til sjuende og sist en nedbemanning - særlig i administrative stillinger.

6.8.1: Andres erfaringer

Dette er et felt der det er mye å lære av erfaringer. Kommunene i Dalane har selv erfaringer med nedbemanning og omorganisering (f.eks Eigersunds sparepakker som ble gjennomført for ikke mange år siden). Det er mange aktuelle virkemidler her, og en utredning må beskrive disse:

- Reduksjon ved naturlig avgang
- Inndragning av vakante stillinger
- Omrokking av personale – i noen andre utredninger av kommunesammenslåinger har det vært foreslått garantier mot oppsigelser, mot at de ansatte må være villige til å godta endringer i arbeidsoppgaver og hvor en har sin arbeidsplass.
- Sammenslåing av virksomheter
- Oppsigelser

Kommunene Re (Våle og Ramnes i Vestfold) og Vindafjord (Vindebjord og Ølen) er to relativt "nye" kommuner, og vil kunne gi verdifulle innspill til denne delen av utredningsprosessen, det samme vil antagelig kommuner i Danmark.

6.9: Oppsummering – utgifter

- Forstudien har ikke gått grundig inn på vurdering i de ulike delene av kommunenes tjenesteproduksjon for å se hvor det er innsparingsmuligheter. Dette må være en viktig del av en eventuell større utredning i fortsettelsen.
- I henhold til andre utredninger som er gjort, er det sannsynlig at det er relativt lite å spare på områdene pleie og omsorg, barnehager og skoler, selv om det nok også på disse sektorene er noe å spare på en mindre administrasjon.
- Fortsatt i henhold til andres utredninger, skal det være større muligheter for innsparinger og stordriftsfordeler på områdene plan, landbruk, næringsutvikling, økonomifunksjoner, eksisterende interkommunalt samarbeid, generelle stordriftsfordeler f.eks på innkjøp og sentral administrasjon. I Dalane ser en at det på

alle disse områdene er muligheter for mer effektiv drift og et høyere nivå på tjenesteproduksjonen enn det er i dag. En utredning vil også kunne gi svar på om det er økonomisk gevinst som kan tas ut.

- En grov beregning av mulig innsparing på endring/samling i politisk og administrativ toppledelse i Dalane antyder et innsparingspotensiale på 12 – 15 millioner kroner.
- Ved å ta utgangspunkt i Eigersund kommunes nivå på utgifter til administrasjon (politikk, styring, kontrollorganer, sentral administrasjon, administrasjonslokaler) har Telemarksforskning beregnet at en felles kommune i Dalane kan redusere sine utgifter på dette området med 22,8 millioner i året.
- Kommunene i Dalane har ikke like mye gjeld, og eier heller ikke like mye (aksjer, eiendommer osv.) For å få et inntrykk av økonomien i en sammenslått kommune må en utredning gå grundig gjennom disse forholdene.
- Det er ulike syn på hvordan – og hvor fort – en effektiviseringsgevinst etter en eventuell sammenslåing skal tas ut.

6.10: Problemstillinger – utgifter

- Hvilket nivå ligger tjenesteproduksjonen innenfor de ulike sektorene på i dag, og hvilket nivå vil en ønske å legge seg på i en eventuell sammenslått kommune?
- Hvor stort innsparingspotensiale er det innenfor de ulike sektorene – og hvor sikker kan en være på beregning av dette? Hvordan skal en beregne forventede økninger i de kommunale utgiftene? (Eldrebetaling, livstils-sykdommer, nye statlige reformer – f.eks mht. sykehjem, klimautslipp osv.)
- Hvordan skal den politiske og administrative organiseringen av en eventuell nye kommune være? Størrelsen på kommunestyret, organisasjonsstruktur, størrelsen på administrasjonen.
- Hvordan ta ut effektiviseringsgevinst? Hvilke prinsipper skal gjelde ved eventuell overtallighet?

7. Samhandlingsreformen

Regjeringen Stoltenberg ønsker at kommunene skal overta viktige oppgaver i helsesektoren. Bakgrunnen er bl.a å få ned køer og utgifter på sykehusdrift i Norge, der en mener det er mange pasienter som nå opptar plass uten at de egentlig ikke trenger å være på sykehus. Tanken er at alle de som egentlig er ferdigbehandlet på sykehus, og etter det bare trenger pleie, like gjerne kan få dette i hjemkommunen. Kommunene skal få ansvaret for de

utskrivingsklare pasientene, og samfunnsøkonomisk vil en tjene på at de flytter ut av sykehusene og inn i tilbud kommunene oppretter/har ansvar for. Dette kan være hjemme hos pasienten, eller i institusjoner som ikke er like kompetansekrevene som et sykehus. Den økonomiske gulerota til kommunene er at de skal få overført frie midler likt det beløpet det antas å ville koste å ha disse pasientene på sykehus. Kommunene kan velge å bruke pengene på å fortsatt betale for at pasienten er på sykehuset, eller de kan opprette egne pleie- og omsorgstilbud som er billigere enn sykehus – og dermed tjene på ordningen.

Regjeringen ønsker også at kommunene skal ta ansvar for forebyggende helsearbeid i større grad enn i dag, og en vil at kommunene skal styrke sin kompetanse innenfor planlegging på helseområdet.

7.1: En endret kommunerolle

I samhandlingsreformen (St.melding 47-2009) brukes det mye plass på å beskrive den nye og endrede kommunerolle en ser for seg er nødvendig for at kommunene skal kunne påta seg disse nye oppgavene. Noen sitater fra stortingsmeldingen:

Mange helse- og omsorgsoppgaver vil til enhver tid ligge i grenselandet mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten og må løses ut fra lokale forhold hvor nødvendig faglig kompetanse er en av hovednøkklene.

Det vil bli vurdert om oppgaver som i dag ikke løses i tilstrekkelig grad, eller som i dag løses i helseforetakene, kan finne bedre pasientrelaterte og samfunnsmessige løsninger dersom oppgavene løses i kommunene.

Regjeringen vil vurdere hvilke aktuelle oppgaver som kommunene kan gis ansvar for, slik at de i større grad enn i dag kan fylle ambisjonene om forebygging og innsats tidlig i sykdomsforløpene.

Det er en ambisjon at kommunene skal sørge for en helhetlig tenkning, med forebygging, tidlig intervensjon, tidlig diagnostikk, behandling og oppfølging, slik at helhetlig pasientforløp i størst mulig grad ivaretas innenfor beste effektive omsorgsnivå (BEON).

Det sies videre at en legger til grunn at den forventede veksten i behov i en samlet helsetjeneste i størst mulig grad må finne sin løsning i kommunene. Det understrekes at kommunene ikke skal pålegges nye oppgaver uten at det "blir gitt de nødvendige ressursmessige forutsetninger" for jobben som skal gjøres. – Jeg tør ikke engang tenke på å planlegge å bruke noen av disse pengene før vi vet mye mer enn dette, er kommentaren til Eigersundsrådmann Karl Johan Olsen .

7.2: Todelt oppgave

Kommunenes oppgaver deles i hovedsak i to: kompetansekrevene funksjoner og administrasjons- og systemoppgaver. De kompetansekrevene funksjonene vil ofte være av *”tverrfaglig art, og krever i noen grad spesialisert kompetanse for å sikre gode og effektive tjenester”*. Stortingsmeldinger gir noen eksempler på dette: kommunale lærings- og mestringstjenester, tidlig intervensjon ved f.eks type 2-diabetes, kols, demens og rus, tverrfaglige team (også ambulante) med særskilt fokus på kroniske sykdommer, rehabilitering, lindrende behandling, psykisk helse og rus. Det kan gjelde behandling før – i stedet for – og etter sykehusinnleggelse, og en rekke behandlinger som kan erstatte sykehusinnleggelse.

I Dalane har en vært tidlig ute med å arbeide fram gode samarbeidssystemer på helsefaglige områder. Dalane distriktsmedisinske senter vil være et svært godt utgangspunkt for det videre arbeidet med samhandlingsreformen her i regionen.

Når det gjelder det som kalles *”administrasjons- og systemarbeid”* nevnes det eksempler som helseovervåking, folkehelsearbeid med vekt på samfunnsmedisinske oppgaver, kommunale planer og arbeid med samarbeidsavtaler – jf. forslaget om lovforankret avtaleopplegg mellom kommuner/samarbeidende kommuner og helseforetakene.

7.3: Mange kommuner er for små

I stortingsmeldingen erkjennes det at mange kommuner er for små for å kunne løse de oppgavene det nå planlegges å legge på dem. En går igjennom de ulike oppgavene, og antyder hvor stort nedslagsfelt i form av innbyggere som kreves for at det kan forsvares å etablere de ordningene som foreslås. Dette er detaljer en varsler å komme nærmere tilbake til når stortingsmeldingen er ferdigbehandlet. På noen områder settes det allerede opp tall, og gjennomgående antydes det at en befolkning på minst 20 000 er nødvendig for å forsvare de satsingene som må til. Dette begrunnes med at det i mindre kommuner ikke vil være regningssvarende å bygge opp institusjoner og kompetansemiljøer for de spesialiserte tjenester som kreves.

For den sittende regjeringen og helsedepartementet blir svaret på utfordringene med en endret kommunerolle mer interkommunalt samarbeid. En presenterer de ulike formene for IK-samarbeid som er aktuelle med dagens regelverk, og varsler at en vil komme med et nytt lovforslag om opprettelse av samkommuner. Kommunesammenslåinger nevnes ikke i stortingsmeldingen. Dette er til dels kraftig kritisert fra opposisjonspartiene på Stortinget, kanskje særlig fra Venstre og Høyre. Arbeidspartiets leder av kommunalkomiteen i forrige

periode – Tore Hagebakken (Oppland) har imidlertid uttalt at også han mener at en logisk konsekvens av samhandlingsreformen er at kommunene vurderer å slå seg sammen.

Et lite avsnitt under overskriften ”kommunesamarbeid” er det kanskje greit å legge seg ekstra på minnet: *”I tillegg til den faglige verdien ved å inngå samarbeid, vil også interkommunalt samarbeid være av avgjørende betydning i forhold til å realisere gevinsten og reduere risikoen ved kommunal medfinansiering av spesialhelsetjenesten, når denne forutsettes innført fra 2012”*. (red. understrekning) Også helsedepartementet ser at denne nye reformen ikke er helt uten risiko for kommunene, med andre ord.

7.4: Oppsummering – samhandlingsreformen

- Stortingsmelding 47 (Samhandlingsreformen) ønsker at kommunene skal overta ansvar for en større del av offentlig helsearbeid fordi de sitter nærmere problemene, og kan samordne arbeid på helseområdet med andre områder der kommunene allerede har ansvar i dag.
- Kommunene skal få det økonomiske ansvaret for pasienter som kan skrives ut fra sykehus, men som fortsatt trenger oppfølging i form av mindre kompetansekrevende pleie. Dette skal kommunene få økte inntekter til å ta seg av, men det gjenstår en del før en vet akkurat hvordan dette i praksis skal løses.
- Det vil kreves ny kompetanse og nye former for organisering for at kommunene skal kunne løse de oppgavene det planlegges å gi dem. Dalane distriktsmedisinske senter er et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med samhandlingsreformen i vår region.
- Ingen av kommunene i Dalane er store nok til å kunne ta seg av de nye oppgavene alene. Reformen vil derfor tvinge fram et mer omfattende interkommunalt samarbeid på helseområdet.
- Det varsles ny lovgivning for å få opprettet flere samkommuner.

7.4: Problemstillinger – samhandlingsreformen

- Helt uavhengig av en eventuell utredning om kommunesammenslåing i Dalane, må kommunene se på hvilke konsekvenser samhandlingsreformen for i vår region.
- Arbeidet med samhandlingsreformen må ha tallene for eldrebølgen som bakteppe, det er også aktuelt å se behandlingen av reformen sammen med diskusjonen om mer effektive måter å gi tilbud til de mest ressurskrevende brukerne.

- Vil en sammenslåing av kommunene gjøre arbeidet med samhandlingsreformen enklere - likt – vanskeligere i Dalane? Hvilke former for interkommunalt samarbeid er i så fall aktuelt?

8. Kompetanse

Rekruttering av relevant arbeidskraft er – og vil fortsatt være – en stor utfordring for hele kommune-Norge, og Dalane er ikke noe unntak. Rådmennene i regionen er opptatt av dette. Rådmannen i Eigersund, Karl Johan Olsen svarer slik på spørsmålet om hva som vil være Eigersund kommunes største utfordringer i årene framover: *... Kommunene får mer kompliserte arbeidsoppgaver som vil kreve større kompetansemiljøer, og vi vil ha utfordringer i rekruttering av arbeidskraft i konkurranse med offentlig sektor.* Olsen nevner spesialhelsetjenesten som et område der han forventer vanskeligheter med å rekruttere.

Rådmannen i Sokndal, Bjørn Erik Paulsen: *.. Den tredje utfordringen jeg vil nevne, er vanskelighetene med å rekruttere ansatte med relevant utdanning.* Paulsen nevner teknisk/administrativ sektor, IKT og helse som fagområder der kommunen er svært avhengig av enkeltpersoner, noe som gjør dem sårbare.

Rådmannen i Lund Rolv Lende, forteller at en i Lund måtte se at det ble for vanskelig å rekruttere fagfolk innenfor barnevern, og at et interkommunalt samarbeid i stedet ble løsningen.

Inge Stangeland , rådmann i Bjerkeim , er også opptatt av kommunens sårbarhet, særlig på de mer spesialiserte tjenestene: *- Det er vanskelig for oss å bygge spisskompetanse. På noen fagfelter har vi bare en ansatt, kanskje ikke en hel stilling en gang. Der merkes det spesielt godt når noen slutter.... De små kommunene trenger all-roundere, og de er ikke lenger så enkle å få tak i.*

Kan hende er problemene med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft til kommunene ekstra stor i Dalane. Dette vil ofte være arbeidskraft som må ha høyere utdanning, og det er en realitet at det er færre med høyskole eller universitetsutdannelse i Dalane enn i Rogaland og landet sett under ett. Etter å ha vært inne i en god tendens der antallet med høyere utdanning steg raskere i Dalane enn landsgjennomsnittet i årene fra 2002 - 2005, gikk utviklingen igjen gal vei fra 2007 til 2008. Dette er hovedårsaken til at en i Dalane satser så sterkt som en gjør på å få lagt tilbud om desentralisert høyere utdanning til regionen.

Personer i befolkningen med høyere utdanning (minst 3 år) som sin avsluttede utdanning – i % av kommunens samlede befolkning

	Eigersund	Sokndal	Lund	Bjerkreim	Rogaland	Norge
2007	16.3	12.3	15.7	14.2	23.5	24.8
2008	17.3	12.7	16.7	15.7	25.6	26.7

Kilde: SSB Kommunefakta 2008 og 2009

8.1: Spesialiserte tjenester

Rådmennene peker på behovet for å samle seg når det gjelder å bygge fagmiljøer på de mer spesialiserte tjenestene. Rådmannen i Eigersund er i tillegg opptatt av at konkurransen fra privat sektor gjør det utfordrende å rekruttere til kommunesektoren generelt. Fagforeningen "Akademikerne" gjorde nylig en undersøkelse blant 10-klassinger for å undersøke hva de visst om jobbmuligheter i offentlig sektor. Resultatet av den undersøkelsen var nedslående for kommunenes vedkommende. Halvparten av elevene visste ikke hvilke jobber de kunne få i en kommune, og mange hadde ikke klart for seg hva som er skillet mellom offentlig og privat sektor. For så vidt en ganske oppsiktsvekkende undersøkelse, ettersom mange av disse ungdommene antagelig har foreldre – kanskje særlig mødre – som arbeider i offentlig sektor.

Bjerkreimsrådmannen mener det er et stort problem med alle de "halve stillingene", og sier at en fordel ved å slå kommunene sammen, ville være at en kunne ansette spesialutdannet personale i fulle stillinger, og innenfor det fagfeltet de var utdannet til. Både han og rådmannen i Lund ser imidlertid også fordelene ved at folk som ansettes i kommunene etter hvert får et bredere arbeidsfelt enn det utdanningen deres i og for seg tilsier, mens de kanskje ikke er like samstemt i vurderingen i hvor sårbare dette gjør kommunene. Rådmannen i Eigersund kommenterer denne problemstillingen slik: *"Kommunene får ikke kvalitet gjennom hele uka hvis folk stadig må løse oppgaver de egentlig ikke er utdannet til"*.

I denne sammenheng er det også viktig å se på hvordan utdanningssystemet etter hvert legges opp. Allerede på bachelor-nivå er det nå en spesialisering på høyskolene og universitetene, slik at det kan bli vanskeligere å rekruttere de "all-rounderne" som særlig de mindre kommunene har behov for-

I Dalane har en i dag laget interkommunale løsninger for renovasjon, innkjøp, PPT, bofellesskap for tyngre psykiatriske brukere og nå også barnevern. Det er blanding av interkommunale og kommunale løsninger på næringsutvikling, friluftsliv, land- og skogbruk og reiseliv. Kommunene har etablert løsere samarbeidskonstellasjoner innenfor skole og

kultur, og en må altså nå også ta tak i de fagfeltene som samhandlingsreformen legger opp til. En eventuell utredning om sammenslåing av kommunene må gå inn i de enkelte fagfeltene og vurdere hvordan de bør bli organisert i en felles kommune, hvor det mangler kompetanse, og hvor en vil utfylle hverandre om en hadde et tettere samarbeid.

8.2 Rettsikkerhet

I diskusjonen om interkommunalt samarbeid kontra en sammenslått kommune, trekkes det ofte inn momenter som rettsikkerhet, innsynsmuligheter og demokratisk kontroll. I en eventuell utredning om en kommune i Dalane, må en gå inn i de ulike samarbeidsprosjektene, og se hvordan dette er løst i dag, og hvordan det eventuelt vil bli om en skulle forholde seg bare til en kommune. Uansett om en velger å anbefale å slå kommunene sammen, eller om en vil videreføre det interkommunale samarbeidet, vil det ha verdi å gå inn i denne problematikken.

Barnevernet har tidligere vært et fagfelt der spørsmålet om rettsikkerhet har vært problematisert, særlig i de mindre kommunene. Både for brukere av tjenesten, og for dem som jobber der, er det fra tid til annen behov for "avstand" – noe som kan være vanskelig å få til i en mindre kommune. I Dalane har en nå imøtegått disse innvendingene ved å samle seg i et interkommunalt samarbeid. Å gjøre dette om til en avdeling i en felles kommuneorganisasjon, vil antagelig ikke være så krevende – de vanskelige spørsmålene har en allerede tatt tak i.

8.3: Oppsummering – kompetanse

- Kommunene i Dalane taper i konkurransen om fagutdannet personale i flere sektorer. Et eksempel er ingeniører som går til næringslivet, særlig i gode tider.
- Det er spesielt vanskelig for de små kommunene å skaffe seg spesialkompetanse på en rekke områder. Løsningene blir halve og deltidsstillinger, der folk må dele av uka arbeide med fagområder de opprinnelig ikke var utdannet til. Det er uenighet i rådmannsgruppa om dette i hovedsak gjør kommunene sårbare, eller om det er en god ting at en i kommuneorganisasjonene "former folk i sitt bilde" etter at de er ansatt.
- En samlet kommune vil i større grad enn kommunene hver for seg bygge kompetansetilbud der en kan ta inn folk med spesialutdanning.
- Det er et spørsmål om det er ekstra vanskelig for kommunene i Dalane å rekruttere fagfolk på alle områder der det kreves høyere utdanning, fordi det generelle utdanningsnivået i regionen er såpass lavt som det er.

8.4: Problemstillinger – kompetanse

- Vil en felles dalanekommune bli så stor at den faktisk løser dagens problemer med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft? Den nye kommunalministeren har gjort det til et poeng at det er mangel på f.eks sykepleiere også i de store kommunene – men når det er mangel i en liten kommune i distriktsnorge er det kommunestørrelsen som får skylda. Hun mener det er andre tiltak som må til enn å slå kommunene sammen.
- I Dalane har en erfaring med interkommunalt samarbeid på en rekke områder der det trengs spesialkompetanse- En utredning om sammenslåing må se på erfaringene med disse samarbeidsprosjektene, for så å vurdere om det vil gjøre arbeidet enklere, bedre, mer effektivt og til sjuende og sist – billigere – om en forholdt seg til en kommune framfor fire.
- Utredningen må også se spesielt på hvilke fagfelter der det er mangel på fagfolk i dag – og der en ser det vil bli utfordringer i framtida. Rådmannen i Lund peker på behovet som vil komme for å rekruttere nye lærere særlig i ungdomsskolen.
- Framskrivningen av folketallet viser at det kommer til å bli behov for rekruttere mange nye medarbeidere til helsesektoren når eldrebølgen for alvor slår inn. I den sammenheng er det en ekstra bekymring at rekrutteringen til helsefagene på videregående skole ikke er bedre enn den er.

9. Lokalisering

I en utredning om eventuelt å slå kommunene i Dalane sammen, vil det være viktig å se på lokalisering av de ulike aktivitetene i kommunen. Det uttrykkes bekymring for dette fra rådmennene i de tre minste kommunene – selv om de nok vektlegger dette litt forskjellig.

Rolv Lende (Lund) : *Det største konfliktområdet vil være lokalisering av de ulike virksomhetene i den nye kommunen. I dag synes jeg det er altfor liten samarbeidsvilje i Eigersund. Holdningen i en ny kommune vil antagelig være slik den er nå – at alt skal til "okka by". Jeg tror de små kommunene vil tape på å gå inn i et tettere samarbeid med Eigersund – alt som vil skje, vil være på Eigersunds premisser.*

Inge Stangeland (Bjerkreim): *... vedr. lokalisering av virksomheter i en kommune – vil gjenta at det er svært viktig at distriktskommunene også får uttelling her, hvis ikke vil en sammenslåing bety sentralisering. Jeg vil også peke på behovet for at en større kommune bygger ut nye tjenester i hele kommunen – ville vi fått gjennomført en satsing som kulturbanken her i Bjerkreim i en større kommune?*

Bjørn Erik Paulsen (Sokndal): *Lokalisering blir alltid et konfliktområde, og jeg beklager det. Jeg synes lokalisering får et for stort fokus, og ofte ødelegger det for debatten om innhold. Det er ikke så lange avstander i Dalane, så jeg synes at betydningen av lokalisering overdrives.*

Rådmannen i Eigersund Karl Johan Olsen fikk et direkte spørsmål om de andres bekymring for at "alt havner i Eigersund", og hans svarte slik på det: *Noen ganger er det naturlig at ting "havner" i Eigersund – det tilsier en ren nytte/kost-analyse. Kontorer som skal ha besøk av publikum er det fornuftig å legge der det bor flest mennesker. Det må være et poeng at reisetida er kortest mulig for flest mulig. Er det tjenester som i og for seg kan ligge hvor som helst, kan vi være påpasselige med å fordele oss imellom. Jeg synes for øvrig at Dalane Energi er et eksempel på hvordan dette kan løses på en god måte. Hovedkontoret ligger i Eigersund, men selskapet er tilstede i alle de andre kommunene i regionen.*

9.1: Tre rådhus til overs?

Hvis det skal spares penger på å slå fire kommuner sammen til en, vil det bety at tjenester som nå er plassert på flere steder rent geografisk, skal samles i større fagmiljøer lokalisert på ett sted. Spørsmålet vil være hvor dette stedet skal være? Dette var et sentralt tema for skoleklassen ved Dalane vgs som har hatt kommunesammenslåing som prosjektarbeid nylig. Der var bekymringen for at "Alt havner i Eigersund" stor, særlig hos elever som bor i de andre kommunene (Jfr. Dalane Tidende mandag 30.november- 09)

I diskusjonene i Dalanerådet i forkant av denne forstudien, ble det foreslått at kommunene skulle ha en gjennomgang av alle sine arbeidsområder, for så å "dele dem mellom seg". I en kommune kunne en ha økonomi og lønn, en annen tok seg av skoleadministrasjon, en tredje næringsutvikling, en fjerde reiseliv osv. Denne løsningen ønsket ikke flertallet i rådet å gå inn for, og det ble argumentert med at det ville bety mye byråkrati, ulike vertskommuner, fakturering på kryss og tvers osv.

Hvis hele regionen var samlet i en forvaltningsmessig enhet, kunne det kanskje være mulig å se på deler av dette forslaget en gang til. I en felles kommune ville det ikke bli en oppgave å sende fakturaer hit og dit – og alle ville rapportere til samme politiske og administrative ledelse. I en utredning om kommunesammenslåing må denne problemstillingen behandles grundig. Rådmannen i Sokndal antyder kommunedelsutvalg som en modell for den politiske organiseringen. Administrativt er det i andre regioner som har utredet sammenslåing, foreslått service-sentre av forskjellig slag i de rådhusene som blir "til overs". Og altså – også en modell å se nærmere på at en samlet fagmiljøer i større enheter, men fordelte dem ut i hele regionen der det var naturlig.

9.2: Oppsummering – lokalisering

- Lokalisering av de forskjellige virksomhetene innenfor en eventuell ny kommune vil være en viktig del av en større utredning.
- Det er bekymring i de tre minste kommunene i Dalane for at "alt vil havne i Eigersund", og at en sammenslåing vil bety sentralisering og flytting av kompetanse bort fra utkantene av regionen.

- I intervjuene med rådmennene pekes det bl.a på muligheter for å plassere oppgaver som i og for seg kan utføres hvor som helst utenfor sentrum av den eventuelle nye kommunen. En bør unngå en situasjon der mange flere må reise langt for å oppsøke offentlige kontorer, bl.a av hensyn til klima og miljø.
- Det vil bli en utfordring å skape større fagmiljøer lokalisert på flere steder i kommunen

9.3: Problemstillinger – lokalisering

- Hvordan skal en finne en god balansegang mellom å skape større fagmiljøer – både av hensyn til kompetanse og økonomi – på den ene siden, og unngå at "alt havner i Egersund" på den andre siden? Hvordan sikre at det fortsatt er spennende og kompetansekrevende stillinger innenfor kommunal forvaltning og utvikling i hele Dalane?
- Blir spørsmålet om lokalisering tillagt for mye vekt? Hvor problematisk vil det egentlig for folk i Dalane om en del offentlige tjenester ble samlet i Egersund?
- Er det riktig at det vil være enklere å "fordele" oppgaver rent geografisk hvis en var i en felles kommune, framfor å gjøre det sammen i form av interkommunale samarbeidsløsninger?
- Hvilke deler av virksomheten bør legges til Egersund, og hvilke oppgaver bør plasseres andre steder? Er det spesielle kompetansemessige fortrinn i kommunene som tilsier en fordeling framfor en annen?
- Kan – og i så fall hvordan - bredbåndsteknologi og felles saksbehandlingssystem løse noen av utfordringene med hvor kommunale virksomheter skal lokaliseres?

10. Demokrati – valgdeltakelse – offentlig debatt

I diskusjonen om kommunesammenslåing kontra interkommunalt samarbeid, uttrykkes det bekymring for lokaldemokratiets kår. De som er for kommunesammenslåing, fokuserer på de udemokratiske trekkene ved et omfattende interkommunalt samarbeid, og framhever en fordelene ved at det blir mer direkte folkevalgt kontroll i en kommune. Motstanderne av kommunesammenslåing legger vekt på at det i en stor kommune kan bli for stor avstand mellom befolkningen og de folkevalgte. Tilhengere mener det er en fordel at det ikke er så tett kontakt mellom politikere og befolkning, på den måten sikrer en at "vennskap og kjennskap" ikke blir avgjørende når beslutninger tas. Motstandere understreker verdien i at saker kan tas opp direkte med de folkevalgte, og at det i større kommuner bare er "eliten"

som har direkte tilgang på lokalpolitikerne. De mener også at i en liten kommune kommer tilbakemeldingene på om folk er fornøyd med et vedtak eller ikke, direkte og raskt.

10.1: Valgdeltakelse

Graden av demokrati er vanskelig å måle. En eventuell ny dalanekommune vil bli omtrent like stor som Sola kommune er i dag. Rent fysisk vil det blir større avstander i Dalane enn det er i Sola. Valgdeltakelse er et kvantifiserbart mål, og sier i hvert fall noe om i hvor stor grad lokalvalg engasjerer. Ved forrige valg (2007) var deltakelsen i Dalane, Sola, Rogaland og Norge slik:

Valgdeltakelse kommunevalget 2007 – i % av de stemmeberettigede

Eigersund	Sokndal	Lund	Bjerkreim	Sola	Rogaland	Norge
60.3	64.6	69.5	72.4	64.9	61.2	61.2

Kilde SSB Kommunefakta 2009

I de to kommunene Re og Vindafjord (relativt nylig sammenslåtte av henholdsvis Våle og Ramnes, og Vindefjord og Ølen) var valgdeltakelsen henholdsvis 62,3 og 58.7

10.2: Reduksjon i antall lokalpolitikere

En annen måte å "måle" lokaldemokrati på, er å telle antall lokalpolitikere. I så måte vil en sammenslåing av kommunene i Dalane bety en reduksjon. Det er i dag 94 medlemmer av kommunestyrene i de fire kommunene. Tidligere i denne rapporten er det antydnet at en ny dalanekommune kunne ha samme antall kommunestyrerepresentanter som Eigersund har i dag – dvs. 35, eller utvide til 41 slik de har i Sola.

Eigersund	Sokndal	Lund	Bjerkreim
Formannskap på 13	Formannskap på 7	Formannskap på 5	Formannskap på 7
3 hovedutvalg	Tre hovedutvalg	Tre hovedutvalg	Adm. Utvalg
Havnestyre	Havnestyre		Driftsutvalg

I tillegg kommer en rekke større og mindre permanente råd og utvalg.

Argumentene imot å bruke antall lokalpolitikere som mål på lokaldemokratiet er flere. Ett argument vil være at det er veldig forskjellig hvor aktive de ulike lokalpolitikerne er. Noen er aktive i debatt, fremmer forslag osv, men ikke alle gjør det. Et annet argument er at det er

mulig å være politisk aktiv uten å sitte i kommunestyret. Kanskje ville det indre livet i partiorganisasjonene tjene på at det ble færre møter samlet sett.

10.2: Nominasjoner og deltakelse i politisk arbeid

En annen måte å måle demokratiet på, er å se hvor stor aktivitet det er i de politiske partiene, hvor stort engasjementet er ved nominasjoner og valgkamper, og hvor mye debatt det er i aviser og andre åpne fora.

Det har ikke mye konflikter rundt nominasjonene i partiene i Dalane før de siste lokalvalgene. Ettersom det er begrenset med avisdekning av partienes indre liv, kan dette være en observasjon som ikke er korrekt. Det er derfor heller ikke så lett å vite hvor stort engasjementet er internt i de forskjellige partiene. Inntrykket er likevel at flere partilag har en del utfordringer med å få tilstrekkelig med personer til å være villige til å stå på listene, særlig fordi de fleste partiene ønsker å ha en fordeling på alder, kjønn, bosted og yrkesbakgrunn. Disse kabalene er ikke alltid enkle å få til å gå opp. Nominasjonsstridigheter er det sjelden en hører om, selv om det fra tid til annen er usikkert hvem som skal bli partienes øverste kandidater. Ved forrige nominasjonsrunde til lokalvalgene rapporterte avisene f.eks om usikkerhet rundt hvem som kom til å bli førstekandidater både i Høyre og Arbeiderpartiet i Eigersund.

Det kan hende det ville blitt større aktivitet, og mer diskusjoner internt i de politiske partiene, hvis det bare skulle velges et kommunestyre i Dalane. Geografisk tilhørighet ville bli et viktig kriterium som mange partier ville bruke tid på å debattere. Det kan også tenkes at det var politiske saker og prioriteringer som ville skape større diskusjon og uenighet innad i mange partier. Kanskje ville de ideologiske forskjellene partiene imellom komme tydeligere fram enn de fra tid til annen er – særlig i de mindre kommunene – i dag.

I en utredning om en kommune, må en se på erfaringene med deltakelse i politisk arbeid og i valg fra andre kommuner som er slått sammen. Kanskje er det spesielt interessant å se på hva som er forsket på i Danmark på dette området, ettersom det der ble dannet en rekke nye kommuner på samme tid, og der det er lettere å se en tendens enn for enkeltkommuner i Norge, der også andre forhold kan spille inn.

10.2.1 - tenk om det ikke blir valgt noen fra Hellvik?

I tilfeller der det er slått kommuner sammen mot deres vilje, har en sett at de tradisjonelle partiene ikke alltid er tilstrekkelig for personer som ønsker å engasjere seg politisk. Det dannes i stedet "bygdelister". Nærbø-lista i Hå kommune er et eksempel i nærheten av Dalane, men det finnes flere rundt om i landet. Hvis en i et nytt sammenslått kommunestyre i Dalane ikke hadde en rimelig "akseptabel" geografisk spredning på representantene, er det selvsagt en mulighet for at det ville blitt tatt initiativ til denne type lister også her. Det vil være de etablerte politiske partiene som måtte komme en slik utfordring i møte, gjennom å

sørge for å nominere kandidater fra hele regionen. Slik valgordningen er ved kommunevalg – med muligheter for endring av listene, – vil en ikke ha noen garanti for at et kommunestyre ble satt sammen med representanter fra det geografiske nedslagsfeltet. Lokalpolitikere vil fortsatt bli valgt på et politisk program, ikke et geografisk.

10.3: Oppsummering – demokrati

- Det var en del forskjeller i valgdeltakelsen i de fire kommunene i Dalane ved forrige valg. Bjerkreim hadde høyst valgdeltakelse, mens Eigersund var lavest. Dette til tross for at det var direkte ordførervalg i Eigersund.
- Det er en tendens til at det er høyere valgdeltakelse i mindre enn i større kommuner.
- Sola kommune – som har et innbyggertall omtrent på størrelse med det en samlet dalanekommune ville få – hadde høyere valgdeltakelse enn Eigersund ved valget i 2007.
- Antallet kommunestyrerepresentanter vil bli redusert ved sammenslåing til en kommune. Det vil bli færre som må sitte i ulike hoved- og underutvalg, og det blir samlet sett en betydelig reduksjon i antall møter.
- Kommunestyret ville fortsatt bli satt sammen etter et valg mellom politiske partier. Det er med andre ord ingen selvfølge at et nytt felles kommunestyre hadde en geografisk forholdsmessig fordeling til enhver tid.

10.4: Problemstillinger – demokrati

- Vil en sammenslått kommune i Dalane styrke eller svekke lokaldemokratiet?
- Betyr en reduksjon i antall lokalpolitikere at det lokale engasjementet blir mindre?
- Betyr færre politikere at det blir mer kamp om plassene, og gjennom det en ”profesjonalisering” også av lokalpolitikerrollen? Er det i så fall en god eller dårlig ting?
- Hvordan skal en sikre at det velges representanter fra alle deler av en eventuell ny kommune inn i kommunestyret?
- Svekket lokaldemokratiet hvis det dukker opp lister med enten et geografisk område, eller en bestemt sak som utgangspunkt? (Nærbølista, Nei til bompengelista på Nøtterøy osv.)

11. Samfunnsutvikling og gjennomslagskraft

På spørsmål om de tror en sammenslått kommune i Dalane vil få større gjennomslagskraft enn det en synes regionen samlet sett har i dag, svarer de fire rådmennene litt ulikt. Lundrådmannen ser ikke bort fra at det blir lettere å få gjennomslagskraft når en er samlet i en kommune, mens rådmennene i Sokndal og Bjerkreim mener at det kan gi vel så stor effekt hvis fire kommunestyre avgir sammenfallende uttalelser.

Spørsmålet når det gjelder gjennomslagskraft vil antagelig avhenge av at en er enige om viktige saker i Dalane, enten det skjer i en eller i fire kommuner. Det er farlig å ta det som en gitt forutsetning at kommunene i Dalane alltid snakker med en stemme. Et viktig gjennombrudd i inneværende periode var Transportplanen for Dalane. Den er nå godkjent av samtlige kommunestyre, og hele Dalane stiller seg bak de prioriteringene som er gjort på samferdselsområdet. Det har ikke alltid vært situasjonen, og fylkestinget har bl.a påpekt at en må bli enige innbyrdes i Dalane før en ber om støtte fra fylkesnivået.

Også på andre områder er en godt i gang med å samordne synspunkter i regionen. Strategisk Næringsplan sluttbehandles i skrivende stund i kommunene, det har startet opp et arbeid med å lage en felles energi-og klimaplan for Dalane, og en arbeidsgruppe er i ferd med å starte på arbeidet med å lage en felles strategi for regionale idrettsanlegg i regionen.

En samlet kommune vil ha større gjennomslagskraft enn fire kommuner som spriker i alle retninger. Om en samlet kommune har større gjennomslagskraft enn fire kommuner som opptrer samlet og enhetlig, er en annen sak, og slett ikke like sikkert.

11.1: Kommunen som samfunnsutvikler

Sittende regjering ønsker på forskjellige vis å styrke kommunens rolle som samfunnsutvikler. "Kommuneprosjektet" er satt i gang sammen med KS og Innovasjon Norge. Målet med den satsingen er å gjøre kommunene i stand til å være en god førstelinjetjeneste overfor nyetablerere og gründere. I Rogaland er dette arbeidet organisert gjennom skape.no, der kommunene i Dalane er med via Dalanerådet og Næringsjefen i Dalane.

KRD startet i forrige perioden den s.k. "Omdømmeskolen", og skal videreføre denne satsingen i inneværende periode. Det er ikke usannsynlig at departementets støtte til Cittaslow-satsingen i Sokndal settes inn i en slik sammenheng. Den største styrkingen av kommunene kommer på helseområdet, med samhandlingsreformen (Er behandlet annet sted i denne rapporten) Begrunnelsen for å gi kommunene større oppgaver på helseområdet er: *"Kommunene har sin organisatoriske, kompetansemessige og rollemessige styrke gjennom nærheten til sin befolkning, og ved at den i tillegg til helse- og omsorgsoppgavene også har ansvar for andre oppgaver (skole, barnevern, sosiale tjenester m.v) som påvirker hvor godt helse- og omsorgstjenesten lykkes i å nå sine mål." (Stortingsmelding 47/09 – Samhandlingsreformen)*

Skal kommunene kunne ta rollen som samfunnsutvikler, forutsetter det et visst økonomisk handlingsrom. Er det ingen penger å ”drive politikk med”, reduseres kommunenes rolle til å administrere statlig politikk og lovpålagte oppgaver. Det aktuelle spørsmålet i Dalane er om en vil være bedre i stand til å ta en aktiv rolle som samfunnsutvikler hvis en er organisert i en kommune, framfor i fire som i dag.

To forhold er i denne forbindelse viktigere enn andre. For det første må en ny samlet kommune framstå som mer økonomisk robust enn de fire enkeltkommunene. Siden ingen kan si sikkert hvilke rammebetingelser Storting og regjering til enhver tid vil tilby kommunene, må en utredning ta utgangspunkt i det som er gjeldende regime i dag. Det betyr at det er viktig å vite så mye som mulig om hva slags økonomi en eventuell ny kommune vil få, sammenlignet med et utvidet interkommunalt samarbeid, men fortsatt dagens struktur.

Det andre forholdet som vil avgjøre om kommunen kan være en aktiv samfunnsutvikler, er om en klarer å rekruttere den nødvendige kompetanse organisasjonen. Kommunens oppgaver blir stadig mer komplekse og utfordrende, og det er helt avgjørende at en klarer å bygge opp miljøer som er interessante for personer med den rette kompetansen. Folks utdanning blir stadig mer spesialiserte, og ungdom som blir spurt i undersøkelser, svarer at det er veldig viktig for dem å ha arbeid som er faglig utfordrende. Det vil antagelig bli stadig vanskeligere å rekruttere folk med en bred, generell bakgrunn, som kan læres opp internt i kommunen etter at de er ansatt.

11.2: Oppsummering – samfunnsutvikling og gjennomslagskraft

- Det er ulike syn på om en samlet kommune i Dalane vil ha større gjennomslagskraft overfor andre forvaltningsnivåer (Stat og fylke) enn fire kommuner har i dag.
- Hvis de fire kommunene i Dalane er samlet om en sak, kan de ha vel så stor gjennomslagskraft som fire mindre kommunestyre framfor ett større. Spriker kommunens standpunkter i alle retninger, ville en hatt større gjennomslagskraft hvis ett kommunestyre avgjorde hva en skulle fremme utad.
- Kommunens rolle som samfunnsutvikler avhenger av at det er et økonomisk handlingsrom å prioritere innenfor, og at en klarer å rekruttere arbeidskraft med den til enhver tid riktige og nødvendige kompetanse.

11.3: Problemstillinger – samfunnsutvikling og gjennomslagskraft

- Vil en sammenslått kommune i Dalane ha mer – lik – mindre gjennomslagskraft enn fire enkeltkommuner har i dag.
- Kan et velfungerende interkommunalt samarbeid gi vel så stor gjennomslagskraft?

- Vil en sammenslått kommune i Dalane ha større – lik – mindre mulighet til å skaffe seg det økonomiske handlingsrommet som kreves for å være en aktiv samfunnsutvikler?
- Vil en sammenslått kommune i Dalane ha større – lik – mindre mulighet til å rekruttere fagfolk med den nødvendig kompetanse som kreves for å være en aktiv samfunnsutvikler.
- Er det i det hele tatt mulig for en kommune å være en aktiv samfunnsutvikler, eller er føringer og øremerking av midler fra sentrale myndigheter som omfattende at det bare er på overflata en kan påvirke lokalt?

12. Konklusjon

Denne forstudien har gått igjennom en lang rekke områder der en må finne svar før en kan avgjøre om det vil være fornuftig å slå kommunene i Dalane sammen.

- Befolkningen i Dalane har ikke vokst, og ser ikke til å komme til å vokse, like raskt som landsgjennomsnittet. Det vil antagelig kreve store og samlende grep hvis en skal snu denne negative tendensen, og det vil være nødvendig med felles strategier og tiltak for å lykkes.
- Dalane vil på lik linje med hele landet, få store utfordringer med at antallet eldre i forhold til den yrkesaktive delen av befolkningen øker kraftig i årene framover. Dette vil stille krav til økt bemanning i helsesektoren, og mer effektive og gode løsninger spesielt for de mest ressurskrevende brukerne.
- Dalane har mange viktige institusjoner, organisasjoner, bedrifter og arrangementer som virker samlende, og som støtter opp om en felles dalane-identitet. Det er likevel mange som mener at det lokale engasjement og følelse av tilhørighet vil bli svekket hvis en slo kommunene sammen.
- Dalane vil bli en stor kommune rent geografisk, og det er utfordringer mht. kommunikasjoner internt i området, og inn/ut av regionen i flere retninger.
- Det er relativt liten arbeidspendling internt i Dalane, og det er grunn til å stille spørsmål ved om regionen egentlig er å regne som en felles arbeidsregion. Kompetansearbeidsplasser og bedre kommunikasjoner er et svar på å øke utvekslingen av arbeidskraft.
- Det er et godt utbygd bredbåndsnett i Dalane, og kommunene har allerede gjort viktige investeringer i bl.a felles saksbehandlingssystem.

- Det er klart at de første 15 årene etter en sammenslåing vil en kommune i Dalane motta større økonomiske overføringer fra staten enn de fire kommunene ville fått til sammen. Det er litt usikkert akkurat hvor mye større, men en foreløpig utregning gjort av Telemarksforskning konkluderer med økte inntekter disse årene på 193,5 millioner kroner.
- Etter 15 år viser de samme foreløpige utregningene at den sammenslåtte kommunen får mindre i overføringer fra staten enn de fire kommunene ville fått til sammen. Dette gjelder hvis kommunesenteret lå i Egersund, og det ikke kom med flere kommuner. Skulle f.eks Sirdal også inngå, og Egersund fortsatt var kommunesenter, ville det bety økte inntekter.
- Det er mulig å spare inn betydelige beløp hvert år i reduserte administrasjonskostnader. Også her er det bare gjort foreløpige beregninger, og dette er tall som må kvalitetssikres. Telemarksforskning antyder en besparelse på sentraladministrasjon og politisk styring på ca. 22,8 millioner pr. år.
- Det er ikke gjort andre beregninger på eventuelle stordriftsfordeler og effektiviseringsgevinster ved en sammenslåing.
- Det vil være ressurser å spare på å forenkle flere av de interkommunale samarbeidsløsningene som er i drift i dag.
- Kommunene i Dalane er i konkurranse med andre regioner og med det private næringslivet om kompetente fagfolk. Det er vanskelig å rekruttere særlig spesialkompetanse til de mindre kommunene, og en må ofte ty til delstillinger, og bruk av folk som ikke alltid har relevant faglig bakgrunn. En ser muligheter for bedre å kunne bygge robuste fagmiljøer innenfor flere sektorer, hvis kommunene gikk sammen.
- Antallet lokalpolitikere ville bli redusert hvis en gikk fra fire til en kommune. Det er ulike syn på om endringene vil bety en svekkelse eller en styrking av lokaldemokratiet. En kan på den ene side risikere at det blir større avstand mellom folkevalgte og befolkning. På den annen side vil en unngå alle de forskjellige interkommunale løsningene der det ikke er direkte folkevalgt kontroll, og der innsyn for offentligheten er begrenset.
- Det er ulike syn på om en felles kommune vil før større handlingsfrihet – og dermed mulighet til å være en mer aktiv samfunnsutvikler enn de fire enkeltkommunene har i dag.
- Det er forskjellige syn på hvilke kommuner som eventuelt bør inviteres med i en utredning om en større kommune. Hvilke kommuner utenfor Dalane som bør

inviteres med, avhenger i stor grad av om alle - eventuelt hvilke av kommunene i Dalane som ønsker å være med .

Næringssjefen i Dalane har stått for denne forstudien. Målet har vært å undersøke om det er grunnlag for å anbefale kommunene å gjennomføre en bredere og mer omfattende utredning av kommunesammenslåing i Dalane. Forstudien har vist at det på en rekke områder ville være veldig nyttig å vite mer om hvordan en sammenslåing av kommunene ville virke: befolkningsutvikling, rekruttering av arbeidskraft, inntekter og utgifter, stordriftsfordeler, muligheter for å være en aktiv samfunnsutvikler, og muligheter for sterkere profilering og gjennomslagskraft utad. I tillegg kommer samhandlingsreformen som ber om en endret kommunerolle. Den rollen må enten spilles gjennom et enda mer utbygd interkommunalt samarbeid, eller ved at kommuner slår seg sammen.

På denne bakgrunn anbefales det at Dalanerådet tar et initiativ overfor de fire kommunestyrene og råder dem til å bli med på en større utredning av kommunesammenslåing i Dalane. Utredningen søkes finansiert med midler fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Næringssjefen tror ikke en utredning vil vise at det er bare fordeler eller bare ulemper ved å slå kommunene sammen. Målet må være å få et så realistisk bilde som mulig av hvordan en eventuell felles kommune kan være utformet, og hva slags handlingsrom den vil få. Etter en slik grundig utredning er det mulig å trekke en konklusjon: enten videreføre dagens kommunestruktur med interkommunalt samarbeid der det er naturlig, eller en frivillig sammenslått kommune i Dalane.

Egersund 30.november 2009

Inger Christensen

Næringssjef i Dalane.

Vedlegg 1

Økonomiske effekter av en mulig kommunesammenslåing i Dalane

KJETIL LIE, TROND ERIK LUNDER OG AUDUN THORSTENSEN

Telemarksforskning – nov 2009

Forord

I dette notatet har vi beregnet økonomiske konsekvenser av en ny felles kommune i Dalane. Det er drøftet effekter ift. inntektsoverføringer gjennom inntektssystemet, samt mulig innsparingspotensial innen administrasjon.

Kommunene det gjelder er:

- * Eigersund
- * Sokndal
- * Lund
- * Bjerkreim

Det er lagt til grunn at kommunesenteret i den "nye" kommunen blir Egersund By (der kommunesenteret for Eigersund kommune ligger i dag).

Bø, 30.11.09

Kjetil Lie

Prosjektleder

Innhold

1. Økonomiske konsekvenser generelt	57
1.1 Endringer i rammetilskuddet som følge av en mulig sammenslåing	57
1.2 Endringer i andre statstilskudd og øremerkede tilskudd av kommunesammenslåing	59
1.3 Mulig innsparingspotensial innen administrasjon.....	60
2. Effekter på overføringene fra inntektssystemet	62
3. Mulige innsparinger i administrasjon	65
Vedlegg	66

1. Økonomiske konsekvenser generelt

1.1 Endringer i rammetilskuddet som følge av en mulig sammenslåing

Slik inntektssystemet er utformet, vil ikke rammetilskuddet for en ny sammenslått kommune være lik summen av rammeoverføringene for de "gamle" kommunene.

For å stimulere til frivillige kommunesammenslutninger, ble det fra og med budsjettåret 2002 innført et såkalt "inndelingstilskudd" som en del av inntektssystemet. Denne ordningen gjør at en sammensluttet kommune blir overkompensert i en periode på 15 år, hvorav 10 av årene er med full kompensasjon. Den påfølgende 5-årsperioden innebærer en nedtrapping av inndelingstilskuddet. Etter 15 år er så rammetilskuddet nede på det nivået som skal gjelde på lang sikt.

Utgiftsutjevningsdelen i kommunenes inntektssystem påvirkes av følgende fem kriterier i dagens kostnadsnøkkel:

- Reiseavstand innen sone
- Beregnet reisetid
- Reiseavstand til nærmeste nabokrets
- Urbanitetskriteriet
- Basistillegget

Bortfall av basistillegget kompenseres fullt ut over inndelingstilskuddet. De fire andre kriteriene som er listet opp, slår direkte ut på rammetilskuddet til den sammenslåtte kommunen – og omfattes ikke av noen overgangsordninger.

Ny verdi på urbanitetskriteriet vil være kurant å beregne siden dette kriteriet er definert som innbyggertall opphøyd i 1,2. Grunnlagsdata knyttet til kriteriene "beregnet reisetid", "sone" og "nabo" har vi vanligvis fått beregnet av Statistisk sentralbyrå. Ny kriterieverdi vil avhenge av hvor sentrum defineres i en sammenslått kommune. Vi finner det naturlig å definere Egersund by som sentrum i en ny storkommune. Det har ikke vært mulig å få levert beregnede kriteriedata fra Statistisk sentralbyrå innenfor tidsrammene av dette prosjektet, og vi har derfor måttet gjøre egne anslag. Dette omtales nærmere i avsnitt 2.

Inntektsutjevningen vil bli påvirket av en kommunesammenslåing hvis de involverte kommunene har ligget i ulike "skatteinntektsklasser", dvs. hatt forskjellig kompensasjonsgrad. Siden innføringen av mer symmetrisk inntektsutjevning i 2005, har det vært to slike "skatteinntektsklasser"; skatteinntekt per innbygger som utgjør mer eller mindre enn 90 % av landsgjennomsnittlig nivå. Modellen for inntektsutjevning har igjen blitt justert noe med virkning f.o.m. i år, men fortsatt gjelder en grense på

90 %. Av de fire kommunene er det kun Eigersund som ligger over dette nivået. En eventuell sammenslåing av kommunene i Dalane vil derfor påvirke inntektsutjevningen over rammetilskuddet.

Regionaltilskuddene i inntektssystemet som tildeles som et gitt beløp til den enkelte kommune, kompenseres over inndelingstilskuddet.² I 2010 kvalifiserer Sokndal til Distriktstilskudd Sør-Norge, mens Lund og Bjerkreim får småkommunetilskudd.

Beregningene er gjennomført i prognosemodellen til KS, versjon "prok0913alternativ"³, ved å opprette en ny, "konstruert" kommune og legge inn nye verdier for følgende kriterier:

- Alle kriteriene i kostnadsnøkkelen for utgiftsutjevning⁴.
- Nytt antall kommuner i landet for beregning av basistilskuddet.
- Anslag på skatteinntekter som foreslått i KS-modellen
- Inndelingstilskudd⁵

Med disse dataene kjøres det partielle beregninger ved hjelp av KS sin prognosemodell både med og uten sammenslåing. De direkte økonomiske effektene av en sammenslåing slår bare ut på rammetilskuddet, men siden rammetilskuddet også inneholder et element koblet til skatt – nemlig inntektsutjevningen – går vi vegen om "frie inntekter" (= skatt + rammetilskudd) for å finne fram til differansene mellom dagens nivå, nivået de 10 årene man har inndelingstilskudd og nivået etter 15 år når inndelingstilskuddet er borte. For den nye kommunekonstellasjonen er summene og differansene satt opp i tabell lik det eksempelet som er vist under.

Figur 2 Frie inntekter pr år i millioner 2010-kr. Eksempelkommune

	Eksempelkommune
Sum frie inntekter pr år før sammenslåing (A)	300
Frie inntekter pr år i 10 år etter sammenslåing (B)	330
Frie inntekter pr år fra og med år 15 etter sammenslåing (C)	280
Årlig effekt av sammenslåing de første 10 årene (B-A)	+30
Årlig effekt av sammenslåing fra og med år 15 (C-A)	-20

² Vi tar det i praksis som gitt at også distriktstilskudd Sør-Norge vil omfattes av inndelingstilskuddet.

³ Datert 28.10.09. Modellen bygger på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem 13.10.2009.

⁴ Nye verdier for "reisetid", "sone", "nabo" og "urbanitet" er beregnet av oss. Verdiene for de øvrige kriteriene ble konstruert ved å summere tilsvarende verdier for enkeltkommunene. Det samme gjorde vi for skatteinntektene og netto tilskudd/trekk for barn i private og statlige skoler.

⁵ Verdien av et basistilskudd er satt til 9,214 mill. kroner i beregningene av inndelingstilskudd.

1.2 Endringer i andre statstilskudd og øremerkede tilskudd av kommunesammenslåing

Disse inntektskildene oppfatter vi å være alle statlige tilskudd inkl. kompensasjonsordninger som ikke omfattes av rammeoverføringene (inntektssystemet). Det vil f.eks. gjelde:

- Integreringstilskuddet
- tilskudd ressurskrevende tjenester
- kompensasjonstilskudd (rente- og avdragsrefusjon) for investeringer knyttet til handlingsplanen for eldreomsorg
- kompensasjonstilskudd (rente- og avdragsrefusjon) for investeringer knyttet til opptrappingsplanen for psykisk helse
- rentekompensasjon skoleanlegg (fra ordningen innfaset i per. 2002-08) og rentekompensasjon for skolebygg og svømmeanlegg (fra den nye ordningen som ble faset inn f.o.m. i år)
- rentekompensasjon kirkebygg
- kompensasjon renter og avdrag for investeringer fra gjennomføringen av reform '97
- momskompensasjon
- statlig driftstilskudd og andre overføringer/refusjoner (inkl. skjønnsmidler og investeringstilskudd) knyttet til barnehageformål.

Psykiatrimidlene ble innlemmet i rammetilskuddet f.o.m. 2009 og fordeles etter den generelle kostnadsnøkkelen.

Generelt kan forventes at de nevnte tilskuddene og overføringspostene vil være sammenslåingsnøytrale.

Ifølge KOSTRA-opplysninger hadde alle Dalane-kommunene unntatt Lund eiendomsskatt i 2008. Eigersund har utskrevet eiendomsskatt i hele kommunen, Sokndal har eiendomsskatt i områder utbygd på byvis og på verker og bruk, mens Bjerkreim har eiendomsskatt bare på verker og bruk. Blant de tre kommunene som har utskrevet eiendomsskatt, synes ellers skattesatsen å variere.

Begrensningen "utbygd på byvis" er som kjent fjernet i eiendomsskatteloven, slik at hele kommunen nå kan være virkeområde. Eiendomsskatt kan da skrives ut på i) fast eiendom i byområdet, eller bare på ii) verker og bruk (bedrifter) i hele kommunen, på iii) som vil være i)+ii), eller det kan som et alternativ skrives ut på iv) alle eiendommer (inkl. hytte- og fritidseiendommer) i hele kommunen.

En sammenslått kommune kan naturligvis ikke praktisere utskrivning av eiendomsskatt lik "summen av" de gamle kommunenes praksis. Vi synes derfor det vil være relevant å drøfte også dette sakskomplekset nærmere i en større utredning.

1.3 Mulig innsparingspotensial innen administrasjon

Innsparingspotensialet ved sammenslåing av kommuner ligger i utnyttelse av stordriftsfordeler innen det enkelte tjenesteområde og kanskje spesielt innen administrasjon. Man skal ikke undervurdere innsparingsmulighetene innen tjenesteområdene, men vi konstaterer at det ofte vil være politisk vanskelig å hente ut disse fordi tjenestene da kan oppfattes å bli dårligere ved at de blir sentralisert til større institusjoner. I et såpass lite prosjekt som dette har vi derfor ikke tatt mål av oss til å dokumentere stordriftsfordeler innen tjenesteområdene.

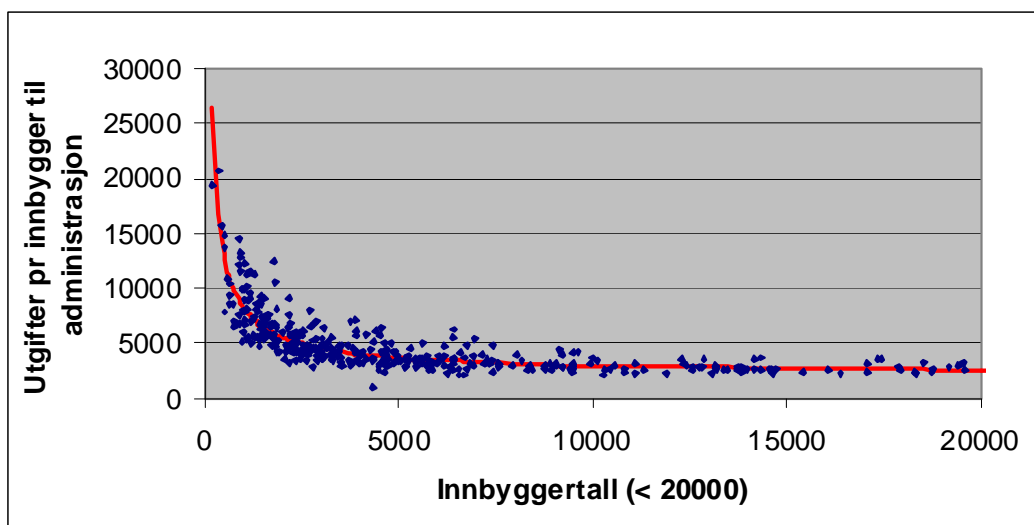
Det har heller ikke vært rom for noen detaljert vurdering av innsparingsmulighetene innen administrasjon – noe som ville krevd at man konkret gikk inn i den enkelte kommune og vurderte hver enkelt stilling og måten man har organisert seg på. Vi har derfor heller prøvd å finne fram til mulige innsparingspotensial ved å analysere KOSTRA-data fra 2008. Vår definisjon av ”administrasjonsutgifter” i denne analysen er netto driftsutgifter på følgende KOSTRA-funksjoner:

- 100 – Politisk styring og kontrollorganer
- 120 – Administrasjon
- 130 – Administrasjonslokaler
- 180 – Diverse fellesutgifter

Fra den typiske KOSTRA-definisjonen av administrasjon har vi dermed fjernet funksjonene 121, 170, 171 og 190. Funksjon 121 er en ny funksjon som trolig ble brukt i varierende grad i 2008. Funksjonene 170 og 171 er finansielle poster for føring av henholdsvis årets premieavvik og amortisering av tidligere års premieavvik. Disse vil dermed være uinteressante i diskusjonen om kostnadsbesparelser ved kommunesammenslåing. Funksjon 190 heter Interne serviceenheter, og her skal utgifter til forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsavdelinger som betjener flere funksjoner i KOSTRA, føres. Kostnadene skal debiteres det enkelte tjenesteområdet, mot tilsvarende inntektsføring på funksjon 190. Funksjonen skal dermed i prinsippet gå i null, men for mange kommuner er ikke dette tilfelle. For å få et best mulig sammenligningsgrunnlag velger vi derfor å ta ut denne funksjonen. Dette illustrerer samtidig at det er variasjoner og feil i regnskapsføring også innenfor KOSTRA, og at man bør ha dette i tankene når man sammenligner enkeltkommuner.

I utgangspunktet kan det synes som om en reduksjon av administrasjonskostnader bare må være av det gode, men medaljen har også sine baksider som det er viktig å få fram i debatten. Et eksempel: Det vil trolig være lett å oppnå folkelig tilslutning til at det bare er en fordel å få utnyttet stordriftsfordeler innen Administrasjon (funksjon 120); som vel av mange vil oppfattes synonymt med det negativt ladede begrepet ”byråkrati”. På den annen side representerer disse ”byråkratikostnadene” konkrete arbeidsplasser i lokalsamfunnet – arbeidsplasser som vil kunne bli borte ved en kommunesammenslåing. Når man tar med denne konsekvensen, er det ikke sikkert at tilslutningen vil være like stor. Et annet eksempel: Utnyttelse av stordriftsfordeler innen Politisk styring og kontrollorganer (funksjon 100) vil sannsynligvis måtte innebære en reduksjon i tallet på kommunestyre- og utvalgsrepresentanter – en konsekvens som neppe vil bli applaudert av dem som er opptatt av folkestyre og bred partirepresentasjon i lokalpolitikken.

Figur 3⁶ viser sammenhengen mellom administrasjonsutgifter pr innbygger og kommunestørrelse. De minste kommunene har klart høyere utgifter pr innbygger, så det vil ofte ligge et klart innsparingspotensiale i å slå sammen småkommuner.

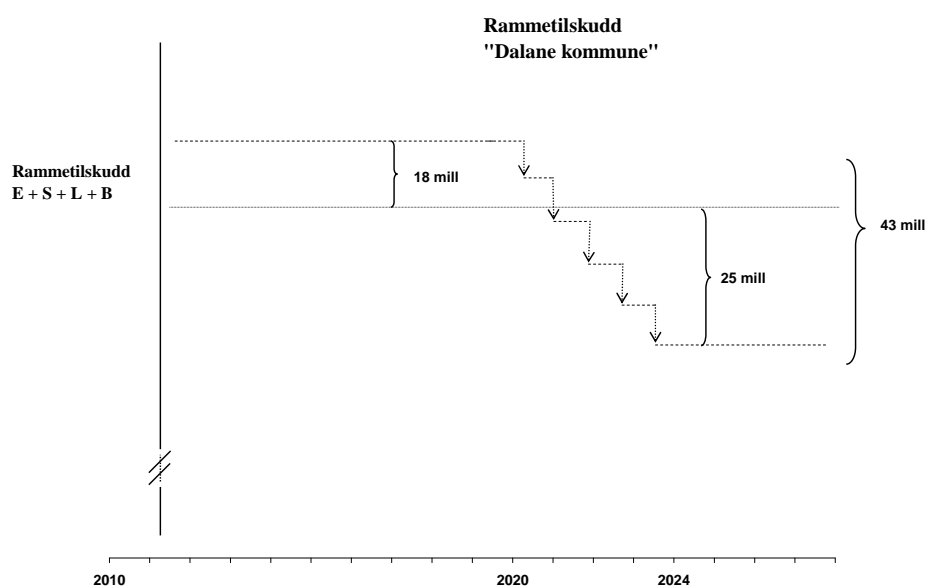
Figur 3 Utgifter pr innbygger til administrasjon

⁶ Figuren bygger på tall fra 2003, men kurven vil være tilnærmet lik om den baseres på nyere datagrunnlag.

2. Effekter på overføringene fra inntektssystemet

Tabell 3 Frie inntekter pr år i millioner 2010-kr. "Dalane kommune"

	Dalane
Sum frie inntekter pr år før sammenslåing (A)	821,6
Frie inntekter pr år i 10 år etter sammenslåing (B)	839,9
Frie inntekter pr år fra og med år 15 etter sammenslåing (C)	796,5
Årlig effekt de første 10 årene (B-A)	+ 18,3
Årlig effekt fra og med år 15 (C-A)	- 25,1

Figur 4

Rammetilskuddsutvikling med og uten sammenslåing. "Dalane kommune" (alt 1.)

Som tabellen og figuren viser, vil Dalane få økt sitt rammetilskudd med 18 mill kr hvert år de 10 første årene etter en sammenslåing. Inndelingstilskuddet for kommunen er stort – hele 43 mill kr. Årsaken til dette er at kommunen mister 4 basistilskudd og 3 regionaltilskudd. Når inndelingstilskuddet er ferdig trappet ned, vil kommunen være nede på et langsiktig tilskuddsnivå

som ligger 25 mill kr pr år under det man mottok som enkeltkommuner. I perioden 2010-2021 vil den nye kommunen ha mottatt 193,5 mill kr⁷ mer enn de selvstendige kommunene vil få i sum.

Tabell 4 Endring i ulike tilskuddselementer mill 2010-kr. "Dalane kommune" (alt. 1.)

Tilskuddselement	Endring i mill kr
Reisetid	16,2
Sone	0,0
Nabo	0,0
Urbanitetskriterium	5,1
Basistillegg	-27,6
Inntektsutjevning	-3,0
Distriktstilskudd	-4,4
Småkommunetilskudd	-11,4
Veksttilskudd	0,0
Inndelingstilskudd	43,4
Sum:	18,3

Dalane kommune vil få en økning i den delen av rammetilskuddet som skriver seg fra kriteriene reisetid (16,2 mill) og urbanitet (5,1 mill) på 21,3 mill kr. Inntektsutjevningen reduseres med 3,0 mill kr som følge av at kommunene ligger i ulike skatteinntektsklasser. Inndelingstilskuddet er på 43,4 mill kr (bestående av tre basistilskudd, et distriktstilskudd Sør-Norge og to småkommunetilskudd).

De tre bosettingskriteriene "Reisetid", "Sone" og "Nabo" beregnes på bakgrunn av bosettingsmønsteret i kommunene. Vi besitter ikke slike data, og vi har derfor tidligere fått levert beregnede kriterier for den sammenslåtte kommunen fra Statistisk sentralbyrå. Dette var ikke mulig denne gangen, og vi har derfor måttet gjøre egne anslag på kriteriene.

Kriteriene "Sone" og "Nabo" har vi satt lik summen av kriteriene for de fire kommunene. Dette betyr at det ikke blir noen inntektseffekt knyttet til disse to kriteriene. Ved de fleste aktuelle kommunesammenslåinger vil dette være en rimelig god tilnærming. Vanligvis vil kriterieverdien for den nye kommunen legge seg litt høyere på disse to kriteriene, og derfor gi en liten gevinst. I noen tilfeller vil bosettingsmønsteret medføre at kriteriene endres relativt mye. Det er imidlertid umulig å si noe om dette uten grunnlagsdataene, og vi må derfor understreke at våre anslag her er usikre.

⁷ Beregnet som 10 år à 18,3 mill. kr, 1 år med en økning på 9,6 mill. og et år til (det 12. året etter en eventuell sammenslåing) med en økning på 0,9 mill. kr. Inndelingstilskuddet trappes altså ned med 8,7 mill. kr per år i en femårsperiode.

Sannsynligheten er imidlertid større for at vi undervurderer enn at vi overvurderer gevinsten ved sammenslåing.

Kriteriet "Beregnet reisetid til kommunesenter" gir vanligvis en betydelig positiv effekt, og denne vil være høyere jo flere personer som får økt reisetid til kommunesenteret. Heldigvis er det også enklere å gi et anslag på dette kriteriet for den nye kommunen. Vi har her hentet innbyggertall i grunnkretsene pr 1.1.2009 for kommunene Sokndal, Lund og Bjerkreim. Vi har så brukt kartapplikasjonen til "Gule sider" til å beregne reisetiden fra grunnkretsene til Egersund sentrum⁸. Reisetiden til kommunesenteret for innbyggerne i Egersund blir uforandret, så dagens kriterium for Eigersund kommune legges til den beregnede reisetiden for de tre øvrige kommunene.

Beregningen av reisetid viser en relativt stor sammenslåingsgevinst knyttet til dette kriteriet. Vi velger derfor å presentere en alternativ beregning hvor vi har nedskalert anslaget på reisetid (og kommet fram til et anslag som ligger 6,9 mill. kr lavere.) Dette for å illustrere hvor mye gevinsten varierer etter anslått reisetid. *Det er imidlertid det høyeste anslaget som forblir vårt hovedalternativ og beste anslag*

Tabell 5 Endring i ulike tilskuddselementer mill 2010-kr. "Dalane kommune" (alt. 2.)

Tilskuddselement	Endring i mill kr
Reisetid	9,3
Sone	0,0
Nabo	0,0
Urbanitetskriterium	5,1
Basistillegg	-27,6
Inntektsutjevning	-3,0
Distriktstilskudd	-4,4
Småkommunetilskudd	-11,4
Veksttilskudd	0,0
Inndelingstilskudd	43,4
Sum:	11,4

⁸ Vi må her understreke at vi på grunn av manglende lokalkunnskaper kan ha bommet på enkelte grunnkretser. Det er imidlertid ikke trolig at dette har betydd veldig mye for det totale anslaget. De anslåtte reisetidene for hver grunnkrets fremgår av vedlegg 1.

3. Mulige innsparinger i administrasjon

Dagens Eigersund kommune har lave utgifter til administrasjon. Kommunen ligger under gjennomsnittet for sin kommunestørrelse, og vi synes derfor at Eigersund er et godt sammenligningsgrunnlag for den sammenslåtte kommunen.

Tabellen under viser administrasjonsutgiftene i de fire kommunene og utgiftene i den nye kommunen dersom administrasjonsutgiftene pr innbygger legger seg på dagens nivå i Eigersund. Hvis den nye kommunen etter hvert klarer å operere med et så lavt nivå på administrasjonsutgiftene, vil gevinsten kunne bli i underkant av 23 millioner kroner årlig sammenlignet med summen for dagens fire kommuner.

Tabell 6 Administrasjonsutgifter Dalane kommunene

	Innbyggere	Netto driftsutgifter pr innbygger 2008	Netto driftsutgifter i 1.000 2008-kroner
Eigersund	13 969	2 569	35 881
Sokndal	3 246	5 256	17 060
Lund	3 111	4 671	14 530
Bjerkreim	2 580	5 514	14 226
Dalane (sum fire kommuner)	22 906	3 567	81 697
Dalane (med adm.kostnader pr innb som Eigersund)	22 906	2 569	58 846
Gevinst ved adm.kost. pr innb som Eigersund			22 851

Vedlegg

Reisetid beregnet fra grunnkretser

	Personer 1.1.2009	Reisetid til Egersund by	Personminutter
11110101 Nesvåg	84	23	1932
11110102 Rekefjord	154	27	4158
11110103 Rossland/Åvendal	80	24	1920
11110104 Eia/Barstad	91	30	2730
11110105 Bakka	61	40	2440
11110106 Sandbekk	31	30	930
11110107 Ålgård	96	34	3264
11110108 Mydland	56	39	2184
11110109 Åmot	122	26	3172
11110110 Åna-Sira	158	42	6636
11110111 Jøssingfjord	22	33	726
11110112 Årstad/Haneberg	269	26	6994
11110113 Sogndalstrand	240	29	6960
11110114 Skarås	26	26	676
11110115 Hauge	495	25	12375
11110116 Bø	658	26	17108
11110117 Frøyland	595	26	15470
11119999 Uoppgitt bosted	8	25	200
11120101 Eike	72	44	3168
11120102 Skåland	74	47	3478
11120103 Eikeland-Lundestranda	599	45	26955
11120104 Skulevold	119	42	4998
11120105 Haukland	789	42	33138
11120106 Auelandsstranda	458	44	20152
11120201 Hove	210	48	10080

11120202 Rusdal	101	50	5050
11120203 Eik	237	44	10428
11120301 Sandsmark	52	46	2392
11120302 Refsland	91	24	2184
11120303 Ualand	230	25	5750
11120304 Eide	79	30	2370
11129999 Uoppgitt bosted	0		
11140101 Tengesdal	198	11	2178
11140102 Apeland/Holmen	489	16	7824
11140103 Bjerkreim	234	20	4680
11140104 Ørsdalen	67	74	4958
11140105 Espeland	124	39	4836
11140106 Eikeland	122	32	3904
11140107 Birkeland	69	33	2277
11140108 Røysland	65	18	1170
11140109 Vikeså 1	250	25	6250
11140110 Vikeså 2	763	25	19075
11140111 Ognedal	196	25	4900
11149999 Uoppgitt bosted	3	25	75

Sum Sokndal, Lund og Bjerkreim **282145**

Eigersund **68031**

Total reisetid Dalane kommune **350176**

Vedlegg 2

Intervjuer med rådmennene i Eigersund, Sokndal, Lund og Bjerkreim

Intervju med Rolv Lende, konstituert rådmann i Lund kommune

Kan du gi en kort beskrivelse av hva som vil være din kommunes største utfordringer de nærmeste 5-10-15 år?

Det er svært viktig for Lund at vi ikke får en ytterligere nedgang i befolkning. Helst bør befolkningen øke, og vi trenger en bedre sammensetning kjønnsmessig. Slik det er nå, er det for få kvinner i Lund – og ganske spesielt kvinner i alderen 20-40 år.

Den andre store utfordringen er om vi fortsetter å få ”pengene til å strekke til”. Lund er ikke av de rikeste kommunene, men jeg mener at vi gir et godt tilbud til innbyggerne. Forutsetningen for at vi skal kunne fortsette med det, er at de statlige overføringene må være minst på dagens nivå. Lund har klart seg uten eiendomsskatt til nå, og jeg tror forklaringen til det er at vi er flinke til å tilpasse driften til de økonomiske rammene vi lever med.

Den siste store utfordringen jeg vil nevne innledningsvis er utviklingen i kommunen mht. skolekretser. Nygård skole styrker seg, mens utviklingen ikke er like god på de andre. Det kan bli en utfordring å fortsatt skulle levere gode tjenester på alle kommunens skoler.

Hvordan vurderer du kommunens økonomiske handlefrihet de nærmeste 5-10-15 år? Hva påvirker denne mest?

Vår handlefrihet er i overveiende grad avhengig av forhold som er utenfor vår egen kontroll. Som jeg tidligere sa, er vi avhengige av at de statlige overføringer holdes minst på dagens nivå. Overføringene er i sin tur avhengig av sammensetningen av befolkningen (bl.a antall unge og de eldste eldre, red.anm), som det er vanskelig for en kommune å gjøre så mye med. Enkeltpersoner med ekstraordinære omsorgs – og pleiebehov er en tredje faktor som påvirker kommunens handlefrihet, og heller ikke her er det mange muligheter til påvirke situasjonen.

Har kommunen den kompetansen den trenger? Hvilke områder er mest utsatt – på kort og lang sikt?

Akkurat den siste tida har det vært barnevern som har vært en utfordring for oss. Der har vi valgt å foreslå en løsning med interkommunalt samarbeid framfor å utlyse stillingen en gang til. På teknisk sektor der jeg har vi min bakgrunn, har dekningen vært god i Lund. Så vidt jeg har oversikt over (er

ny i stillingen red.anm) har vi hatt god søkning til skolen i det siste, mens det kanskje er noe tyngre å rekruttere fagpersoner til barnehagene. Sykepleiere er det greit med akkurat nå.

I mange andre kommuner er det en utfordring at mange lærere kommer til å gå av med pensjon omtrent samtidig?

Det kan nok bli en realitet hos oss også. Dette gjelder først og fremst i ungdomsskolen.

Blir det ikke for små fagmiljøer i Lund?

Opparbeidelse av tverrfaglige miljøer innenfor en sektor har vært – og vil fortsatt være – en viktig metode for oss. Isolert sett kunne en kanskje se at enkeltmedarbeidere hadde hatt utbytte av å delta i et større miljø innenfor ens eget fag, men jeg mener vi har gode erfaringer med at folk får et bredere område å arbeide på, og ha ansvar for. Å få prøvd seg på nye områder er også en måte å utvikle seg som ansatt på, og for kommunene er det viktig å ha ansatte som kan arbeide med mer enn et fagfelt innen sin sektor. Mitt erfaringsområde her er først og fremst teknisk sektor, der jeg mener vi har gode erfaringer med tverrfaglig samarbeid teknisk, miljø og landbruk .

Lund kommune deltar i følges KRDs database www.kommunesamarbeid.no i 31 interkommunale samarbeidskonstellasjoner. Hvordan vurderer du det? Har kommunen den kontrollen den trenger over disse interkommunale organene?

Dette kjenner jeg nok for lite til, men den umiddelbare reaksjonen er at dette var et veldig høyt antall interkommunale samarbeidsområder. Jeg stiller spørsmålsteget ved om det virkelig trenger å være så høyt. Vi burde kanskje gå inn og se om alle disse virkelig er nødvendige.

Ellers er interkommunalt samarbeid ofte en dyd av nødvendighet for at vi skal kunne tilby de tjenestene folk forventer. Jeg mener vi har gode erfaringer med interkommunalt samarbeid på renovasjon og brannvern, og jeg tror også ordningen med interkommunal PPT fungerer godt.

Når det gjelder kommunens kontrollmuligheter, så er jeg opptatt av at vi må sikre oss at den er så god som mulig – dette gjelder særlig den økonomiske kontroll med arbeidet som skal utføres interkommunalt. Jeg er kritisk til at det opprettes IKS-er, fordi jeg mener dette er en organisasjonsform som fjerner kontrollen fra kommunen, da er samarbeidsorganer etter kommunelovens §27 å foretrekke. En annen måte å organisere en tjeneste på, er vertskommunemodellen hvor andre kommuner kjøper tjenester fra vertskommunen. Prinsipielt er min oppsummering av dette at mest mulig økonomisk kontroll og myndighet skal beholdes i kommunen.

Er det andre/flere områder der du mener det bør innledes tettere samarbeid i Dalane? Hva vil samhandlingsreformen bety i denne sammenheng?

Jeg er ikke enig i at det må være flere områder med interkommunalt samarbeid i Dalane. Barnevernet har jeg allerede nevnt, og der vil det bli et utvidet samarbeid i Dalane nå. Skulle det dukke opp nye fagfelter der vi i Lund ikke kan levere fullgode tjenester selv, vil jeg anbefale at vi undersøker med Flekkefjord kommune før vi vender oss til Egersund/Dalane.

I valgkampen før kommunevalget sist ble det tatt til orde for å utrede en felles planavdeling i Dalane?

Det er jeg helt uenig i. Planarbeid er svært interessant og viktig utfordring for å beholde dyktige medarbeidere. Dette har vært en av grunnene til at jeg har trivdes svært godt i Lund.

En modell som også er lansert er at kommunene "deler" arbeidsoppgavene mellom seg, og at det opparbeides sterke fagmiljøer innenfor ulike områder i hver av kommunene – en kommune tar økonomi, en kultur osv. Hva er ditt syn på det?

Jeg tror ikke det er veien å gå. Det er svært viktig å beholde de interessante jobbene i kommunene på mange fagfelter. Hvis en har gode delegasjonsreglementer og et effektivt samarbeid mellom politisk og administrativ ledelse, vil en kunne klare å lage spennende arbeidsplasser også i de små kommunene.

Hvis det skulle bli en kommune i Dalane – hvor ser du de største mulighetene for økonomisk gevinst?

Det enkle svaret på det er vel at vi vil spare inn tre ordførere og tre rådmenn pluss en del andre lokalpolitikere. Jeg tror ikke det betyr en innsparing samlet sett. Erfaringene fra Danmark viser oss at det blir bygd opp et nytt byråkrati, slik at det totalt sett ikke blir noen innsparinger. Om det er noe å hente på overføringene fra staten, vet jeg ikke.

Hvor raskt bør en eventuell effektiviseringsgevinst tas ut?

Det vil være naturlig å eventuelt redusere arbeidsstokken ved naturlig avgang.

Ser du gevinster ved en sammenslåing på ikke-økonomiske områder?

Det eneste området der jeg ser fordeler, gjelder kompetanse. I en større organisasjon er det selvsagt enklere å få tak i spesialkompetanse, det sliter de små kommunene med i dag. På den annen side mener jeg vi gjør dette på en god måte i dag. Vi ansetter folk med en god grunnutdanning innenfor en sektor, og så må vi lære dem opp i organisasjonen, slik at de kan jobbe på et bredere fagfelt enn det utdanningen til den enkelte kanskje skulle tilsi. For å få dette til, kreves det at det er en kultur i organisasjonen for at en skal lære seg nye ting underveis. Det mener jeg vi har i Lund kommune.

Er det områder der en vil tape – rent økonomisk – på å bli en større kommune?

Det vil bli mer reising, og de mindre stedene vil tape. Det er en stor fare for at alt havner i Egersund.

Ser du andre uheldige effekter av å slå kommunene sammen – av ikke-økonomisk art?

Jeg tror en vil miste nærheten til lokalpolitikerne. I dag har vi i Lund kort vei fra den enkelte innbygger til politikere. Politikerne kan svare direkte på spørsmål når de treffer folk, og de kan ta med seg saker inn til oss i rådhuset hvor terskelen for en samtale er svært lav. Byråkratiet vil vokse med økt saksbehandlingstid. I Lund får de byggetillatelse på en uke, mens Eigersund trenger ½ år på samme tjeneste. Videre vil innbyggerne bli pålagt eiendomsskatt.

Er det ikke en fare for inhabilitet når situasjonen er sånn? Kan det ikke bli et for tett forhold?

En løser det problemet ved å ha klare retningslinjer for hvordan saker behandles i kommunen. Er vi i administrasjonen profesjonelle her, mener jeg det ikke er noe problem. Problemene er like store i større kommuner. For noen år tilbake måtte ordføreren i Oslo gå pga inhabilitet.

Hvor ser du de største konfliktområdene i en eventuell større utredning om en kommune?

Det største konfliktområdet vil være lokalisering av de ulike virksomhetene i den nye kommunen. I dag synes jeg det er altfor liten samarbeidsvilje i Eigersund. Holdningen i en ny kommune vil antagelig være slik den er nå – at alt skal til ”Okka by”. Jeg tror de små kommunene vil tape på å gå inn i et tettere samarbeid med Eigersund – alt som vil skje, vil være på Eigersunds premisser.

Så du mener det beste er at kommunestrukturen ikke endres?

Ja, jeg mener at det beste er at inndelingen er slik de er nå med de gitte rammebetingelser. Kommunene bør være som de er i dag, og så får vi samarbeide interkommunalt på de områdene der vi ikke kan klare å levere gode tjenester alene. Der det innledes interkommunalt samarbeid er det viktig at den økonomiske kontrollen forblir i kommunene i så stor grad som mulig.

Hva bør Lund gjøre hvis sentrale myndigheter tvinger fram større kommuner?

Da bør vi ta kontakt med Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord for å slå oss sammen med dem. For Lund vil det være enklere å vende seg til Flekkefjord, det ser vi i det praktiske arbeidet i dag, og det er det naturlige ut fra avstandene. Det er 25 km til Flekkefjord og 50 km til Eigersund fra Moi. Da bør fylkesgrense også flyttes til grensen mellom Lyngdal og Kvinesdal slik at vi værende i Rogaland – hvor vi hører hjemme

Hva med de delene av kommunen som opplever Eigersund som ”byen”?

Det kan hende at kommunegrensa skal gå i Drangsdalen – det har jo vært framme også tidligere, men mitt utgangspunkt er at kommunen skal være samlet.

Noen mener at en kommune i Dalane vil ha større gjennomslagskraft overfor andre forvaltningsnivåer – fylkeskommune og departementer. Hvordan vurderer du det?

Det tror jeg også er riktig, det er ikke rart at en større kommune har bedre gjennomslagskraft en flere små. Isolert sett er selvsagt det et argument for en større kommune, men det er viktig å minne om at en eventuell ny dalanekommune fortsatt ikke er en stor kommune.

Hva slags organisasjonsmodell ville du valgt for en ny dalanekommune?

Jeg synes den modellen vi har i Lund er god. Det vil si rådmann øverst og etatssjefer som forholder seg til hovedutvalg. En må selvsagt se på antall saker når en deler inn slik. Hos oss ser vi nok at belastningen på hovedutvalgene er litt ulik, der noen har mange saker, mens andre har få. Av og til kan en da se på om to hovedutvalg kunne vært slått sammen til ett.

Andre ting du synes det er viktig å nevne?

Jeg kan oppsummere hva jeg mener er den beste løsningen for Lund, og hva som eventuelt fikk være plan B?

1. Vi bør beholde dagens kommunestruktur i Dalane med fire kommuner. På naturlige fagfelt kan det organiseres interkommunalt samarbeid, der en så langt det er mulig unngår IKS-modellen.
2. Må jeg velge en annen løsning, er det min anbefaling at Lund slår seg sammen med Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord. Det er de kommunene vi har renovasjonssamarbeid med i dag, og det fungerer veldig bra. Dette er en kommune der Lund vil få større innflytelse enn jeg tror vi vil få i en eventuell ny kommune i Dalane. Fylkesgrensen bør da også flyttes. Lund bør være en del av Rogaland.

Moi 30.oktober 2009

Inger Christensen

Bjørn Erik Paulsen – rådmann i Sokndal kommune

Kan du gi en kort beskrivelse av hva som vil være din kommunes største utfordringer de nærmeste 5- 10-15 år?

Demografien er en utfordring i Sokndal, særlig på kort sikt. (2-5 år) Vi opplever nå at rammetilskuddene fra staten går ned fordi vi har en nedgang i aldersgruppa 6-15 år, og i gruppa de "eldste eldre". Dette er grupper som utløser større tilskudd fra staten, og akkurat nå taper vi på dette. På litt lengre sikt ligger vi bedre an – fordi vi de tre siste årene har stigende fødselstall. Dette kommer vi til å få glede av på mange måter i årene framover. Det er et sunnhetstegn at vi nærmer oss en normalfordeling når det gjelder befolknings sammensetning.

Økonomien påvirkes av sammensetningen av befolkningen, og Sokndal kommune har en anstrengt økonomi. Vi har uløste oppgaver vi ikke kan ta tak i i dag, og det er heller ingenting som tyder på at denne situasjonen kommer til å endre seg de nærmeste årene.

Den tredje utfordringen jeg vil nevne er vanskelighetene med å rekruttere ansatte med relevant utdanning. Vi har lenge slitt med å dekke opp på teknisk/administrativ sektor (ingeniører) og også en del innenfor helse. Vi er også svært sårbare på mange områder. IKT er et eksempel. Ingen kommuner kan klare seg uten egen kompetanse på dette området, det berører hele organisasjonen, og det er problematisk at vi blir veldig avhengig av enkeltpersoner.

Hvordan vurderer du kommunens økonomiske handlefrihet de nærmeste 5-10-20 år? Hva påvirker denne mest?

De nærmeste 5 årene kommer vi til å ha liten handlefrihet. Vi "biter oss selv" i halen, og må være kreative hele tida. Demografien påvirker tjenestebehovet på alle områder, og det har betydning for hva slags tilskudd vi får fra staten.

Jeg både bekymrer og irriterer meg over nye statlige pålegg som det ikke følger penger med. Vi har en sterk rettighetslovgivning i Norge, og for brukerne er det selvsagt bra. For kommunene er det ofte kostbart. Vi ser at de s.k. ressurskrevende brukerne slår kraftig ut på budsjettene våre. Det er ingen løsning å la være å innvilge det brukerne trenger, da klages det til Fylkesmannen, og så må vi finne noen ordninger likevel. Det er bedre å ta det med en gang.

Men Sokndal har penger på bok?

Ja, vi har et stort kraftandelsfond som vi har tjent penger på. Finansmarkedet har hatt en slik utvikling at vi har kunnet ta ut gjennomsnittlig 6% verdiøkning hvert år – og bortsett fra i to år har vi kunnet overføre penger til kommunens disposisjonsfond. Vi har kunnet bruke fra

dette fondet til drift, og det har vært viktig for oss. I lengden er det likevel en uholdbar situasjon. Disse inntektene er uforutsigbare, og vi må ikke gjøre oss avhengige av dem.

Har kommunen den kompetansen den trenger? Hvilke områder er mest utsatt?

Vi trenger folk med ingeniørutdanning – eller noe tilsvarende. Vi ser jo at vi må bruke tid på opplæring internt i organisasjonen. Teknisk fagskole kan være et alternativ når vi ikke får ingeniører. Vi slåss om folk på alle områder innenfor teknisk sektor, og får ekstra store utfordringer når bygge- og anleggsnæringen går bra, da er det tøft for oss å konkurrere med privat sektor.

Vi har vært godt dekket i skolene, og har nå ingen kommunale barnehager – alle er private. Det har gitt oss noen utfordringer når det gjelder lærlinger. Det er viktig å rekruttere lærlinger til barnehagene, men ikke alle de private ser ut til å prioritere dette.

Innenfor helse- og omsorg har vi behov for "alle" typer kompetanse.

Din kommune deltar i 26 interkommunale samarbeidskonstellasjoner. Hvordan vurderer du det? Har kommunen den kontrollen den trenger over disse interkommunale organene?

Jeg synes vi har god kontroll i de fleste tilfellene. Jeg mener at vertskommunemodellen er den som fungerer best, og da er det i hvert fall administrativt ganske greit å holde kontroll og være informert. Det er kanskje verre med den politiske kontrollen når en velger å kjøpe tjenester fra en annen kommune. IKS-modellen er mer problematisk. Det er tungrodd, og det koster å styre. Ofte kan selskapet bli "en stat i staten" – og for politikerne som skal sitte i disse styrene er det vanskelig. De kan velge å fristille seg helt fra kommunen og operere som "profesjonelle" styremedlemmer, eller de kan velge en slags "gisselrolle" der de skal forsøke å fremme kommunens syn. Begge valg er problematiske – enten i forhold til demokrati og folkevalgt kontroll, eller i forhold til styrelovgivningen.

Når vi diskuterer interkommunalt samarbeid, synes jeg dette med politisk kontroll ofte er for lite framme. Det blir diskusjoner om lokalisering – og fra de mindre kommunene sukkes det over at det meste havner i Egersund. Jeg skjønner den bekymringen, men det er jo heller ikke unaturlig at dette skjer. Det er i Egersund de sterkeste fagmiljøene er fra før, og at en velger å videreutvikle dette er ikke så rart. Når det er sagt, så vil vi i distriktskommunene alltid måtte vurdere om det å gå inn i et interkommunalt samarbeid også betyr at kompetanse trekkes ut av kommunen. Det er også nødvendig for oss å fortsette å følge opp, selv om oppgaver overlates til et interkommunalt samarbeid. PPT er et eksempel her. Skolekontoret vårt må "følge med", selv om vi samarbeider med andre om dette fagfeltet.

Er det andre/flere områder der du mener det burde innledes tettere samarbeid i Dalane? Hva vil samhandlingsreformen få å si denne sammenheng?

Det er flere områder vi kan samarbeide tettere på. Barnevern er vi jo nå i gang med, IKT og psykitari/rus er andre eksempler. Samhandlingsreformen vil gjøre det helt nødvendig for kommunene å samarbeide tettere. Vi har jo allerede et godt samarbeid både gjennom Dalane Distriktsmedisinske senter og Dalane Distriktspsykiatriske senter, men vi er avhengige av at sykehuset vil fortsette å være samarbeidspartner her.

Hvis det skulle bli en kommune i Dalane – hvor ser du de største mulighetene for økonomisk gevinst?

Det åpenbare er at vi vil spare på den politiske og administrative ”topp”-ledelse. Jeg tror det er mindre å hente i førstelinjetjenesten – uavhengig av fagfelt. Vi må fortsatt måtte ha arkivsystemer, det skal saksbehandles osv. En større kommune vil redusere sårbarheten vi i dag har med små fagmiljøer, og dette har også en økonomisk side. Vi vil kanskje slippe å lyse ut stillinger mange ganger osv. Når det gjelder innsparinger når antallet lokalpolitikere reduseres, så er det kanskje ikke så mye å spare som det kan se ut på papiret. Her i Sokndal har vi f.eks ikke alltid trengt å betale tapt arbeidsfortjeneste – det er arbeidsgivere som har valgt å dekke dette, siden de har sett verdi i at deres ansatte deltar i lokalpolitikken.

Hvor raskt bør en eventuell effektiviseringsgevinst tas ut?

Den bør tas ut snarest mulig. Det er viktig å se effekt av en omorganisering med en gang.

Ser du gevinster ved en sammenslåing på ikke-økonomiske områder? Hvilke?

Den viktigste effekten er å få sterkere fagmiljøer, og redusere sårbarhet. Det blir enklere å bygge kompetanse på alle fagfelter. I dag er vi altfor avhengige av enkeltpersoner.

Og er det områder der en vil tape – rent økonomisk – på å bli en større kommune?

Jeg ser ingen slike områder.

Ser du andre uheldige effekter av å slå kommunene sammen – av ikke-økonomisk art?

Særlig i en overgangsperiode kan vi risikere dobbelt bemanning. Den samlede tid brukt på reising vil øke, og det har negative konsekvenser ikke minst for miljøet. For Sokndal er det selvsagt et moment at vi må regne med å bli en utkant i den nye kommunen, og det er naturlig at det blir lenger avstand til en del av kommunens tilbud.

I tillegg kan vi risikere at det blir lenger avstand til politikere og ledende administrasjon. Nå synes jeg faktisk at vi også skal minne om at en del av dette vil kunne inntreffe også ved et utvidet interkommunalt samarbeid – som jo lanseres som alternativet til kommunesammenslåing.

Hvor ser du de største konfliktområdene i en eventuell større utredning om en kommune?

Lokalisering blir alltid et konfliktområde, og jeg beklager det. Jeg synes at lokalisering får et for stort fokus, og ofte ødelegger for debatten om innhold. Det er ikke så lange avstander i Dalane, så jeg synes betydningen av lokalisering overdrives.

Vi ser at kommuner som er mer likeverdige kanskje har det enklere når de skal finne sammen – Ølen og Vindefjord er et godt eksempel. Det er klart det kan bli vanskelig når en stor og tre kommuner skal lage en ny organisasjon.

Noen mener at en kommune i Dalane vil ha større gjennomslagskraft overfor andre forvaltningsnivåer – fylkeskommune og departementer. Hvordan vurderer du det?

Det er jeg usikker på. Kanskje vil vi kunne hevde oss litt bedre overfor andre kommuner, men overfor andre forvaltningsnivåer tror jeg at et samlet Dalane har vel så stor gjennomslagskraft. Samler de fire kommunene seg og velger å påvirke sammen, kan det være like kraftfullt som om en ble en kommune.

Hva slags organisasjonsmodell ville du valgt for en ny større dalanekommune?

Jeg tror en etatsmodell ville være den beste. Kanskje skulle en vurdert kommunedelsutvalg (politiske) som en del av modellen? Det kunne utligne den følelsen av "utkant" som deler av kommunen ellers kunne oppleve. På den annen side, kan en del av effektiviseringen bli redusert av en slik modell.

Hvilke kommuner mener du det er naturlig å invitere til å være med i en utredning om en kommune?

Jeg synes Dalane er den naturlige enheten – og så burde vi ta med hele Åna-Sira. Åna-Sira må – som helhet – være i en kommune. Å ha kommunegrenser i elva er en dårlig løsning. Tradisjonelt har folk brukt elva som kommunikasjonsåre.

Hauge i Dalane 6.november 2009

Inger Christensen

Karl Johan Olsen – rådmann i Eigersund kommune

Kan du gi en kort beskrivelse av hva som vil være din kommunes største utfordringer de nærmeste 5- 10-15 år?

Vi vil få utfordringer når store reformer skal gjennomføres. Samhandlingsreformen er et eksempel på det. Kommunene får mer kompliserte arbeidsoppgaver som vil kreve større kompetansemiljøer, og vi vil ha utfordringer i rekruttering av arbeidskraft i konkurransen med privat sektor.

Når det gjelder økonomi, så ser vi at spenningsfeltet mellom de oppgaver kommunene får, og de midlene vi tildeles fra staten for å gjøre dem, blir stadig større. Vi trenger en tydeligere avklaring på oppgavefordeling og økonomi mellom stat og kommune.

Kan kommunen påvirke noe av dette selv?

De valgene vi gjør i kommunen påvirker på mange områder. Eiendomsskatt eller ikke er et spørsmål kommunene avgjør selv, og som har direkte innvirkning på økonomien. Måten vi organiserer tjenestetilbudet på, hvordan vi tilrettelegger for næringsutvikling og kultur påvirker hvordan lokalsamfunnet utvikler seg på – og igjen hvilke inntekter kommunen får.

Hvordan vurderer du kommunens økonomiske handlefrihet de nærmeste 5-10-15 år? Hva påvirker denne mest?

Det er vanskelig å svare konkret når tidsperspektivet bli så langt. Hvis spørsmålet hadde vært 1-3 år fram i tid så ville svaret blitt at kommuneøkonomien blir enda mer presset framover. Statlige reformer og rammebetingelser, Stortingets rettighetslovgivning, ressurskrevende brukere, politikere (sentralt og lokalt) som presser på for økt tjenestetilbud samt for liten omstilling er de viktigste grunnene til det.

Rådmennene i Dalane er opptatt av kommunenes handlefrihet – hvordan kan denne styrkes?

En større kommune har større økonomisk handlefrihet. Samtidig er også en kommune som Eigersund sårbar hvis f.eks det kommer en familie flyttende med ekstraordinære hjelpe- eller omsorgsbehov. Den norske rettighetslovgivingen gir foreldre rettigheter på vegne av barna, men kommunen som skal innfri disse rettighetene, får ikke dekket fullt ut de utgiftene som kommer. Vi er sårbare på dette feltet, og jeg mener vi er nødt til å gå inn og se på hvordan vi organiserer tilbudene våre til de mest ressurskrevende brukerne. Det kan hende veien å gå er å etablere større enheter, der vi samler den nødvendige spesialiserte kompetanse.

Har kommunen den kompetansen den trenger? Hvilke områder er mest utsatt – på kort og lang sikt?

Eigersund kommune har stort sett den kompetansen vi trenger, men økt aktivitet i privat sektor vil påvirke kommunens mulighet til å rekruttere, vi har som kjent at vanskeligheter med å rekruttere ingeniører de siste årene. Helsesektoren antar jeg vil være mest utsatt de kommende årene. Vi forventer stor vekst i antall eldre som vil trenge et intensivt pleietilbud. Vi har generelt sett ikke et spesielt stort problem med for eksempel sykepleiere akkurat nå, men vi kan komme til å få økte utfordringer med å ha tilstrekkelig rekruttering til spesialhelsetjenestene.

Eigersund kommune deltar i 25 interkommunale samarbeidskonstellasjoner. Hvordan vurderer du det? Har kommunen den kontrollen den trenger over disse interkommunale organene?

Hvis svaret står mellom de to ytterpunktene Ja og Nei, så blir svaret Nei – når det gjelder samarbeidskonstellasjoner hvor en er organisert som et IKS eller et AS. Det vil dog være andre forhold som risiko etc. som må vurderes i forhold til denne type organisering. AS-modellen gir kommunene begrenset risiko, mens IKS-modellen ikke gjør det. Som den største kommunen vil jeg anta at vi i større grad enn de andre vil svare at vi har kontroll, ettersom vi ofte er vertskommune.

Eigersund kommune deltar i flere interkommunale samarbeid der dere ikke har representasjon i riktig forhold til befolkning eller hvor mye penger dere er inne med – er det greit?

Dette synes å være den eneste måten et samarbeid kan fungere på. Det er vanskelig å se for seg at de andre kommunene vil akseptere at Eigersund har flertallet alene i interkommunale samarbeidsområder. Uninor er vel et unntak her forresten, der har Eigersund flertall i generalforsamlingen.

Min prinsipielle mening er at det i IKS'er bør være en fordeling av representasjon i forhold til den kapital som er skutt inn. I AS'er bør det være en fordeling av aksjer i forhold til innskutt kapital slik at en generalforsamlingen har flertall dersom en eier et flertall av aksjene. Underavtaler kan eventuelt regulere mulig misbruk av maktposisjon.

Fra de andre kommunene uttrykkes det bekymring for at administrasjonene av de interkommunale samarbeidsprosjektene alltid "havner i Eigersund"?

Noen ganger er det naturlig at ting "havner" i Eigersund – det tilsier en ren nytte/kost-analyse. Kontorer som skal ha besøk av publikum er det fornuftig å legge der det bor flest mennesker – det må være et poeng at reisetida er kortest mulig for flest mulig. Er det tjenester som i og for seg kan ligge hvor som helst, kan vi være påpasselig med å fordele oss imellom. Jeg synes for øvrig Dalane Energi er et eksempel på hvordan dette kan løses på en god måte. Hovedkontoret ligger i Eigersund, men selskapet er også til stede i alle de andre kommunene i regionen.

**Er det andre/flere områder der du mener det burde innledes tettere samarbeid i Dalane?
Hva vil samhandlingsreformen få og si i denne sammenheng?**

Det kan være aktuelt på viktige områder hvor det er vanskelig for den enkelte kommune å etablere et fagmiljø med nødvendig kompetanse: barnevern, PPT, planlegging etc. er gode eksempler. Samhandlingsreformen vil framtvinge interkommunale løsninger pga økende kompleksitet. Interkommunal utbygging av sykehjemsplasser (B-sykehus) vil sannsynligvis tvinge seg fram.

Er samhandlingsreformen et veiskille når det gjelder interkommunalt samarbeid?

Nei, jeg synes ikke det. Erkjennelsen ute i kommunene om at det er nødvendig å samarbeide på en rekke områder har vært der lenge. Da er det heller lovgivningen som har vært vag tidligere, og som kanskje blir noe tydeligere nå.

Er samkommune en vei å gå?

Nei, jeg synes det er en unaturlig konstruksjon – en hybrid. Den vil bare skape mer forviklinger, og skape usikkerhet om hvor beslutningene egentlig skal fattes.

Hvis det skulle bli en kommune i Dalane – hvor ser du de største mulighetene for økonomisk gevinst?

Det vil bli færre ordførere, færre rådmenn, færre administrative stillinger samlet sett. I tillegg vil det bli færre politikere, og muligheter for å samordne tjenestetilbudet bedre enn i dag. Jeg er ikke sikker på om vi kommer til å spare så mye på helsesektoren – selv om det skal komme ekstra penger til kommunene via samhandlingsreformen. Det kan godt være at det er en god del pasienter på vei inn i systemet, som vi ikke har fanget opp i dag, f.eks med KOLS og andre livsstilsykdommer. Kommunene skal iht. Samhandlingsreformen få ansvar for forebyggende helsearbeid – et arbeid det er svært vanskelig å måle resultatene av. I en overgangsperiode må en forvente en økonomisk "pukkeleffekt" ved at forebyggende arbeid vil ta tid før en ser resultater og i mellomtiden vil det komme mange pasienter med livsstilsykdommer. I det hele tatt er jeg vel ganske usikker på hvordan økonomien for kommunene vil bli etter samhandlingsreformen. Det skal komme inntekter, men vi vet ikke nok om utgiftssida her. Dette vil gjelde enten vi skal samarbeide, stå hver for oss eller slå oss sammen i Dalane.

Jeg har nok også et noe pessimistisk syn på om vi klarer å bremse på livsstilsykdommene – tror heller at de kommende 10-år vil disse akselerere.

Hvor raskt bør en eventuell effektiviseringsgevinst tas ut?

Den må tas med en gang. Det å vente fører ofte til en sementering som det blir vanskelig å løse opp i etterpå. Vi så det da Eigersund kommune overtok driften av Bakkebø, det tok over 10 år å få organisasjonen dit den skulle.

Ser du gevinster av en sammenslåing på ikke-økonomiske områder? Hvilke?

Vi vil få større fagmiljøer og en bedre kvalitet på tjenesteproduksjonen. Jeg mener dette vil gjelde fagmiljøene generelt, ikke bare spisskompetanse. I de små kommunene må en ha generalister og all-roundere, i en større kommune kan en ansette folk med målrettet kompetanse i forhold til oppgavene. Jeg så dette da jeg gikk fra en stilling i Bjerkreim over til Eigersund kommune. I Eigersund hadde jeg plutselig tilgang på en masse folk som var dedikerte til en oppgave, og som ville videreutvikle seg som fagpersoner innenfor den. Kanskje er det en fordel for ledere å ha erfaring fra en liten kommune. Der må en ha kunnskaper om et bredere felt, også på områder der en ikke selv har sin utdanning. En slik bred erfaringsflate er nyttig når en kommer over i en større organisasjon. Da vet en hvilke spørsmål en skal stille til "spesialistene".

Har det ikke en verdi at folk utdannes og utvikles videre etter at de har fått jobb?

Det skal alltid være utvikling i en jobb, men det kan ta for lang tid å skaffe seg spisskompetanse på et felt en i utgangspunktet ikke er utdannet til. Kommunen får ikke kvalitet "gjennom hele uka" hvis folk stadig må løse oppgaver de egentlig ikke er utdannet til. Også viktig å være klar over at spesialiseringen øker i alle fag, slik at de som nå kommer ut fra høyskolene og universitetene i stigende grad har spesialisert seg – også etter relativt korte utdanninger.

Hva med kommunenes behov her?

Vi ser at det er store endringer, f.eks innenfor hjemmesykepleien. Det stilles krav til spesialkompetanse for våre sykepleiere som arbeider der, og på et bredt spekter av oppgaver. Jeg lurer på om vi ikke burde sett på hvordan vi legger opp utdanningen på en rekke felter – men det er en annen utredning.

Er det områder der en vil tape – rent økonomisk – på å bli en større kommune?

Det må i så fall være hvis det er enkelte statlige tilskudd som vil falle bort. Dette gjelder kanskje særlig for de mindre kommunene.

Ser du andre uheldige effekter av å slå kommunene sammen – av ikke-økonomisk art?

Den politiske nærheten til innbyggerne kan bli mindre, samtidig med at reiseavstandene til sentraladministrasjonen antagelig vil øke. Det igjen kan få uheldige følger for et lokalt klimaregnskap (dog marginale).

Kan ikke nærheten mellom politikere og befolkningen bli for tett og noen ganger?

Jo, det tror jeg kan skje, og da kan det være vanskelig å være sikker på at det tas nødvendige hensyn til habilitet. Generelt mener jeg at avstand kan være med på å sikre en bedre behandling av saker – totalt sett. På den annen side er det en god ting hvis det er sånn at store deler av befolkningen har et tett forhold til den politiske ledelsen. I veldig store kommuner kan vi oppleve at det er "eliten" som når fram til politikerne, og ikke den vanlige velger. Det er heller ikke en ønskelig situasjon.

Hvor ser du de største konfliktområdene i en eventuell større utredning om en kommune?

Jeg tror alle som berøres av den, kan oppleve dette konfliktfylt – politikere, administrasjon og alle ansatte generelt. Hos befolkningen generelt tror jeg ikke dette trenger å bli så vanskelig.

Hva med økonomi – noen eier i Lyse, andre ikke, gjelda er ikke lik osv?

En ny kommune vil være en samling av tidligere eiendeler og forpliktelser – eierandelen i Lyse vil bli samlet på en, vi går inn i dette fra hver vår kant, og får en felles kasse.

Noen mener at en kommune i Dalane vil ha større gjennomslagskraft overfor andre forvaltningsnivåer – fylkeskommune og departementer. Hvordan vurderer du det?

Kjøttvekta vil helt sikkert spille inn, men i forhold til en kommune på bare 23 000 innbyggere kan det stilles spørsmål om "kjøttvekta" er tung nok. Vi blir fortsatt ikke en veldig stor kommune.

Hvilke kommuner mener du det var naturlig å invitere med i en utredning om en ny kommune?

Det er sikkert greit å begynne med Dalane, men ideelt sett mener jeg vi også burde hatt med Flekkefjord, Sirdal, deler av Hå (t.o.m Sirevåg) i tillegg til våre fire kommuner. Professor Jørn Rattsø som har skrevet mye om kommunestruktur, mente at ca 30 000 innbyggere var en riktig størrelse. En kommune som her skissert vil geografisk og befolkningsmessig fått større gjennomslagskraft, og jeg vil anta at innsparingspotensialet vil være stort.

Hvor realistisk er det å lage en ny kommune som inneholdt to byer – både Flekkefjord og Egersund? Svaret ovenfor var på hva som ville være den ideelle kommunestørrelse ... Da hadde det vært fint om vi kunne komme over 30 000 innbyggere. Dog vil det nok alltid bli en viss "rivning" om 2 byer blir en del av en storkommune – "kjøttvekt" og geografisk lokalisering ville nok blitt avgjørende for hvilken som ville blitt regionsenter

Egersund 6.november 2009

Inger Christensen

Inge Stangeland – rådmann i Bjerkreim kommune

Kan du gi en kort beskrivelse av hva som vil være din kommunes største utfordringer de nærmeste 5-10-15 år?

Vår største utfordring er at vi har liten økonomisk handlefrihet. Vi må bruke fondsmidler til drift, og det er ingen situasjon vi kan leve med lenge. Det går kanskje et par år til, men så kan vi ikke fortsette med det. I årets forslag til budsjett synes jeg vi har vært nødt til å sette mange viktige oppgaver på vent. Ideelt sett burde vi hatt 5-6 millioner mer til drift, og omtrent det tilsvarende til investeringer.

En annen utfordring gjelder befolkningsveksten vi opplever i Bjerkreim. Det er jo selvsagt bra at det blir flere innbyggere, men det betyr noen utfordringer bl.a når vi får 29 elever på et klassetrinn, og må dele inn i to klasser. SSB mener det fortsatt vil være befolkningsvekst hos oss, og jeg tror de heller underdriver enn overdriver. Det bygges mye nye hus i Bjerkreim nå, og erfaringsmessig vil vi kunne lese av denne aktiviteten på fødselstallene om en stund.

Den siste store utfordringen jeg vil ta med her, gjelder de s.k. ressurskrevende brukere. Vi ser både at det slår negativt ut at staten nå reduserer sin prosentandel på det vi får dekket derfra, og at vi får flere innbygger i kommunen som trenger et utvidet tilbud, f.eks i skolen. Ekstra bemanning er kostbar, og egenandelene relativt store. Det er staten som definerer hva slags bemanning som kreves, og når vi nå har flere brukere med behov "like oppunder" egenandelsgrensene, merker vi det godt.

Hvordan vurderer du kommunens økonomiske handlefrihet de nærmeste 5-10-15 år? Hva påvirker denne mest?

Befolkningsveksten vil kreve at vi gjør investeringer som kommer til å koste. Administrasjonen bør nok økes med noen få årsverk (3-4)+ naturlig økning av antall ansatte i barnehager, skoler, helse og pleie- og omsorg i takt med befolkningsutviklingen. Når det gjelder administrasjon sikter jeg for eksempel til 1/2-1 årsverk mer IKT, 1 årsverk kommuneplanlegger og 1 årsverk controller/økonomikonsulent, 1 årsverk saksbehandler helse- og sosial). Når det gjelder skoler, barnehager, legetjenester og lignende så er det per i dag kapasitet til å ta imot flere hundre nye innbyggere uten at bemanningen må økes spesielt mye.

Den økonomiske handlefriheten kommer til å være liten, og grunnene er de som er nevnt ovenfor.

Er det ingen veier ut av dette?

Jo, jeg mener mye av dette vil endre seg når vi kommer i gang med utbyggingen av vindkraft i Bjerkreim. Det er søkt om konsesjon på 300 vindmøller, og vi kommer nok ikke til å få positivt svar på alle. Hvis vi når alle behandlingsrunder er ferdige, står igjen med 150 møller,

vil det bety et betydelig tilskudd til kommuneøkonomien. Vi pleier å beregne ca 100 000 kroner pr. vindmølle i eiendomsskatt til kommunen, og med 150 vindmøller har vi 15 millioner mer i inntekter. I tillegg vil vindmøllene gi økte inntekter til grunneierne, noe som også får betydning for kommunen.

Inge Stangeland understreker at det høyst sannsynlig fortsatt kommer til å gå en del tid før konsesjonssakene er ferdige. NVE skal komme med sine vedtak i relativt nær framtid, i kommunen håper en å få svar før årsskiftet. Deretter vil det være adgang for en rekke aktører å anke avgjørelsene – og det regner rådmannen med at mange vil gjøre, både på de vedtakene som er positive og de som er negative. Det er derfor ikke urealistisk at også store deler av 2010 vil gå med før en for alvor kan gå i gang med selve utbyggingen. I byggeperioden vil det bli stor aktivitet i kommunen, og når vindmøllene står ferdige, forventes det altså betydelige summer inn i eiendomsskatt hvert år.

Er du fornøyd med tjenestetilbudet i kommunen?

Jeg mener vi har klart å forsvare en brukbar kvalitet på tjenestene, men vi tøyser nok noen grenser nå. Jeg mener vi har fine bygg til barnehagene, og skolene er også ”rimelig bra”. Vi har relativt sett få ufaglærte i barnehagene, og også innenfor pleie- og omsorgssektoren har vi et høyt kompetansenivå.

Har kommunen ellers den kompetansen den trenger? Hvilke områder er mest utsatt – på kort og lang sikt?

Det er mange sykepleiere i kommunen, og også mange med etterutdanning. I skolen er det mange voksne lærere, og vi vil på lik linje med mange andre kommuner trenge nye lærere om noen år. Vi har så langt hatt god bemanning innenfor teknisk sektor, og har hatt helt akseptabel saksbehandlingstid i f.eks byggesaker.

Der vi er sårbare er på ”småtjenester” – dvs. mer spesialiserte tjenester der vi i dag ikke har fulle stillinger. Det er vanskelig for oss å bygge spisskompetanse. På noen fagfelter har vi bare en ansatt, eller kanskje ikke en hel stilling engang. Der merkes det spesielt godt når noen slutter, ved sykdom, i ferier osv. Innenfor noen sektorer har vi ansatt folk med en relevant, men ikke fullt ut dekkende fagutdanning, og så må de ”bygges om” etterpå, slik at de kan påta seg oppgaver innenfor et bredere fagfelt enn det de opprinnelig er utdannet til. Dette vil bli en større utfordring framover, bl.a fordi mange som utdanner seg spesialiserer seg i større grad nå enn før. De små kommunene trenger all-roundere, og de er ikke lenger så enkle å få tak i.

Hvordan løser dere dette nå?

Vi har fortsatt en del personer ansatt som har flere delstillinger satt sammen til en full arbeidsuke. Det er ikke bare uheldig med denne løsningen heller, for det kan være både

utfordrende og spennende å få jobbe bredt innenfor et fagområde, men som sagt er det vanskelig å erstatte disse når de slutter eller er syke.

Din kommune deltar i 23 interkommunale samarbeidskonstellasjoner (Ifølge KRDS database www.kommunesamarbeid.no). Hvordan vurderer du det? Har kommunen den kontrollen den trenger over disse interkommunale organene?

Det er nødvendig og fornuftig å ha et interkommunalt samarbeid på en rekke områder. Det er en del oppgaver f.eks Bjerkreim er for liten til å kunne ta alene. To eksempler: Vi kjøper oppmålingstjenester og vi har et godt samarbeid om PPT. Jeg er jevnt over fornøyd med det interkommunale samarbeidet, og synes det fungerer godt når de fire rådmennene i regionen møtes og tar seg av aktuelle enkeltsaker. Vi kan sikkert gjøre det arbeidet enda mer strukturert, og det er klart det av og til kan være saker der det er kryssende interesser. Vi ser at det er mange av fellesprosjektene som har en tendens til å havne i Egersund. I tida framover bør vi passe på at det også fra tid til annen plasseres felles løsninger ute i en av de andre kommunene.

Er det andre/flere områder der du mener det burde innledes et tettere samarbeid i Dalane? Hva vil samhandlingsreformen få å si i denne sammenhengen?

Barnevernet er et område der vi nå er klare for et utvidet samarbeid. Den saken er på plass herfra. Ellers mener jeg at det er aktuelt å samarbeide tettere på fagområder der det kreves spisskompetanse. Målet må være å redusere kommunenes sårbarhet på disse områdene, og den er nok størst hos de små kommunene. Det er ofte behov for litt større fagmiljøer hvis vi skal ha tak i gode folk, og det er det lettere å få til hvis vi går sammen om det.

IKT er alltid et område der en ser etter samarbeidsmuligheter, det samme kan gjelde innkjøp. De tjenestene som kan gjøres på avstand, og der folk ikke er avhengige av å møte opp for å få dem utført, er antagelig de oppgavene det er enklest å finne felles løsninger på. Vi kan øke samarbeidet på områder der vi kan flytte funksjoner, ikke folk. Det er noen områder der det er det samme for befolkningen hvor tjenestene utføres – økonomifunksjonene, planlegging og beredskap er noen stikkord her.

Når det gjelder samhandlingsreformen, så vil den kreve at vi gjør flere ting sammen. Da er det ekstra viktig å også ha fokus på hvor tjenester lokaliseres. Hvis vi får valget mellom å bygge opp vår egen kompetanse her, eller flytte/plassere tjenester i Egersund, får vi utfordrende diskusjoner. Vi må klare å sikre attraktive og faglig utfordrende arbeidsoppgaver innenfor helsesektoren også ute i distriktskommunene. Jeg mener at f.eks vi i Bjerkreim har god kompetanse på mange områder innenfor helse i dag, og burde være mulig å plassere fellestjenester også hos oss.

Hvis det skulle bli en kommune i Dalane – hvor ser du de største mulighetene for økonomisk gevinst?

Det vil være innsparinger å hente hvis vi kan opprette hele stillinger med et større nedslagsfelt, enn de løsningene med lavere stillingsprosjenter slik vi har det i dag. Det er selvsagt noe å hente på den politiske organiseringen, men jeg er usikker på om den økonomiske gevinsten her er så stor som den kan se ut på papiret. Det vil antagelig komme krav om høyere lønn på ledernivå i en ny kommune, og da kan mye av innsparingen bli spist opp. Et annet moment her er hva en gjør med de lederne som blir overtallige. Hvis de blir i organisasjonen med samme lønn som før – en slags ”saksbehandler i særklasse”, så sparer en jo lite.

Så vil selvsagt innsparing være avhengig av hvilket ambisjonsnivå en legger seg på når det gjelder tjenesteproduksjonen.

Hvor raskt bør en eventuell effektiviseringsgevinst tas ut?

Det er viktig å ikke vente for lenge med å ta ut effektiviseringsgevinsten, det kan ikke ta mer enn 3-5 år, ellers vil det være svært vanskelig å gjennomføre endringene. Tiltakene en mener er nødvendige må en ta raskt etter en eventuell sammenslåing. Det vil være noe naturlig avgang, og jeg regner med at det på administrasjons- og stabsfunksjoner kan reduseres noe på bemanningen.

Ser du gevinster ved en sammenslåing på ikke-økonomisk områder? Hvilke?

Vi vil få større fagmiljøer, og redusere sårbarheten ved smal kompetanse som vi opplever i dag. Jeg tror også vi kunne gjennomføre større investeringer og våge oss på større arrangementer (festivaler e.l.)

Og er det områder der en vil tape – rent økonomisk – på å bli en større kommune?

Isolert sett er det nok noen statlige tilskudd som vil falle bort, spørsmålet om det er andre tilskudd som øker og kompenserer for det. Skulle en ny kommune helt se bort fra eiendomsskatt, mister en de mulighetene som den planlagte satsingen på vindmøller kan gi. Dette vil i så fall få store økonomiske konsekvenser.

Ser du andre uheldige effekter av å slå kommunene sammen – av ikke-økonomisk art?

Hele vitsen med å skulle slå seg sammen, må være at en får løst oppgavene kommunene har på en bedre måte. Det er det verdt å undersøke grundig.

Jeg har tidligere sagt noe om lokalisering av virksomhetene i en kommune, og vil gjenta at det er svært viktig at distriktskommunene også får uttelling her, hvis ikke vil en sammenslåing bety sentralisering. Jeg vil også peke på behovet for at en større kommune bygger ut nye tjenester i hele kommunen – ville vi fått gjennomført en satsing som kulturbanken her i Bjerkreim i en større kommune? Det skal investeres i gatelys, større og

mindre idrettsanlegg osv. – over et stort geografisk område. Jeg ser nok noen utfordringer her.

Rent demokratisk kan en sammenslåing bety at det kan bli større avstand mellom folkevalgte og befolkning, kanskje også mellom administrasjon og befolkning.

Hva med identitet – noen mener den vil bli skadelidende hvis en slo seg sammen?

Jeg er ikke sikker på det. Identitet kan forankres på mange forskjellige steder, og det er vel ikke alltid sikkert å si hvor den sitter. Det kan være i en by, ei grend eller en kommune. Vi håper jo også på å få mange nye innflyttere til Dalane, og det er jo folk som ikke har noen identitet knyttet til stedet foreløpig. Det kan jo til og med hende at det kommer folk hit som verdsetter andre ting enn oss, og som ikke mener det samme som oss som allerede bor her.

Hvor ser du de største konfliktene i en eventuell større utredning om en kommune?

Lokalisering er allerede nevnt, vi kan komme til å få en utkant-sentrum–utfordring. Vi kommer også til å få diskusjoner om hvor høyt lista skal ligge mht. tjenestenivå. Jeg ser utfordringer i samhandlingsreformen, og jeg så vil det selvsagt være spesielle utfordringer i en overgangsperioden fra fire til en kommune.

Noen mener at en kommune i Dalane vil ha større gjennomslagskraft overfor andre forvaltningsnivåer – fylkeskommune og departement. Hvordan vurderer du det?

Det er jeg ikke sikker på. En større kommune vil kunne ha større faglig tyngde. Det avgjørende er likevel at det blir flere innbyggere. Får vi ikke befolkningsvekst, vil vi ikke oppleve store effekter – ”kjøttvekta” endrer seg ikke om en går fra fire til en kommune, hvis ikke det blir flere dalbuer.

Når det gjelder påvirkningskraft over for f.eks fylkestinget, er jeg ikke sikker på om et kommunestyre fra en noe større kommune vil ha større gjennomslagskraft enn fire kommunestyrer har i dag.

Hva slags organisasjonsmodell ville du valgt for en ny større dalanekommune?

Tror det i hvert fall i oppstartsfasen vil være best med en etatsmodell. Det vil da være viktig å samle rutiner og kompetanse, og koordinere aktiviteter som tidligere har vært spredt på flere organisasjoner. En kunne eventuelt vurdere en flatere struktur seinere.

Hvilke kommuner mener du det var naturlig å invitere til å være med i en utredning om en kommune?

Deler av Bjerkreim søker jo mot Gjesdal. Jeg ser heller ikke bort fra at Sirdal kunne være interessert, ikke minst nå når det skal utvikles nye næringsarealer f.eks på Eigestad. I tillegg til kommunene i Dalane ville jeg derfor anbefale en forespørsel til Gjesdal og Sirdal.

Andre ting du synes det er viktig å nevne?

Det er nødvendig å se på investeringer som er gjort – ikke minst de som kan komme til å forrykke lånegjeld framover. I det hele tatt må en se på lånegjeld holdt opp mot de totale inntekter når en skal få oversikt over hva som blir økonomien i en eventuell ny kommune.

Mulig det også er en problemstilling at den momsen som vi nå får tilbake på investeringer, skal gå tilbake til de investeringene de opprinnelig kom fra, og kan ikke lenger brukes til ordinær drift. Dette er også en del av bildet når den totale økonomien skal vurderes.

Vikeså 4.november 2009

Inger Christensen

Kilder:

- Intervjuer med de fire rådmennene i Dalane (nov 09)
- Rapport fra Telemarksforskning – 30.november 2009
- Statistisk Sentralbyrå – Kommunefakta (2009)
- Statistisk Sentralbyrå – KOSTRA (2009)
- Ruth Kari Ludvigsen – masteroppgave NTNU : Samfunnsøkonomisk analyse av lønnsomhet ved sammenslåing av kommunene Eigersund, Sokndal, Lund og Bjerkreim (2005)
- Stortingsmelding 47/2009: Samhandlingsreformen
- Dalane Tidende – diverse artikler og kommentarer (2009)
- Karl Gunnar Sanda (Telemarksforskning): Presentasjon på regionrådskonferansen 2009
- Nettsiden [www.purehelp](http://www.purehelp.no). No – Bedriftsinformasjon
- Elevstatistikk Dalane videregående skole

